Stenogrammid

XIV Riigikogu, III Istungjärk, täiskogu korraline istung

Esmaspäev, 08.06.2020, 15:00

Toimetatud

15:00 Istungi rakendamine
1. 15:08 Tööturuteenuste ja -toetuste seaduse ning töötuskindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (206 SE) esimene lugemine
2. 16:19 Koolieelse lasteasutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (183 SE) esimene lugemine
3. 17:42 Vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmise ning sellega seonduvalt maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (203 SE) esimene lugemine
4. 18:53 Keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu (204 SE) esimene lugemine
5. 19:23 Arupärimine mikro- ja väikeettevõtetele suunatud eelarve- ja maksupoliitiliste meetmete kohta (nr 33)
6. 19:47 Vaba mikrofon

15:00 Istungi rakendamine

15:00 Esimees Henn Põlluaas
Austatud kolleegid! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 17. töönädala esmaspäevast istungit. Kõigepealt on võimalus üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Eerik-Niiles Kross, palun!

15:00 Eerik-Niiles Kross
Head kolleegid! Rühma Reformierakonna ja Isamaa saadikute nimel esitan kohanimeseaduse muutmise seaduse eelnõu. See on väga lühikene eelnõu, selle mõte tuleb elulisest tõsiasjast, et mõnes Eesti omavalitsuses on siiamaani tänavanimesid ja kohanimesid, mis on pühendatud isikutele, kes on võidelnud Eesti Vabariigi tekkimise vastu. Kohanimeseaduses on olemas paragrahv pühendusnimede kohta ja seal on öeldud, et nimed peaksid olema kooskõlas Eesti kultuuriloo ja ajalooga. Kõne all olevad nimed on seaduse mõtte vastu, aga sellele vaatamata ei ole neid suudetud muuta ja praegu puudub Eestis ka mehhanism, kuidas viia need kohanimed seadusega kooskõlla. Selle seaduseaugu see eelnõu täidab. Aitäh!

15:02 Esimees Henn Põlluaas
Heiki Kranich, palun!

15:02 Heiki Kranich
Lugupeetud kolleegid! Mul on üle anda arupärimine rahandusminister Martin Helmele. Me kõik räägime viimasel ajal väga palju Euroopa roheleppest, me räägime kliimaneutraalsest Eestist jne. Samas on väga palju asju, mis on meil väga selgelt tegemata ja mille tegemine oleks palju lihtsam. Ma räägin sellisest ainest nagu väävelheksafluoriid, mida rahandusministri haldusalas olev Eesti Energia kasutab suhteliselt laialdaselt islolatsioonigaasina võimsuslülitites ja mõõtetrafodes. Inglismaal on alustatud selle gaasi isolatsioonigaasina kasutamise keelamist. Eestis ei ole sellest siiamaani ühtegi märki ja oleks tore, kui rahandusminister kui Eesti Energia üldkoosolek algataks selleteemalise seadusandliku initsiatiivi. Arvepidamine selle gaasi kasutamise üle on Eestis puudulik, sest alla 6 kg väävelheksafluoriidi ehk SF6 koguseid arvele üldse ei võeta, samas on teada, et näiteks kõigis tuulegeneraatorites on väävelheksafluoriid kasutusel ja seal on seda umbes 5 kg. Tegemist on CO_2-st 22 800 korda võimsama kasvuhoonegaasiga ja see püsib atmosfääris üle 3000 aasta. Me ei tohiks endale ise jalga tulistada. Ma

usun, et Eesti Energia üldkoosolekut ehk omaniku esindajat esindavale rahandusministrile on asjakohane selliseid küsimusi esitada, ja ma loodan, et ta annab nendele asjalikud vastused. Aitäh!

15:03 Esimees Henn Põlluaas
Aivar Kokk, palun!

15:04 Aivar Kokk
Hea juhataja! Head kolleegid! Mul on au anda rahanduskomisjoni nimel üle Riigikogu otsuse "Eesti Panga Nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu. Aitäh!

15:04 Esimees Henn Põlluaas
Vabariigi Valitsuse nimel proua Heili Tõnisson, palun!

15:04 Valitsuse esindaja Heili Tõnisson
Austatud esimees! Lugupeetud Riigikogu! Vabariigi Valitsus esitab täna kaks Riigikogu otsuse eelnõu. Esiteks, "Riigigarantii andmine nõukogu määruse (EL) 2020/672, millega luuakse COVID-19 puhanguga kaasnenud eriolukorras töötuseriski leevendamiseks pakutava ajutise toetuse Euroopa rahastu (TERA), artikli 11 alusel". Riigikogus esindab eelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust rahandusminister Martin Helme. Ja teiseks, Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahvusvahelise merejulgeoleku koalitsiooni operatsioonil Sentinel" eelnõu. Selle menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust kaitseminister Jüri Luik. Mõlemad eelnõud on edastatud elektrooniliselt Riigikogule. Aitäh!

15:05 Esimees Henn Põlluaas
Aitäh! olen Riigikogu juhatuse nimel võtnud vastu neli eelnõu ja ühe arupärimise. Juhatus otsustab nende edasise menetluse vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele.
Ja nüüd, austatud kolleegid, viime läbi kohaloleku kontrolli.
Kohaloleku kontroll
Kohal on 88 Riigikogu liiget, puudub 13.
Järgmisena jõuame selle nädala päevakorra kinnitamiseni. Priit Sibul, palun!

15:06 Priit Sibul
Aitäh! Mul on Isamaa fraktsiooni nimel ettepanek selle nädala neljapäevane punkt nr 2 ehk rahanduskomisjoni algatatud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse muutmise seaduse eelnõu tõsta kolmapäeval 14. päevakorrapunktiks.

15:07 Esimees Henn Põlluaas
Vist ilmselt 15-ndaks? Ahah, jah, tõepoolest 14-ndaks. Nii, koos selle muudatusega panen hääletusele Riigikogu täiskogu kolmanda istungjärgu 17. töönädala päevakorra kinnitamise. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Poolt on 88 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Päevakord on kinnitatud.

---

1. 15:08 Tööturuteenuste ja -toetuste seaduse ning töötuskindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (206 SE) esimene lugemine

15:09 Esimees Henn Põlluaas
Läheme siis, head kolleegid, tänase esimese päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud tööturuteenuste ja -toetuste seaduse ning töötuskindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 206 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli sotsiaalminister Tanel Kiige! Ja nagu ikka on algataja või tema esindaja ettekanne 20 minutit, peale seda esineb juhtivkomisjoni esindaja ja mõlemale esinejale kokku võivad Riigikogu liikmed esitada kuni kaks suulist küsimust pikkusega üks minut. Palun, härra sotsiaalminister!

15:09 Sotsiaalminister Tanel Kiik

Lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! On tõesti hea meel esitleda seaduseelnõu, millega muudetakse tööturuteenuste ja -toetuste seadust ning töötuskindlustuse seadust. Eesmärk on suurendada töötuse üldises süsteemis paindlikkust ja pakkuda töötule töötuks jäämisel suuremat sotsiaalset kaitset. Seaduse eesmärk on tagada inimestele töötuse perioodil piisav majanduslik toimetulek, mis samal ajal ei tekitaks n-ö töötuslõksu ning motiveeriks igal juhul töötut tööturule naasma. Eelnõuga on kavandatud neli suuremat muudatust, mida ma siis ükshaaval täpsemalt tutvustan.

Esiteks lubatakse eelnõu kohaselt ajutine töötamise võimalus registreeritud töötuse ajal ehk nn tööampsude tegemine. Kehtiv õigus sellist võimalust ette ei näe ning tööle asumisel töötuna arvel olek ja hüvitise maksmine lõpetatakse kohe. Eelnõu kohaselt oleks lubatud töötuna arvel oleku ajal ajutiselt töötada töölepingu, töövõtu-, käsundus- või muu teenuse osutamiseks sõlmitud võlaõigusliku lepingu alusel või ka avalikus teenistuses kestusega kuni viis kalendripäeva kuus. Töötuna arvel oleku ajal võib isik ajutiselt töötada kõige rohkem 12 kalendrikuul 24-kuulise ajavahemiku jooksul ning töö eest makstav tasu igakordse ajutise töötamise eest konkreetsel kalendrikuul ei tohi ületada 40% eelmise kalendriaasta töötutasu alammäärast. Näiteks 2020. aastal tähendaks see seda, et töötuna arvel olev inimene võib teenida ühes kuus brutotasuna kuni 216 eurot.

Just püsivasse hõivesse liikumise motivatsiooni säilitamiseks ongi seatud selline piirang töötasule. Selle suurus koos töötutoetuse või näiteks töötuskindlustushüvitise miinimummääraga peaks olema igal juhul väiksem kui kehtiv töötasu alammäär. Vastasel juhul võiks tekkida olukordi, kus inimesel on majanduslikult kasulikum olla tööta ja teha tööampse ning mitte täiskohaga tööle minna, seda eeskätt siis madalapalgalises sektoris. Aga meie eesmärk loomulikult on see, nagu ma enne viitasin, et töötud siiski võimalusel alati eelistasid täiskohaga töötamist, ja selline tööampsude tegemine töötuperioodil on siiski ajutine lahendus, tagamaks neile parem toimetulek, tagamaks neile side tööturuga, töö tegemisega. Aga eesmärk peab siiski olema liikuda täistööhõivesse tagasi.

Ajutisest töötamisest tuleb tööle asuval töötul viivitamatult teavitada töötukassat, et vältida olukordi, kus töötukassa lõpetab inimese töötuna arvel oleku, kuna näiteks töötamiseregistri järgi on inimene tööle asunud, kuid puudub täpne info selle töösuhte kestuse kohta ja ka rahaliste maksete kohta. Töötuna arvel olek lõpetatakse, kui ajutine töötamine ületab viis kalendripäeva kuus või 12 kuud 24 kalendrikuu jooksul või kui saadud töötasu on suurem kui 40% eelmise aasta miinimumpalgast. Sellistel juhtudel lõpetatakse töötuna arvel olek tööle asumise esimesest päevast, mille puhul ületatakse, nagu enne viitasin, kas lubatud päevade arv ajutise töötamise näol või siis kuude arv või on tasu ületanud 40% miinimumpalga piiri.

Ajutise töötamise võimaldamine avaldab arvutuste ja prognooside kohaselt positiivset mõju riigieelarvele ja töötukassa tuludele, sest igalt töötasult teatavasti tasutakse sotsiaalmaksu, töötuskindlustusmakset, kogumispensionimakset ning ka tulumaksu, kui töötuskindlustushüvitis ja saadud töine tulu kokku ületavad tulumaksuvaba miinimumi piiri. Eeldusel, et 4,2% kõikidest töötutest töötab lühiajaliselt – selle kohta on teada varasem statistika –, oleks 2020. aastal tulu riigieelarvele 1,4 miljonit eurot, 2021. aastal 2,8 miljonit eurot. Need muudatused ja sätted on kavandatud, kui parlament seda võimaldab, jõustuma selle aasta 1. septembril.

Loomulikult oleme praegu uues tööturu olukorras ehk võime nendesse numbritesse teatud skepsisega suhtuda. Tulude pool ei pruugi nii suur tulla, kuna me ei tea, millised saavad sel perioodil olema ajutise töötamise võimalused, aga igal juhul on tegemist rahalises mõttes positiivse eelarvemõjuga. See ei suurenda riigi kulusid, küll aga suurendab maksutulusid ja ka summat, mis tänu töötamisele majandusest tuleb.

Teine suurem selle eelnõu kohane muudatus on, et täpsustatakse töötuskindlustushüvitise arvutamist olukorras, kus kindlustatu töötas enne töötuks jäämist Eestis ning enne seda väljaspool Eestit, teises Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigis või Šveitsi Konföderatsioonis. See puudutab ennekõike neid inimesi, kes on registreeritud töötuna, on enne töötuks jäämist töötanud Eestis alla 12 kuu, aga enne seda väljaspool Eestit mõnes Euroopa Majanduspiirkonna riigis või Šveitsi Konföderatsioonis. Seni on nende inimeste töötuskindlustushüvitise suuruse arvutamisel aluseks võetud peale välismaal töötamist Eestis teenitud töötasu ehk nende viimane periood, mis seab nad ebavõrdsesse olukorda kõigi teistega Eestis või kolmandas riigis töötanud isikutega, kelle töötuskindlustushüvitise suuruse arvutamisel võetakse vajaduse korral arvesse ka varasemaid töötamise perioode.

Toon ühe konkreetse näite: inimene on pikalt töötanud Eestis, seejärel lühikest aega mõnes viidatud Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigis ning viimati, enne töötuks jäämist jälle lühikest aega Eestis. Ütleme, et inimene kõigepealt töötas 2005–2016 Eestis – ikkagi üle kümne aasta –, seejärel kolm aastat Soomes ning viimati kolm kuud Eestis. Kui ta jääb praegu töötuks, siis kehtiva seaduse kohaselt võetakse hüvitise arvutamisel arvesse ainult need viimased kolme kuu töötasud ja jagatakse see 270-ga vastava staaži määramisel. Aga kõik see varasem periood – kümme aastat Eestis töötamist – jääb arvestusest välja. Eelnõu kohaselt võetakse edaspidi sellises olukorras arvesse ka need tasud, mis maksti kindlustatule enne muus liikmesriigis tööle asumist, konkreetse kaasuse puhul siis nii need viimased kolm kuud Eestis töötades kui ka varasem kümne aasta pikkune periood. See igal juhul suurendab inimese töötasuhüvitist. Muudatus on samuti kavatsetud jõustuma, kui parlament seda õigeks peab, 1. septembrist 2020.
Kolmas põhimõtteline muudatus on töötushüvitise suuruse muutmine nii töötuskindlustushüvitise kui töötutoetuse kontekstis. Töötuskindlustushüvitise asendusmäär tõuseb esimese 100 päeva puhul senisest 50%-lt 60%-ni, edaspidi on ta 40% nii nagu praegugi, ja töötutoetuse asendusmäär tõuseb 35%-lt eelmise aasta töötasu alammäärast 50%-ni.
Eestis on suur probleem töötute ebapiisav sotsiaalne kaitse, mis tähendab, et väga paljud töötud paratamatult langevad vaesusesse. Statistikaameti andmetel elas 2018. aastal veidi üle poole kõigist töötutest suhtelises vaesuses ja ligi 17% absoluutses vaesuses. Seega olemasolevad töötushüvitised ja töötuskindlustussüsteem tervikuna kahjuks ei taga inimeste majanduslikku toimetulekut töö otsimise ehk siis töötuperioodi ajal. Võrreldes Euroopa Liidu keskmisega on Eestis töötuskindlustushüvitiste asendusmäärad madalad. Näiteks Statistikaameti andmetel oli juba viidatud 2018. aastal absoluutse vaesuse piir 215 eurot ja suhtelise vaesuse piir 569 eurot ning hüvitised pole olnud küllaldased, et tagada inimestele piisav majanduslik toimetulek.
Vaatame ka Euroopa sotsiaalharta nõuete täitmist hindava sõltumatute ekspertide komitee järeldusi. Ka nemad on välja toonud, et Eesti tegelikult ei täida harta artiklis 12 sätestatud nõudeid. Töötuskindlustushüvitise miinimumsuurus ja töötutoetus on liiga madalad ja kumbki neist ei hoia inimesi vaesusesse sattumast.
Nagu ma viitasin, eelnõu kohaselt me tõstaksime töötutoetuse asendusmäära 35%-lt 50%-ni. See konkreetne muudatus on planeeritud jõustuma alates 1. jaanuarist 2021, kuna töötutoetus on teatavasti riigieelarveline toetus ja sätestatud ka riigieelarves. Vastasel juhul oleks pidanud 2020. aasta eelarve uuesti lahti võtma.
Ja kui me räägime teadaolevast miinimumpalgast, siis töötutoetus tõuseks sellisel juhul kehtivalt 189 eurolt uuel aastal 292 euroni ehk tõenäoliselt üle absoluutse vaesuse piiri 2020. ja 2021. aastal. Samamoodi tõuseks see kõrgemale elatusmiinimumist, mis oli eelmisel aastal, 2019. aastal, 221 eurot kuus.
Kui töötutoetuse ja n-ö tööampsude suurust omavahel võrrelda, siis isegi juhul, kui neid kahte kombineerida, jääb see väiksemaks töötasu alammäärast, mis omakorda tagab, et ka töötutoetuse saajal, kes saab ajutiselt töötada, on siiski mõistlikum minna täishõivega tööle. Ei tekitata olukorda, kus inimesel oleks kasulikum, nagu ma enne viitasin, täiskoormusega töötamise asemel valida selline vahepealne lahendus ajutise töötamise ja töötutoetuse kombineerimise näol. Samas aitab see kindlasti vältida ebavõrdset olukorda tööturul.
Täpne mõju toimetulekutoetuste vähenemisele pole üheselt selge, kuna palju oleneb leibkonna struktuurist, leibkonna liikmete sissetulekutest, eluasemekuludest ja väga mitmest muust kriteeriumist, loomulikult ka majanduse üldisest arengust edaspidi. Kui hinnata töötutoetuse suurust ilma teiste toetusteta, sealhulgas toimetulekutoetuseta, siis igal juhul väheneb 270-päevase töötutoetuse saamise korral päevamäära suurendamisel kaugus nii absoluutse kui ka suhtelise vaesuse piirist. Töötutoetuse asendusmäära tõstmise kulu eelmise aasta töötasu alammääralt 50%-ni suurendab riigieelarve kulu 2021. aastal 9,8 miljoni euro ulatuses.
Nagu ma enne viitasin, eelnõuga muudetakse ka töötuskindlustushüvitise suurust ehk esimese 100 päeva puhul edaspidi 50% asemel oleks see 60% töötaja keskmisest töötasust, edaspidi säiliks alates esimesest päevast 40% tase nagu seni. Aluse arvutamise põhimõtted ei muutu. Nii-öelda heldem hüvitis tagaks mõnevõrra suurema asendussissetuleku ehk natukene sujuvama ülemineku tööperioodist töötuellu, mis paratamatult võib majanduskriisi tingimustes kesta kauem, kui kellelegi meist meeldiks. Samal ajal siiski piisavalt selge asendusmäära langus 60-lt 40%-ni hiljem ehk 101. päeval siiski selgelt toetab töötustaatusest tööhõivesse liikumist. Ei 60%-ne ega 40%-ne hüvitis pole ilmselt piisav, et inimesi

motiveerida töötuks jääma. See tänane 40% kehtib, nagu ma viitasin, alates 101. päevast ehk tõenäoliselt pikema osa inimese töötuks olemise ajast.
Konkreetne seadus on kavandatud jõustuma selle aasta 1. augustil. Lisanduvad kulud kokku oleks tänavu 13,2 miljonit ja järgmisel aastal samamoodi 13,2 miljonit. Katteallikaks on eeskätt töötukassa eelarve ja täiendavalt oleme kaalunud kogu selle paketi kulude edukamaks katmiseks ka võimalusi kasutada Euroopa Liidu vahendeid, näiteks sotsiaalfondi omi, tuua nende kasutust ettepoole, tagamaks nende abil erinevaid aktiivseid tööturuteenuseid. See jätaks töötukassa eelarvesse rohkem vabu vahendeid just nimelt hüvitiste maksmiseks. *Summa summarum* kahe aasta vältel, 2020–2021, on laias laastus kogu see pakett koos n-ö ettepoole toodud Euroopa Liidu vahenditega eelarve mõttes sisuliselt tasakaalus. Täpsed numbrid loomulikult sõltuvad töötuse määrast, sõltuvad sellest, kui palju inimesi hakkab kasutama ajutist töötamise võimalust, ja muudest näitajatest, mida on võimatu päris täpselt aasta 2021 lõpuni prognoosida.
Neljas muudatus, mis on rahaliselt väiksema kaaluga, aga sisuliselt samuti oluline, on töötuskindlustushüvitise saamise tingimuste muutmine. Näiteks juhtum, kui isik on olnud mõnda aega töötu, kuid seejärel töötab lühikest aega näiteks hooajatööl ning jääb uuesti töötuks ehk tegu on hüvitise korduva taotlemisega. Kehtiva õiguse kohaselt on nii, et hüvitise korduva taotlemise perioodi arvestus algab esmakordselt hüvitise määramise päevast. Kui inimene leidis töö ega kasutanud töötuskindlustushüvitise perioodi täies ulatuses ära, on muudatuse kohaselt võimalik, kui ta jääb töötuskindlustushüvitise maksmise lõpetamisest 12 kuu jooksul uuesti töötuks, hüvitist korduvalt taotleda ja saada hüvitist eelmise perioodi kasutamata jäänud päevade ulatuses. Muutub see kasutamata jäänud päevade aegumise algushetk ehk süsteem muutub mõnevõrra paindlikumaks.
Toon mõne konkreetse näite. Näiteks kui 10. oktoobril määrati töötule inimesele töötuskindlustushüvitist 360 kalendripäevaks, eeldades, et tal on üle kümne aasta tööstaaži. Kui inimene peaks nüüd 1. juulil 2020 ehk selle hüvitise kestmise poole peal otsustama võtta vastu mõnes põllumajandusettevõttes hooajalise töö, töötada seal kuni 30. oktoobrini 2020, siis kehtiva süsteemi korral, kui inimesel see tööperiood lõppeb, on tema eelmise hüvitise määramisest 12 kuud möödas ja tal ei oleks enam õigust töötuskindlustushüvitisele. See aeg, mis tal oleks veel olnud kasutada, ta tegelikult töötas ja selle võrra tema varasem periood n-ö sai läbi. Muudatuse korral toimuks selle hüvitise n-ö staažiarvestuses n-ö külmutamine ja hakatakse 12-kuulist perioodi lugema alates töötuskindlustushüvitise maksmise lõpetamisest. Konkreetses näites tähendab see seda, et töötuna arvel oleval isikul oleks võimalik kasutamata töötuskindlustushüvitist taotleda kuni 2021. aasta 30. juunini. Inimesel püsib võimalus varem oleval perioodil sellest 360 kalendripäevast alles jäänud töötuskindlustushüvitist ajutiselt külmutada, teha mõnda hooajatööd, näiteks kolm-neli kuud, ja pärast seda naasta sellele hüvitisele, saada seda nende päevade eest, mis tal tegelikult algselt ette nähti ja mis kasutamata jäi. See igal juhul soodustab samuti töötute inimeste hooajatööle minekut majanduslikus mõttes ja ka nende tööharjumuse toetamise mõttes. Riigieelarveline mõju võib olla positiivne, aga võib-olla ka kergelt negatiivne. Kõik sõltub taas sellest, kui palju seda kasutatakse. Aga põhimõtteliselt on muudatus väikse mõjuga, pigem märgiline ja oluline just nimelt töötute motiveerimiseks. Ja kindlasti aitab see ka leida hooajatööde tegijaid. See konkreetne muudatus on kavandatud jõustuma 1. septembril 2020.
Sellega ma ülevaate lõpetan. Olen hea meelega valmis vastama küsimustele. Aitäh!

15:24 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Teile on tõesti küsimusi. Signe Riisalo, palun!

15:24 Signe Riisalo

Aitäh, hea juhataja! Austatud minister! Mul on kõigepealt soov tunnustada Sotsiaalministeeriumi eelnõu selle osa eest, mis aktiveerib inimesi töötuseperioodil ja lubab neil tööd teha. See kindlasti vähendab pikaajalise töötuse riski. Me kõik teame, et mida kauem inimene on tööturult eemal, seda suuremad on pikaajalise töötuse riskid. Aga küsimus on mul hoopis selle kohta. Me teame, et väljatöötamiskavatsuses oli mõeldud ka sellele, et majanduslikult kehvematel aegadel aidata inimesi enam ja parematel aegadel vähem, aga seda siit eelnõust välja ei paista. Ühetaoline toetuste-hüvitiste tõstmine on säilinud ja ka perioodi mõttes on kõik sama. Palun kirjeldage seda arutelu, mis teil valitsuses oli! Miks otsustati loobuda ideest, et majanduslikult halvematel ja parematel aegadel abi diferentseerida?

15:25 Sotsiaalminister Tanel Kiik

Tänan küsimuse eest! Jah, kui me räägime Praxise analüüsist ja algsest väljatöötamiskavatsusest, siis need olid märksa mahukamad. Lisaks sellele, millele te viitasite, oli seal ka FIE-de ja juhatuse liikmete maksustamise küsimus. Seal oli ka tegelikult veelgi ambitsioonikam hüvitise tõstmise plaan ja oli ka viide sellele, et võiks olla majanduslikust olukorrast sõltuvad määrad või valitsusel võiks olla mõne muu kriteeriumi alusel õigus seaduse järgi nende hüvitiste määrasid kas pikendada või lühendada. Valitsuses me selle küsimuse üle debateerisime, samuti arutasime asja erinevate tööturu osapooltega. Tööandjate ja ametiühingutega päris konsensust ei õnnestunud saavutada, aga oli selline hoiak, et juhul kui see toimuks näiteks konsensuse alusel, nii et töötukassa nõukogu, kus on esindatud nii ametiühingud kui tööandjad, ja riik ehk siis kolm osapoolt konsensusliku ettepaneku teevad, siis võiks valitsus sellist asja saada muuta. Aga kui konsensust ei ole, siis kehtib seaduse määr. Selline ettepanek oli vahepeal õhus, aga valitsuse tasandi aruteludel me jõudsime selleni, et see on väga põhimõtteline suur muudatus, mis vajab mõnevõrra pikemat arutelu. Me tuleme kindlasti selle küsimuse juurde tagasi, aga hetkel jäi see väga paljude muude muudatuste tõttu sügisperioodil arutada.
Lisaks enne viidatud FIE-de ja juhatuse liikmete küsimusele on tegelikult arutelu olnud sellegi üle, kas ka vanaduspensionäril, kes samal ajal töötab, võib olla õigus saada nii hüvitisi kui ka tööturuteenuseid. Sama küsimus on teatud kõrgemate riigiametnike puhul, kellele samuti kehtiv töötuskindlustussüsteem ei laiene. Seega teemasid arutada tegelikult jäi. Me praegu võtsime käsile ühisosa, mille osas oli kõige suurem konsensus nii tööturu osapoolte kui ka valitsusliikmete vahel. Tahtsime sellega kiiresti edasi liikuda. Tuleme selle juurde kindlasti sügisel tagasi ja jätkame põhjalikke arutelusid, kuna ettepanekuid on olnud rohkem. Ma arvan, et see konkreetne ettepanek, toetuste-hüvitiste sõltuma panek majanduslikust ja tööturu olukorrast on mõte õiges suunas. Ma ei pea küll silmas mitte automaatset mehhanismi, vaid võimalust. Ehk see on miski, mis annaks teatud mõttes paindlikkust ja vajadusel ka solidaarsust ja kaitset juurde, teisalt aga võib-olla lisab positiivset motivatsiooni kiiremini tööd leida. Nii et printsiibis ma seda toetan, aga esialgu otsustasime selle juurde tulla edaspidi.

15:27 Esimees Henn Põlluaas

Urmas Kruuse, palun!

15:27 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Maaeluminister Arvo Aller soovitas seoses tööjõukriisiga hooajatöödel meie oma töötuid kasutada just nende nn tööampsude abil. Me kuuleme, et tööampsu on võimalik teha viis päeva ja saada selle eest natuke üle 200 euro. Kas te oskate öelda, mismoodi see võiks motiveerida inimesi minema viieks päevaks väga raskele tööle? Me eeldasime, et tegelikult on võimalus töötada pikemalt. Ja hooajatööde üks probleem on olnud ka see, et lühiajaliselt töötamine tegelikult teeb selle vormistamisprotsessi ülimalt keerukaks. Inimesed vahetuvad väga tihti, isegi kui nad sinna kohale jõuavad. Kuidas see praeguses kriisis maaelu aitaks?

15:28 Sotsiaalminister Tanel Kiik

Tänan küsimuse eest! Siin on tegelikult kaks erinevat probleemi. Üks on n-ö tööampsud, mis on mõeldud ka pikema perioodi jooksul ehk tõesti näiteks viis päeva kuus, aga võib-olla 12 kuud järjest. See on väikese koormusega tööotsade tegemine töötuna oleku ajal, mis võib olla konkreetse inimese esimene samm täishõivesse minekul. Näiteks tööandja võtab ta esialgu tööle väikese koormusega, nad vastastikku veenduvad, et koostöö sobib mõlemale osapoolele, ja mingi hetk on inimesel võimalik täiskoormusega tööle minna.
Teine pool, millest on ka juttu olnud, on sisuliselt muudatusettepanek nr 4, millele ma enne viitasin. Kui inimene on töötu ja teeb vahepeal hooajatööd, siis tal oleks sel juhul õigus hakata uuesti töötuskindlustushüvitist saama. See on konkreetne ettepanek, mis võiks motiveerida inimesi, kes on praegu hüvitise peal ja teavad, ütleme, et neil on jäänud veel kolm kuud hüvitist saada, siis täna kehtiva süsteemi korral, kui nad lähevad vahepeal näiteks kolmeks kuuks tööle, siis selle kolme kuu järel neil seda kolme kuud enam alles ei ole ehk hüvitist nad enam ei saa. Uue süsteemi korral on niimoodi, et nad käivad kolm kuud tööl ja seejärel on võimalik võtta see kolm kuud hüvitist välja. See võiks motiveerida inimesi võtma vastu ka juhu- või hooajatöid, teades, et neil on võimalik selle võrra saada kokkuvõttes pikemat hüvitist ja tagada sellega omale teatud suurem majanduslik kindlustunne. See muudatus kindlasti suurendab seda.

Laiemalt me oleme maaeluministriga tegelikult arutanud mitmeid küsimusi ja mitmeid võimalusi toetada just nimelt põllumajandussektorit, eeskätt marjakasvatussektorit, on see siis teatud tööle võtmise toetuste näol ehk palgatoetuste näol, mis praegu on väljatöötamisel – esitame peagi konkreetse määruse –, või laiemalt pakkudes tööturuteenuseid ja koolitusi. Samuti võib pakkuda vahendusteenust nii siin olevatele Eesti inimestele kui ka välismaa töötajatele, et ikkagi tagada vajalik töökäte arv ka sellel keerulisel perioodil.

15:30 Esimees Henn Põlluaas
Urve Tiidus, palun!

15:30 Urve Tiidus
Aitäh teile! Lugupeetud minister! Seletuskirjas on arvestatud ka mõju riigieelarvele, see on leheküljel 26, sihtrühm number 2. Selle lisakulu arvestuses eeldatakse, et töötutoetuse saajate arv ja osakaal suureneb sarnaselt nagu aastatel 2008–2010. Kas te seletaksite, miks te täpselt eelmise kriisi järgset aega arvestate? Mis selleks alust annab? Ja teine küsimus: kui palju inimesi võiks sellest tööampsu seadusmuudatusest praktilist kasu saada – kes need on ja mis see number umbes on?

15:31 Sotsiaalminister Tanel Kiik
Tänan küsimuse eest! No meil tuleb ju lähtuda eeldusest, et tõenäoliselt ootab Eestit kahjuks ees võrreldava suurusega majanduskriis. Töötus on juba praegu tõusnud. Hetkel ta on mõnevõrra madalam tänu hästi käivitunud töötukassa töötasuhüvitise meetmetele, aga küllap see lähiajal tõuseb. Nendes arvutustes on arvesse võetud loogika, et 2020. aastal tõuseb töötus 12,5%-ni – selline oli tänavune kevadine majandusprognoos. Loogika lähtub sellest, et 2021. aastal ei ole majanduskriis ja tööturukriis kindlasti möödas. Siit on ka need numbrid võetud. Täpseid numbreid, nagu ma enne viitasin, on suhteliselt võimatu öelda. Me tegelikult ei tea majanduskriisi pikkust, me ei tea, kas meil tuleb sügisel teine koroonaviiruse laine, mis võib taas majandusele teatava löögi anda. Päris kindlasti pole sel positiivset mõju. Loodetavasti seda ei tule või tuleb väikses mahus, mis tähendaks, et võib-olla ei ole tegemist pikaajalise majanduslangusega ja me näeme juba 2021. aastal selget taastumist. Palju sõltub loomulikult nii Euroopa Liidu eelarvevahenditest kui ka kõikvõimalikest Eesti valikutest – on see teise lisaeelarve koostamine või mittekoostamine, samuti järgmise aasta eelarve, KredExi, EAS-i ja teiste meetmete käivitamine. Ühte konkreetset protsenti 2021. aastaks ennustada on igal juhul tänamatu. Võib-olla suurusjärk on 10%, kui me räägime töötute suhtarvust.
Teine küsimus puudutas n-ö tööampsude kasutegurit, kui palju inimesi võiks seda kasutada. Me oleme võtnud arvestuse eelduseks selle, et umbes 4% kõikidest töötutest võiks töötada lühiajaliselt. Eks kõik sõltub sellest, kui palju töötuid on. Täna me teame, et Eestis on umbes 51 000 töötut, ja see arv kahjuks päev-päevalt kasvab. Sellisel juhul me räägiksime suurusjärgus 2000 inimesest, aga kui töötute arv kasvab veelgi, siis kindlasti see number ka kasvab. See 4% on võetud arvestades, kui palju on meie teada seni Eestis inimesi, kes on erinevaid juhutöid teinud oma põhitöö kõrvalt. Siin on lähtutud loogikast, et ka töötu motivatsioon juhutöid teha võiks olla sama suur kui tööl käiva inimese motivatsioon, kuna mõlemal juhul see on siiski lisasissetulek.

15:33 Esimees Henn Põlluaas
Peeter Ernits, palun!

15:33 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea ettekandja! Kas teile ei tundu, et see amps on praeguses situatsioonis liiga pisike. Kui ma mõtlen nendele maasikakasvatajatele, kes ootavad seda Ukraina valget laeva, siis isegi kui sellest 50 000-pealisest töötute armeest nad natukene abi saavad, siis kas sa kujutad ette, kes tegelikult läheks viieks päevaks 200 euro eest sinna põllule? Ja sinu analüüs küll näitab, et maksutulu on aastas 2,8 miljonit, aga kui suured on n-ö kaod, kui arvestada sellega, et ta läheb selle 200 euro eest rasket tööd tegema viieks päevaks, aga ülejäänud kaks või kolm nädalat teeb midagi mustalt? Ja kui rääkida maasikatest, siis maasikad saavad enne otsa.

15:34 Sotsiaalminister Tanel Kiik

Tänan küsimuse eest! Selle muudatuse eesmärk pole kindlasti seotud ainult käesoleva kriisiga. See muudatuse mõte oli varasem ja loogika, nagu ma enne kirjeldasin, on see, et inimene, kes saab üheaegselt töötutoetust või töötushüvitist ja ajutiselt töötamise eest ka töötasu, ei saaks kokku rohkem raha kui inimene, kes töötab täiskoormusega sama tööd tehes. See on see loogika olnud. Ei tohi tekkida motivatsiooni, et parem ma tulen sulle viieks päevaks tööle kui täiskoormusega tööle, sest mulle on majanduslikult niimoodi kasulikum. Töötukassa rahastatav töötuskindlustushüvitis ja riigieelarvest rahastatav töötutoetus ei ole ju mõeldud inimesele mingisuguse lisasissetulekuna. See siiski eeldab seda, et inimese peamine staatus, kui nii võib öelda, on hetkel töötu olek ja see on juhutöö eest saadav lisasissetulek, mida ta teenib ja mis järk-järgult aitab tal suurendada seotust tööturuga. Nagu ma enne viitasin, me pigem räägime hooajatöödest. See on see neljas muudatus. Sa saad vahepeal hüvitise maksmise katkestada, teha hooajatööd ja siis hakata jälle seda hüvitist saama. Selline paindlikum kord. Seda võiks kindlasti toetada.
Mis puudutab mustalt teenimist, siis sama loogika järgi võiks öelda, et aga ta teenib ju mustalt veel rohkem, kui ta üldse ei tule ametlikult tööle. Tal ei tasu ka seda viite päeva registreerida, kui ta eesmärk on mustalt teenida. Ma arvan, et loodetavasti nii tööandjad kui ka töötajad on Eestis üha vastutustundlikumad ning Maksu- ja Tolliamet teeb ka kindlasti head tööd, samuti teised riiklikud järelevalveasutused, et selliseid asju vältida. Ja ma enne viitasin ka sellele, et mis puudutab maasikasektorit, siis me tõesti püüame marjakasvatust töötukassa palgatoetusmeetmega natuke toetada. Loomulikult on olemasoleva tööjõuressursi ja välistöötajate näol arvestatav kogus inimesi olemas, tööjõuvajadused on enam-vähem kaetud, aga püüame lisaks sellele töötute täiendava töölevõtmise toetamise teel just nimelt sinna sektorisse abi anda, et see suvi suudetaks vastu pidada.

15:36 Esimees Henn Põlluaas
Jürgen Ligi, palun!

15:37 Jürgen Ligi
Aitäh! Härra Kiik! Ma küsin esimese küsimuse kolleegi küsimuse jätkuks, tema alustas. See ei ole küll selle eelnõu põhiteema, aga praegu on siiski hulgale põllumeestele põhiteema see, kuidas oma saak kätte saada. Mis teil nendele öelda on? Minule käiakse kogu aeg peale: millal abi saab ja mis lootus on? Marjad valmivad ja hulk poliitikuid lihtsalt irvitab nende üle. Ühiskonnas tervikuna kuni valitsuseni välja on tegeldud üksjagu viha õhutamisega, nagu oleks tegu mingite kulakute ja maksupetturitega. Öelge midagi positiivset – päriselt! Minult küsitakse kogu aeg ja ma ei ole ainus.

15:37 Sotsiaalminister Tanel Kiik
Jaa, absoluutselt! Ka minult küsitakse – üldse kõigilt, ma arvan. Nagu ma enne viitasin, see eelnõu ei tulene käesolevast kriisist. See eelnõu on Praxise 2019. aasta analüüsi põhjal koostatud ja selle üle on käinud läbirääkimised tööturu osapooltega pikalt enne koroonaviiruse kriisi. Mõnes mõttes see teema on külmunud – nii nagu väga paljud muud teemad – selle kriisi ajal, kuna fookusesse tõusid terviseteemad. Nüüd me oleme püüdnud seda heas koostöös sotsiaalkomisjoni ja kogu Riigikoguga veel enne parlamendi kevadistungjärgu lõppu siia saali tuua just selle mõttega, et oleks võimalik teoreetiliselt ta vähemalt heaks kiita ja teatud osi juba augustis-septembris rakendada. See aitaks kindlasti kaasa ka viimasel ajal töötuks jäänud inimeste sissetulekute tõstmisele, majandusliku kindlustunde tagamisele.
Mis puudutab inimestele antavaid sõnumeid, siis nagu ma enne viitasin, mitmed kõnealused muudatused aitavad kindlasti ka just hooajatöölisi ja hooajatööst sõltuvaid ettevõtteid. Aga on ka eraldi lahendused töötukassa kaudu. Mis puudutab juba olemasolevaid meetmeid töötute inimeste töölevõtmisel teatud piirkondades – eeskätt Ida-Virumaal ja Kagu-Eestis –, siis me oleme otsustanud seda meedet laiendada ja mõnevõrra isegi vähem piiravate tingimustega. Vähemalt kolm kuud tööta olnud inimeste töölevõtmisel marjakasvatussektorisse makstakse neile teatud osa nende palgast selle perioodi jooksul kinni. Meede kehtis küll aasta lõpuni, aga kehtib ka tagasiulatuvalt alates 1. juunist 2020. See on kindlasti üks samm, mis konkreetselt seda sektorit aitab. Kui on vaja veel mingeid meetmeid luua, on töötukassa ja Sotsiaalministeerium selleks valmis. Aga kui me räägime tööjõukriisist, siis peame ennekõike arvestama sellega, et Eestis siiski üha enam töötus kasvab. Töötute hulk on kasvanud üle 50 000. Võrreldes eelmise aasta 30 000-ga on kasv suur, me näeme juba ligemale kahekordistumist. Eeskätt tuleb tegeleda selle sihtrühmaga, kes kahjuks ajutiselt on jäänud tööst ilma.

15:39 Esimees Henn Põlluaas
Helmen Kütt, palun!

15:39 Helmen Kütt
Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud minister! Töötutoetuse tõus on planeeritud 1. jaanuarist 2021, niimoodi ma ettekandest aru sain. Sotsiaalkomisjonis oli ka juttu sellest, et kui valitsus peaks Riigikogusse tulema lisaeelarvega, siis teie olete see minister, kes tõstab lauale teema, et töötutoetus tõuseks enne. Kas see on nii? Kas te seda plaanite ja kas te oskate ka öelda, kas on teine lisaeelarve tulemas?

15:40 Sotsiaalminister Tanel Kiik
Tänan küsimuse eest! Tõesti on niimoodi, et kui me vaatame tööturuteenuste ja -toetuste seadust, siis see fikseerib miinimumi, kui suur peab olema töötutoetus. Kehtiv seadus ütleb, et vähemalt 35% eelmise aasta töötasu alammäärast. Valitsusel ja parlamendil on alati õigus maksta rohkem, näiteks konkreetse aasta riigieelarve seaduses kokku leppida, et töötutoetuse määr on sel konkreetsel aastal 50%, 60% või kas või 100% eelmise aasta töötasu alammäärast. Selge on, et see ei saa olla üle mõistuse kõrge, sest nagu ma enne viitasin, see tekitaks automaatselt küsimuse töö motivatsiooni kohta. Aga näiteks 35%-lt 50%-ni tõsta on võimalik ja teha ka käesoleva aasta teise lisaeelarve menetluse käigus, juhul kui valitsus ja parlament otsustavad sellise eelarve heaks kiita. Praegu sellist otsust minu teada veel ei ole, aga kui see peaks tulema, siis kindlasti mina sellise ettepaneku esitaksin, et me töötutoetuse tõstmise ennaktempos ära teeks.

15:41 Esimees Henn Põlluaas
Signe Riisalo, palun!

15:41 Signe Riisalo
Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Me teame seda, et töötuperioodil on hästi oluline kasutada erinevaid tööturuteenuseid, eeskätt ümberõpet. Sellele viitas väga selgelt ühe soovitusena ka Eesti Panga president eelmisel nädalal siin Riigikogu saalis. Aga teada on, et esimesel kolmel kuul tegelikult tööturuteenuseid kasutatakse pigem vähe ja sealt edasi pigem rohkem. Milliseid meetmeid on võimalik töötukassal veel ette võtta, et välja sõeluda need võimalikud isikud, kes kipuvad tööturult pikemaks ajaks eemale jääma ja kes ka kolme kuu järel endale töökohta ei leia?

15:42 Sotsiaalminister Tanel Kiik
Aitäh küsimuse eest! See on tegelikult väga printsipiaalne ja, ütleme, valus küsimus. Loomulikult me oleme töötukassa nõukogus juba enne kriisi väga pikalt arutanud sama teemat. Meil on maakondi, kus töötuse määr on püsinud umbes kaks korda ja veelgi enam kõrgem kui Eesti keskmine ka sel ajal, kui üldiselt tööturu olukord oli väga hea ja kui me kümme aastat järjest majanduskasvu nägime. Meil on olnud laua taga ka tööandjad, kes tihtipeale on suhtunud mõnevõrra skeptiliselt isegi ametlikku töötuse näitajasse ja küsinud, mis see õige töötuse määr ikkagi on. Selline solidaarne või sotsiaalne põhimõte on, et hea oleks, kui kõik, kes tööd soovivad, selle ka saavad. Samas tihtipeale selline turumajanduse loogika ütleb, et alati peabki teatud hulk inimesi tööta olema. On ka ju töökohtadevaheline liikumine jms. Aga kahjuks on ka pikaajalisi töötuid, kelle puhul töökoha leidmine aja jooksul pigem läheb raskemaks kui kergemaks, kuna nende kvalifikatsioon aegub, tööharjumus kaob ja ilmselgelt põhjustab see tööandjatel selliste inimeste tööle võtmisel eelarvamusi. See on sihtrühm, kellega tuleb ka jõudumööda tegeleda. Mina isiklikult toetan seda suunda, et nii koolituste kui ka heas mõttes fookuses hoidmise abil püüda neid inimesi jätkuvalt kaasata, ka siis, kui majanduslikult tundub ehk lihtsam maksta kodanikupalka.
See on minu loogika: pigem siiski pingutada selle nimel, et leida ka nendele inimestele sobivad töökohad, sobivad tööandjad, olgu kas või viimaseid täiendavalt toetades. Ma viitasin Ida-Virumaa ja Kagu-Eesti näitel, et üle kuue kuu töötu olnud inimese tööle võtmisel makstakse teatavat palgatoetust. Nii on tööandjal soodsam neid inimesi tööle võtta. Eks sarnaseid meetmeid tuleb veel kasutada, aga loomulikult raha pole ainuke motivaator. Haridussüsteem, sotsiaalsüsteem ja tööturusüsteem tervikuna peab panustama inimeste koolitamisse, kvalifikatsiooni tõstmisse, heas mõttes motivatsiooni

hoidmisesse ja, mis seal salata, ka kõikvõimaliku riskikäitumise vähendamisse. Selline käitumine paratamatult vähendab tööandja motivatsiooni inimest tööle võtta.

15:44 Esimees Henn Põlluaas
Urmas Kruuse, palun!

15:44 Urmas Kruuse
Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ilmselt on minu kolleegil õigus, et enne kui need meetmed rakenduvad, on maasikad juba läbi. Aga mulle jäi kõrva see meede, mis puudutab palgatoetust. See palgatoetus on uute töökohtade loomiseks ja ka nende inimeste töölevõtmiseks, kes on pikaajalised töötud. See motiveerib rohkem tööandjat, aga millisel kombel peaks see motiveerima inimest, kes põllule ei taha minna? Millele ma viitan? Kampaania maasikate ümber on kestnud juba mitu kuud ja neile, kes vähegi kuulanud on, on see kohale jõudnud. Aga kui me uurime töötukassa andmeid, siis me kuuleme, et selle suure tramburai peale on sinna sektorisse jõudnud natuke üle saja inimese. Ma natuke utreerin ja ütlen niimoodi, et kui te väidate, et aasta lõpuks on meil kaks korda rohkem töötuid, kas siis tuleval suvel oleks valmis maasikapõllule minema 250 inimest? Samas me teame, et selles sektoris on hooajatöötajaid puudu tuhandeid.

15:45 Sotsiaalminister Tanel Kiik
Tänan küsimuse eest! Nagu enne viitasin, ega selle sektori probleeme ei lahendagi konkreetse eelnõuga üksinda. Neid ei lahenda ühegi meetmega üksinda, see peab olema terviklik lähenemine. Ühest küljest meil on ju teatavasti välistööjõule lubatud teatud sektorites Eestisse pikemalt tööle jääda, seda aega on pikendatud kuni 31. juulini. Välistööjõudu Eestis juba on nii põllumajandussektoris kui laiemalt hõives. Ja on loomulikult kohalikku tööjõudu töötuna arvel, neid inimesi on võimalik sinna sektorisse tööle võtta. See, et sinna sektorisse ei läinud nii palju inimesi, kui numbrite järgi võiks eeldada – kindlasti on küsimus ka loodud foonis. Kui luua selline foon, et tegemist on väga raske, väga ränga tööga, kuidagimoodi vaata et pea võimatu tööga, siis see kindlasti ei aita kaasa inimeste leidmisele sinna. Mis puudutab neid töötukassa meetmeid, siis jah, rahalises mõttes muudab see olukorra soodamaks tööandjale. Aga töötaja jaoks see tähendab seda, et tööandjal on võimalik talle sama palgafondi välja pannes, sama kuluga maksta suuremat palka. Kui töötukassa maksab teatud osa juurde, siis tähendab see seda, et palga seisukohalt on see töökoht kohaliku inimese jaoks motiveerivam kui ilma selle töötukassa meetodita. Kindlasti siin oma mõju on. Nagu ma viitasin, ma ei arvagi, et üks meede üksinda selle probleemi lahendab. Eeskätt on küsimus tööandjate ja töötajate, töötute ja töötukassa omavahelises koostöös. Siin on kindlasti tõelisi probleeme ja tõelist muret omajagu, aga on ka küllalt palju kohatist võib olla liigset müstifitseerimist.

15:47 Esimees Henn Põlluaas
Jürgen Ligi, palun!

15:47 Jürgen Ligi
Aitäh! Härra Kiik! Ma tegelikult esimest küsimust esitades tahtsin teilt päris vastuseid, mitte juttu meetmetest ja töötutest. Ma pidasin silmas tööjõudu, kes suudab marju korjata tõhususega, mis tagab saagi koristamise, ega ole lihtsalt jalus nendel, kes oskavad korjata. Tahtsin teada, kas teil on nendele talunikele häid uudiseid, et tööjõud saab olema, et ka piirid avanevad. Aga minu teine küsimus on selle kohta. Te räägite Praxise uuringust 2019. Valitsuse kohus on uuringute põhjal koostada eelarvestrateegiaid. Eelarvestrateegiat teil ei ole, kriisi ja laenurahaga on tekitatud pimendus. Aga te tekitate praegu väga püsivad eelarvekulud. Kuidas te sellest üle saate ja mida on rahandusminister teinud, et arvestataks praegust üldist riigi rahalist seisu, mitte ainult 2019. aasta Praxise analüüsi?

15:48 Sotsiaalminister Tanel Kiik
Tänan küsimuse eest, õigemini küsimuste eest! Ma vastust esimesele poolele uuesti ei korda, aga selle ma vastan küll ära, et mis puudutab piiride avamist, siis loomulikult ühel hetkel need avanevad, selles pole kahtlust. Aga kindlasti Eesti ainukene tööjõuküsimus või tööturuküsimus pole välispiiride küsimus. See teema on natuke laiem. Piiride avamist arutab Euroopa Liit tervikuna ja Schengeni piiride avamine

algselt oli plaanis juuni keskpaigas, nüüd räägitakse juuni lõpust – juuli algusest. Eks palju sõltub kindlasti konkreetsest riigist ja sellest, milline saab olema epidemioloogiline olukord lähiajal. Kindlasti need piirid avanevad, selle pärast ei maksa meelt heita.
Mis puudutab struktuurset tulu- ja kulupoolt, siis loomulikult õiglasem riik on mõnes mõttes kallim riik. Kui me tahame inimestele maksta inimväärsemat töötutoetust – praegune 189 eurot ehk 35% miinimumpalgast kindlasti seda ei ole –, siis sellel on oma mõju eelarvele, mis siin salata. Samamoodi mõjub ka töötuskindlustushüvitise tõstmine.
Me oleme eelarvearvutusi tehes lähtunud sellest, et kõige raskematel aastatel maksimaalses määras ringi suunata Euroopa Liidu vahendeid aktiivsete tööturuteenuste abil, et seda miinust vähendada. Aastail 2021, 2022, 2023 jne ilmselt hakkab majandus järk-järgult taastuma ja tööturu olukord paranema, mis seda miinust automaatselt vähendab. Ja me ei ole võtnud sugugi arvesse ainult seda täispaketti, mis oli Praxise analüüsis ja mis pakkus ühe ettepanekuna, et võiks töötuskindlustushüvitise määra esimesel 100 päeval suurendada 70%-ni sissetulekust ja 101. päevast alates 50%-ni. Me oleme selle tõstnud esimese sammuna esimesel 100 päeval 60%-ni ja jätnud järgmise perioodi määra samaks. Ja nagu öeldud, ka tööampsude kasutusele võtmine on pigem tulu riigieelarvele. Valitsuses jätkuvad debatid ka selle üle, kuidas FIE-de ja juhatuse liikmete töötuskindlustussüsteemi kaasamisega edasi liikuda. Ka sellel on selgelt positiivne mõju eelarvele. Aruteluteema on olnud, kas nende makse peaks olema kohustuslik või vabatahtlik. Valitsuse positsioon oli pigem, et see võiks olla vabatahtlikkuse alusel, mis eeldab asjaomase süsteemi ja lahenduse väljatöötamist, millega praegu tegelemegi.

15:50 Esimees Henn Põlluaas
Peeter Ernits, palun!

15:50 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea minister! Ma võtan sul sõnasabast kinni: ainult 4% töötuid on nõus selliseid ampse tegema, tööle minema selle 200 euro eest. Piltlikult öeldes, meid on siin umbes sada inimest ja suur maasikamees Jürgen ja Urmas ja mina ja keegi neljas võib-olla veel läheks maasikapõllule selle 200 euro eest, aga ülejäänud ei läheks. Äkki on asi ka selles, et töötuskindlustushüvitis on liiga suur või on Eesti rahvas – vähemalt töötud –, lihtsalt nii laisk? Või võiks selle kriisi ajal see number suurem olla? See on vana number. Mis sa arvad sellest?

15:51 Sotsiaalminister Tanel Kiik
Aitäh! Eesti inimene kindlasti laisk ei ole. Küllap mis tahes töö tegemisel võtab oma aja ka uue olukorraga kohanemine. Me ju tervisekriisisist oleme juba väljumas, vähemalt ajutiselt, aga tööturu valdkonnas kriis alles kasvab. Kindlasti kasvab nende inimeste osakaal, kellel on huvi ja valmisolek võtta vastu enda jaoks harjumatu töökoht. Nagu ma enne viitasin, kehtiv hüvitise määr töötuskindlustushüvitise näol on esimesed 100 päeva 50% palgast, sealt edasi 40%. Siin on teatav astmeline langus sees ja see tähendab ikkagi seda, et töötu inimese motivatsioon tööd leida ajas kasvab, kuna sissetulek lihtsalt väheneb.
Ja nagu ma viitasin, tööampsud ei ole kindlasti mõeldud selle konkreetse küsimuse lahendamiseks. Selleks on mõistlikum kehtestada spetsiaalsed meetmed. Seda on võimalik teha ministri käskkirjaga ja me oleme maaeluministriga asja põhimõtteliselt läbi rääkinud ja lähiajal kavatseme need meetmed käiku lasta, nagu öeldud, tagasiulatuvalt alates 1. juunist. Hetkeseisuga on selline plaan. Kindlasti see ka aitab.
Mis puudutab maasikakorjamist, siis sellest on nii palju räägitud. Ma ise olen kahel aastal oma elust õpilasmalevas käinud – see oli vist suvel 2005 ja 2006 – ja maasikaid korjanud. Või oli see hoopis 2004 ja 2005? Jah, 2006. aastal käisin Räpinas mõisas heakorratöid tegemas. Aga ei ole see nii tappev töö midagi – töötasime 8, 10, 12 tundi. No ametlikult tohtis kindlasti vähem, aga paljud tegid rohkem, kuna taheti raha saada. Ma olen kindel, et noorte ja just nimelt õpilasmalevate kasutamine tuleb kõne alla. On see siis, nagu meeldib tööandjatele öelda, töökasvatuse edendamise eesmärgil või ka töö ärategemise eesmärgil. See on kindlasti võimalus, mida tuleb aktiivselt kasutada.

15:53 Esimees Henn Põlluaas
Andres Sutt, palun!

15:53 Andres Sutt
Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Ma jätkan ümberõppe ja täiendõppe teemal ja minu küsimus on iseenesest hästi lihtne. Kuidas see konkreetne eelnõu motiveerib töö kaotanuid võtma täiendavaid koolitusi, õppima ja omandama uusi oskusi – mitte ainult pikaajaliste töötute, vaid ka hiljuti töö kaotanute aspektist? Mis on eelnõu koostajate silmis motivaatorid, et need inimesed tegelikult õpiksid juurde, omandaksid uusi oskusi ja tugevdaksid tööjõuturu olukorda? Ja kuidas see eelnõu mõjutab tööjõuturu paindlikkust?

15:54 Sotsiaalminister Tanel Kiik
Tänan küsimast! Kindlasti on sissetulek üks motivaator, miks inimesed tööl käivad, aga see ei ole ainuke. Eneseteostus, enese ühiskonna jaoks vajalikuna tundmine, pere jaoks vajalikuna tundmine – kõik need asjad on samuti olulised inimese tööharjumuse hoidmisel ja tööl käimisel. Mis puudutab selle eelnõu mõju, siis see eelnõu konkreetselt loomulikult ei käsitle koolitusi, selleks on muud töötukassa meetmed. Näiteks pakume eesti keele õpet, IT-õpet, seejuures väga palju erinevaid koolitusi koostöös ka erasektoriga. Ja loomulikult räägime pidevalt läbi ja astume maksimaalselt ühte jalga haridus- ja teadusvaldkonnaga, on see siis erinevate rakenduskõrgkoolide kaudu või erinevate kutsehariduskeskuste kaudu, et pidevalt inimeste kvalifikatsiooni tõsta. Eesti ametlikud näitajad, kui me räägime elukestvast õppest, on tegelikult väga kõrged. Väga palju inimesi osaleb erinevatel koolitustel ka tööl olles, mitte ainult töötuna. Ja see on kindlasti teema, mida tulebki edendada, toetada, eeskujuks ja näiteks tuua. Aga nagu ma enne viitasin, see konkreetne eelnõu ühtegi uut koolituse suunda ei ava. See eelnõu tegeleb kindlustuse, hüvitissüsteemi kui sellisega, eeskätt just majandusliku toimetuleku tagamisega. Aga see valdkond, mille teie välja tõite, on kahtlemata vähemalt sama oluline.

15:55 Esimees Henn Põlluaas
Lauri Läänemets, palun!

15:55 Lauri Läänemets
Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud minister! Mul on ka väga hea meel, et te selle eelnõuga siin meie ees olete. See on samm täiesti õiges suunas. Aga ma kuulasin teie vastuseid ja mõned asjad tekitasid küsimusi. Esiteks te ütlesite, et see eelnõu konkreetselt pole sündinud praeguse kriisi kontekstis. Teiseks, väljatöötamiskavas olnud väga oluliste muudatuste juurde kavatseb valitsus kunagi hiljem tulla. Aga ma rõhutan, et need muudatused on just majanduskriisis kõige olulisemad, kui inimesed on hätta sattunud. Ja kolmandaks, töötutoetuse tõus on siis eelarve taga. Te justkui ütlesite, et kui eelarve tuleb, siis saab selle ära teha. Aga eelarve teeb ju valitsus. Kui oli ettevõtlust vaja toetada, siis see raha kiiresti lisaeelarvega leiti, kõik tehti ära, aga nüüd, kui inimesi on vaja toetada, siis asjad lükkuvad edasi. Palun öelge, mis see valitsuse loogika siis ikkagi oli! Mida te inimeste jaoks praeguses kriisis teete ja millised olid teie argumendid selliste otsuste tegemisel?

15:57 Sotsiaalminister Tanel Kiik
Tänan küsimuse eest! Vastan tagantpoolt ettepoole. Praeguses kriisis on tehtud päris palju inimeste jaoks. Alustame töötukassa käivitatud töötasumeetmest, millest üle 130 000 inimese on saanud toetust. Ettevõtjad on mitme kuu vältel saanud toetust ja see on kindlasti ära hoidnud nii koondamisi kui ka muid töökohakaotusi. Samamoodi haigekassa toetusraha, mis sellessamas lisaeelarves oli, et pakkuda paremat arstiabi. Oleme pakkunud haigushüvitisi, võimalust haiguslehel olles hüvitist saada esimesest päevast alates. Ja loomulikult on EAS-i ja KredExi meetmed, mis järk-järgult toetavad meie ettevõtlussektorit, meie ettevõtjaid. Tehtud otsuseid on palju ja valitsusel ja parlamendil on lisaeelarve heakskiitmisel oma roll olnud.
Mis puudutab mu varasemaid sõnu, siis ma ütlesin seda, et see konkreetne eelnõu pole sündinud sellest kriisist tulenevalt, vaid tööd on alustatud enne seda. Miks ma olen sellega parlamendisaalis täna? Meil tõesti on soov protsessi kiirendada ja liikuda kiiremini edasi selle osaga, mille puhul on konsensus. Teatud muudatused peaksid jõustuma võimalikult kiiresti ja aitama inimesi, kes on konkreetselt kriisi ajal töötuks jäänud. See ei tohiks nihkuda edasi järgmistesse aastatesse.
Mis puudutab töötutoetuse tõstmist, siis nagu ma enne viitasin, seda on võimalik teha aasta sees, juhul kui seda eelarves ka ette nähakse. See eelnõu näeb selle ette alates 2021. aastast ehk sel juhul tõuseks

see 2021. aastal igal juhul. Küsimus on selles, kas see juba 2020. aasta allesjäänud kuue kuu jooksul tõuseb. See sõltub tõesti lisaeelarvest. See on selgelt samm õiges suunas, isegi mitu sammu, võiks öelda, kuna me räägime nii hüvitistest, paindlikumaks muutmisest kui ka töötutoetusest. Aga kahtlemata on veel võimalusi toetada nii tööandjaid, töötajaid kui ka neid inimesi, kes kahjuks on töötuks jäänud. Ja seda me oleme töötukassa kaudu selle kriisi vältel, ma arvan, teinud rohkem kui eelmise aasta jooksul kokku. Kindlasti me seda tööd ka jätkame, rakendades erinevaid toetusmeetmeid, otsides erinevaid sektoripõhiseid lahendusi ja muutes efektiivsemaks nii kommunikatsiooni kui ka töötukassa tööturuteenuseid, koolitusi ja muid vahendusi.

15:59 Esimees Henn Põlluaas
Helmen Kütt, palun!

15:59 Helmen Kütt
Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud minister! Järsku oleks mõistlik, kui te sellesama eelnõu puhul avaksite ka selle, et inimeste puhul, kes on töötud ja saavad töötutoetust ja võivad nüüd teha ka tööampse, ka toimetulekutoetuse arvutamisel kohe see toimetulekutoetuse osa ära ei kao. Järsku oleks mõistlik mõni sõna sellestki rääkida, et võiks olla nii, et inimest ei karistata nagu selle pärast, et ta aktiivselt tööd otsib?

15:59 Sotsiaalminister Tanel Kiik
Aitäh küsimuse eest! Jah, toimetulekutoetust tõesti selle nurga alt käsitletud ei ole. Eks see on loomulik küsimus, mida sotsiaalkomisjon saab soovi korral arutada. Igal omavalitsusel on teatavasti õigus soovi korral oma elanikele ka muid sotsiaaltoetusi ja teenuseid pakkuda ja sel juhul mitte arvesse võtta võimalike tööampsude tegemist, ajutist töötasu. Aga hetkel on küll arvestatud, et ka see sissetulek läheb nagu ülejäänud tulud toimetulekutoetuse arvestamisel arvesse. Aga ma arvan, et see on kindlasti teema, mida võib sotsiaalkomisjon oma koosolekul käsitleda, kui te selle ettepaneku teete.

16:00 Esimees Henn Põlluaas
Urve Tiidus, palun!

16:00 Urve Tiidus
Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Oma teist küsimust ma alustan sellest tabelist, kus on 20. mai seisuga kirjas registreeritud töötuse määr maakonniti. Ja see töötuse määr jääb vahemikku pisut üle 4% ja pisut alla 14%, sõltuvalt maakonnast. Kui te tööandjatega seda eelnõu kooskõlastasite, kas siis selgus, kui erinevad on maakonnad objektiivsete võimaluste poolest neid tööampse ikkagi teha? Kas te oskate seda kuidagi iseloomustada?

16:01 Sotsiaalminister Tanel Kiik
Tänan küsimuse eest! Maakondade lõikes tööampsude võimaluste kasutamise protsenti me arvutanud ei ole. Mis puudutab töötuse määra, siis traditsiooniliselt on kahjuks ka praegu kõrgeim töötuse määr Ida-Virumaal ja Kagu-Eesti maakondades. Praegu on vahele tulnud ka mõned muud maakonnad: Pärnumaa, Lääne-Viru maakond, mis on suhteliselt samasuguse määraga sellessamas tabelis, millele te viitasite. Loogika ütleb seda, et loomulikult, kus on töötuid rohkem, on ka rohkem võimalusi tööampse kasutada. Aga mis puudutab konkreetselt töövõimaluste loomist, siis eks see eeldab teatud paindlikkust konkreetsetelt tööandjatelt. Kuna seni pole seaduses sellist võimalust või sellist mehhanismi olnud, siis ei ole ilmselt ka ükski tööandja selles suunas eeltööd kuigi palju teinud. Kahtlemata nüüd tuleb tööandjate keskliidu ja teiste organisatsioonide kaudu seda infot inimesteni maksimaalselt viia ja ametiühingud kindlasti seda teevad. Et mõeldaks ka just selliste töökohtade peale, kus oleks vaja teha mingeid väiksemaid tööotsi, kus eraldi inimeste täiskoormusega või ka osakoormusega palkamine poleks põhjendatud, aga tööampsu pakkumine oleks hea lahendus tööandja jaoks. Sellist analüüsi pole veel tehtud ja ma arvan, et ka tööandjad pole veel neid samme astunud. Esialgu on see alles seaduseelnõus olev ettepanek ja senine õigusruum sellist võimalust ei ole tolereerinud, isegi mitte ühe euro ulatuses.

16:02 Esimees Henn Põlluaas
Lauri Läänemets, palun!

16:02 Lauri Läänemets
Aitäh! Ma ikkagi tulen tagasi valitsuse reageerimise juurde, et praeguses kriisis hätta sattunud inimesi aidata. Kordan: kui oli vaja kahte miljardit lisaeelarveks, et ettevõtteid toetada, siis polnud mingit probleemi – pandi eelarve kokku, tuldi Riigikogu ette. Nüüd on vaja inimesi toetada. Näiteks aprillis töö kaotanud inimesed, kes on alla viie aasta töötanud, hakkavad saama sügisel töötutoetust 189 eurot. See probleem on. Ja te ise olete öelnud, et 100 000 või rohkem töötut on juba sügisel, mitte järgmise aasta 1. jaanuarist ei hakka nad tekkima. Palun ikkagi öelge seda, kas te siis, kui te läksite selle eelnõuga valitsusse, tegite ka ettepaneku lisaeelarve esitada, et meil oleks võimalik töötutoetust nüüd kohe või varem maksma hakata. Ja kui te tegite seda, siis milline oli valitsuse argumentatsioon jätta see lisaeelarve tegemata?

16:03 Sotsiaalminister Tanel Kiik
Aitäh küsimuse eest! Ma pean alustama teie küsimuse esimesest poolest. See ei vasta tõele, et lisaeelarve toetas vaid ettevõtjaid. Nagu ma enne viitasin, töötukassa meede on toetanud 130 000 inimest, haigekassa meede on toetanud väga paljusid inimesi nii haigushüvitiste saamisel kui ka arstiabi saamisel laiemalt. Ja kui me räägime ka EAS-i ehk Maaelu Edendamise Sihtasutuse ja KredExi toetustest, siis loomulikult on iga ettevõtte taga samamoodi töökohad ja töötajad. See ei olnud mingis mõttes suunatud raha. Sellel pinnal ei ole õige kuidagi kunstlikku vastandust tekitada, et ettevõtjad ja töötajad. Ma ei pea seda õigeks. Siht on loomulikult toetada mõlemat ja teatavasti iga ettevõtja on ka inimene. Küsimuse teine pool oli, kas meil oli arutelu. Oli küll arutelu. Küsimus oli selles, kas minna tõesti uuesti avama riigieelarvet, aga oli otsus, et kuna seda alles sai suvel tehtud, siis loogiline on, et juhul kui me hakkame tänavu seda töötutoetuse määra tõstma, siis me teeme seda teise lisaeelarve menetlemise käigus, kui see eelarve tuleb. Sellesama eelnõu raames see poleks olnud tehtav. See oleks eeldanud seda, et rahandusminister oleks läinud rahanduskomisjoni eraldi tänavuse riigieelarve muutmise ettepanekutega, mis ka ajaraami arvestades ja võib-olla ka sammu proportsionaalsust arvestades ei tundunud mõistlik olevat. Nagu ma ütlesin, juhul kui me tuleme lisaeelarvega välja, siis kindlasti ma teen ettepaneku töötutoetust veel sel aastal tõsta.

16:05 Esimees Henn Põlluaas
Liina Kersna, palun!

16:05 Liina Kersna
Suur tänu, hea juhataja! Austatud minister! Ma mäletan, kui me sotsiaalkomisjonis arutasime selle eelnõu ettevalmistamist, siis tööala asekantsler tõi ühe variandina välja, et võiks toetada ka neid töötajaid, kes lahkuvad tööandjaga kokkuleppel. See ettepanek siia eelnõusse ei jõudnud. Millised olid need sisulised või rahalised takistused selle ettepaneku eelnõusse panekuks?

16:05 Sotsiaalminister Tanel Kiik
Aitäh küsimuse eest! See teema läheb jälle sinna kategooriasse, mis minu hinnangul on põhimõtteliselt mõistlik suund, aga vajab tööturu osapooltega põhjalikku läbirääkimist, mille juurde tuleme samuti sügisel tagasi. Esialgu jagasime eelnõu pooleks: kiirem osa, mis on võimalik ära teha, mille puhul oli valitsuse tasandil konsensus ja ka tööturu osapoolte vahel konsensus, ja teine osa, mille juurde tuleme hiljem. Vabatahtlikul lahkumisel töötuskindlustushüvitise saamine on teatud juhtudel minu arvates ainuõige ja mõistlik. Me räägime olukordadest, kus inimene näiteks terviseseisundist tulenevalt või pereliikmega koos kolimisest tulenevalt on sunnitud töökohta vahetama, vabatahtlikkuse alusel lahkuma, aga enne seda on 10 aastat või 20 aastat panustanud maksude näol. Pole õige, et talle siis öeldakse, et vabandust, teil hüvitisele õigust ei ole. See riivab õiglustunnet küll.
Aga kindlasti on ka olukordi, kus seda võidakse kuritarvitada. See on ka peamine tööandjate hirm ja mure olnud, et inimesed liiga kerge käega ei hakkaks sellisel juhul töökohti vahetama ega otsustaks teha niimoodi, et näiteks suvekuudel läheb kolmeks kuuks hüvitise peale, teades, et sügisel on võimalik kuskile tööle saada. Nii on võimalik mõnevõrra puhkust pikendada, jättes tööandja väga keerulisse

olukorda väga ootamatu või lühikese etteteatamisajaga. See on selline tasakaalu leidmise koht, kust maalt ja kuidas õigesti mõõta, mis juhul see vabatahtlik lahkumine on tõesti lihtsalt inimese täiesti vabatahtlik otsus ja mis juhul on selle taga reaalsed mõistetavad põhjused, miks töökohavahetus on vältimatult vajalik. Ja lähtudes sellest, et inimene on maksnud töötuskindlustusmakset, tal võiks olla õigus kas saada täies mahus võrreldavat hüvitist või ka võib-olla mingil muul määral – ka see on teoreetiline variant. Kindlasti tuleme selle teema juurde tagasi, aga printsiibis ma pean õigeks, et inimestel, kes on panustanud töötukassa eelarvesse, on raskel hetkel võimalik sealt toetust saada.

16:07 Esimees Henn Põlluaas
Riho Breivel, palun!

16:07 Riho Breivel
Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Nagu nüüd kindlaks on tehtud või väidetakse, 4% on uuringute põhjal neid, kes tahaksid tööampse teha ja, kuidas öelda, ennast rakendada. Aga öelge mulle, kas ikka on mõtet sellel viiepäevasel ja sellel rahalisel piirangul. Miks mitte lasta seda asja ikkagi palju vabamalt teha? Mis on teie enda seisukoht selles osas?

16:08 Sotsiaalminister Tanel Kiik
Aitäh küsimuse eest! See 4,2%, millele ma enne viitasin, on nende inimeste osakaal, kes praegu teadaolevalt teevad oma põhitöö kõrvalt juhutöid. See on reaalne statistika. Need ei saa olla töötud, kuna töötud praegu seda teha ei tohi, aga võivad kõik ülejäänud, kui nad on tööinimesed. Siin toodi just näide sellestsamast saalist, 101 inimesest siit saalist: tõenäoliselt neli inimest selle loogika järgi sellist lisatööd teevad. Ma ei oska öelda, kas see kehtib ka Riigikogus, aga üldisem tööturustatistika seda näitab.
Mis puudutab neid piiranguid, seda viit päeva ja seda konkreetset rahalist piirangut, siis nende mõte on see. Kui me räägime töötust ehk inimesest, kes tegelikult otsib tööd, siis juhul, kui ta läheb näiteks kuus päeva nädalas tööle ja teenib juba üle miinimumpalga, siis ta enam ju loogiliselt ei tohiks olla töötu staatuses. Ta ei saa olla korraga mõlemat. Ta raha mõttes nagu töötab täiskoormusega, sest ta teenib rohkem, kui mõni inimene täiskohaga töötades. Ja samal ajal saab ka töötuskindlustushüvitist. Töötuskindlustushüvitis ja töötutoetus on ikkagi mõeldud inimestele, kes on tõesti töötud ja kes võib-olla teevad mingeid juhuslikke tööampse, aga tegelevad aktiivselt tööotsingutega, täiskohaga töö otsimisega. Ja kui nad on läinud kas hooajatööle või muule ajutisele tööle, siis on neil võimalik selle hüvitise saamine katkestada ja hiljem seda uuesti saama hakata. Kui nad lähevad tööle täiskoormusega või suure osalise koormusega – 0,5 või enam koormust –, siis on loogiline neid käsitada juba töötajatena, mitte enam töötutena, ja nende töötustaatus katkeb.

16:09 Esimees Henn Põlluaas
Aitäh, lugupeetud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Ja nüüd kutsun ettekandjaks sotsiaalkomisjoni esimehe Tõnis Mölderi. Palun!

16:09 Tõnis Mölder
Hea istungi juhataja! Head kolleegid! Riigikogu sotsiaalkomisjon arutas oma 2. juuni koosolekul Vabariigi Valitsuse algatatud tööturuteenuste ja -toetuste seaduse ning töötuskindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Kohal olid ka sotsiaalminister ja teised Sotsiaalministeeriumi esindajad.
Enamik komisjonis tõstatatud küsimusi kõlas siin saalis uuesti, aga ma käin need põgusalt ja kiirelt läbi. Oli tõesti küsimus selle kohta, et varem on ministeerium ise rääkinud sellest, et minnakse paindlikumale lähenemisele, et töötuskindlustushüvitist kavatsetakse diferentseerida sõltuvalt sellest, kas parasjagu on majanduslikult hea või halb aeg. Vastavalt sellele võiks riigi koormust reguleerida. Miks see selles eelnõus lõplikult ei kajastu? Nii nagu minister oma ettekandes ütles, nii saan ka mina öelda, et need küsimused vajasid veel läbiarutamist. Ja eelkõige, nagu ma aru saan, ei jõutud nendes küsimustes lõplikule konsensusele töötukassa nõukogus.
Nagu ka täna siin, küsisid komisjoni liikmed riigieelarve kohta ja teatud meetmete kohta, mis jõustuvad alates järgmisest aastast. Päriti, miks neid ei ole juba sellesse eelnõusse pandud ja kas on plaanis tulla lisaeelarvega välja. Minister ütles ka meie komisjoni koosolekul, et kui valitsus tuleb välja lisaeelarvega,

siis ta kindlasti toetab ettepanekut, et need muudatused võiksid juba sellel aastal jõustuda. Ja kõik need määrad, mis jutuks on, on n-ö miinimumprogrammi määrad – neid võib alati rohkem olla.
Esitati ka küsimus, mis täna siin saaliski kõlas: paluti veel selgitada, kuidas makstakse tasu ajutise töötamise eest tööturuteenuste ja -toetuste seaduse alusel. Jutt nendest n-ö tööampsudest, mille puhul hüvitist saaval inimesel on võimalik viiel päeval kuus saada tasu konkreetselt nende tööampsude eest, kui ta teenib nendega kuni 40% eelmise aasta alampalgast.
Ja veel küsiti ministri käest seda, kas ministeeriumis on tehtud analüüs selle kohta, et kui eelnõu sellisel kujul jõustub, siis kui suur hulk inimesi toimetulekutoetuse saajate hulgast ära langeb, sest nad tulevad paremini ja teisiti toime. Milline mõju on vaesuse näitajate muutumisele? Minister vastas, et sellist analüüsi konkreetselt selle seaduseelnõu raames tehtud ei ole, aga kindlasti see küsimus vajaks mõistlikult ülevaatamist ja analüüsimist.
Komisjon otsustas oma koosolekul konsensusega järgmised asjad: teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda tänaseks, 8. juuniks, määrata komisjoni ettekandjaks Tõnis Mölder, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks 10. juuni kell 17. Aitäh!

16:13 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Kolleegidel teile küsimusi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 206 … Lauri Läänemets, vabandust, mul ununes üks väga oluline komponent meie tänases istungis. Meil on võimalik asuda läbirääkimiste juurde ja ma palungi hea kolleegi Lauri Läänemetsa kõnepulti.

16:13 Lauri Läänemets

Lugupeetud kolleegid! Töötuks jäänud inimesed vajavad tuge, seda eriti olukorras, kus töö kaotamine pole neist endist põhjustatud. See on ühiskonna, meie kõigi vastutus, et keegi ei jääks üksi.
Konkreetsemalt öelduna: täna arutusel olevad muudatused on samm õiges suunas ja selle eest tuleb aitäh öelda kõigile tööturu osapooltele: töötajatele, tööandjatele ja valitsusele. Küll aga on valitsus meie ette toonud vaid pool rehkendusest, mida ametiühingute ja tööandjatega arutati ning mida majanduskriisi raskustesse sukelduv riik tegelikult vajab. Kas need muudatusettepanekud lähtuvad mingist põhimõttest hätta sattunute toetamisel või alustati kõigepealt rahast ning seejärel prooviti inimesed Exceli tabeli numbritega siduda? Toon näiteks inimeste enda kogutud kindlustusmakse raha suurema väljamaksmise. Seda lubab valitsus lahkelt juba käesoleva aasta 1. augustist. Riigieelarvest tulenev töötutoetuste suurendamine soovitakse aga jõustada alles 1. jaanuaril 2021. Kui arvestada, et tervisekriisi leevendamiseks tehtud ligi 2 miljardi suurusest lisaeelarvest läks suurem osa ettevõtluse toetamiseks, töötuks jäänud inimestele aga peaaegu mitte midagi, on esitatud eelnõu taas kord karjuv ebaõiglus.
Valitsuse nägemuse kohaselt peab ühiskond ettevõtete toetamisse ühiselt panustama. Kui käes on aeg inimesi aidata, siis tehku nad seda ise või nagu selle eelnõu puhul, oodake järgmise aastani. Aga ka siis ei lahene kõik probleemid. Tööpuuduse tipp peaks saabuma juba sellel sügisel. Paljud on töö kaotanud ja vajavad tuge kohe ja praegu. Majanduskriisi lävel öelda, et elage ära, makske oma kodulaen ja toitke lapsed 189-eurose toetusega, on inimestest selge möödavaatamine. Huvitav, et just nüüd on valitsusel inimeste toetamiseks raske lisaeelarvet Riigikokku tuua, nii et me peame ootama sügist või järgmist eelarvet ja järgmist aastat.
Sotsiaaldemokraatide jaoks on oluline, et kõik erinevad töötuid abistavad meetmed tagaksid inimeste toimetuleku, et keegi ei jääks vaesusesse. Seega on paslik küsida: kuhu kadus algselt lubatud võimalus töötuskindlustushüvitise maksmist rasketel aegadel pikemaks muuta? Kuhu kadus lubatud võimalus saada töötuskindlustushüvitist, kui lahkutakse töölt poolte kokkuleppel? Kuhu kadus lubatud valusa õppetunni parandus, et tulevikus saaksid ka FIE-d ja äriühingute juhid töötuskindlustushüvitist?
Kõigist esitatud muudatustest kannab vaid tööampsude lubamine töö kaotanute toetamise süsteemi parandamisel suuremat mõju ja eesmärki. Ilma hüvitise maksmise perioodi pikendamata, poolte kokkuleppel töölt lahkumise hüvitise maksmiseta ja toimetulekut võimaldavate summadeta on praegused muudatused pigem kosmeetika, mis tervikpildi mõttes ei taga piisavat toimetulekut ja tegelikult ju ei hoia ära vaesusesse kukkumist. Toon näiteks, et aprillis töö kaotanud ja vähem kui viis aastat töötuskindlustusmakset maksnud, no näiteks mõne aasta eest ülikooli lõpetanud noor inimene kukub juba novembriks töötuskindlustushüvitise saajate ringist välja. Tema igakuiseks sissetulekuks saab 189 eurot. Järgmise aasta aprilliks on meil selliseid inimesi juba kümneid tuhandeid, sest hüvitiste maksmise loogika ei lähtu mitte inimesest, vaid soovist kiiresti tööturule töökäsi tagasi suruda. Ainuke

mure on, et tööd pole. On vaid hädised sotsiaaltoetused.
Õnneks on parlamendi menetluses sotsiaaldemokraatide algatatud seaduseelnõud, millega suurendatakse töötutoetust 360 euroni kuus ning tagatakse vähemalt sama suur miinimum ka töötuskindlustushüvitise saajatele. Samuti on ettepanek töötuskindlustushüvitist tõsta 70%-ni palgast ning hüvitist maksta ka juhul, kui lahkutakse töölt poolte kokkuleppel või omal soovil. Kui tahame terviklikult head süsteemi, siis on see võimalik saada, toetades nii valitsuse kui sotside seaduse muutmise algatusi. Jõudu tööle!

16:19 Esimees Henn Põlluaas
Aitäh! Rohkem kõnesoovi ei ole. Lõpetan läbirääkimised! Kas minister soovib veel sõna? Ei soovi. Aitäh! Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 206 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määran muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 10. juuni kell 17.

---

2. 16:19 Koolieelse lasteasutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (183 SE) esimene lugemine

16:19 Esimees Henn Põlluaas
Läheme tänase päevakorra teise punkti juurde, milleks on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud koolieelse lasteasutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 183 esimene lugemine. Palun ettekandjaks Riigikogu liikme Heljo Pikhofi!

16:20 Heljo Pikhof
Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Olen siin teie ees, et tutvustada sotsiaaldemokraatide algatatud koolieelse lasteasutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille eesmärk on tagada igale lapsele tasuta lasteaiakoht.
Koolieelse lasteasutuse seaduse § 27 lõige 3 näeb ette, et kohalikud omavalitsused võivad lasteaia kohatasu küsida kuni 20% Vabariigi Valitsuse kehtestatud palga alammäärast. Tänavu on alampalk 584 eurot kuus. Kuna kohatasu suuruse ja selle tingimuste kehtestamine on omavalitsuste ainupädevuses, on see kaasa toonud väga suuri erinevusi üle Eesti. Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonna koostatud võrdlevast ülevaatest lasteaedade kohatasudest 2020. aastal tuleb selgelt välja tasude erinevus omavalitsuste lõikes. See ülevaade on ka lisatud eelnõu seletuskirjale.
Kohatasu suurus, selle soodustus või sellest vabastus sõltub konkreetsest omavalitsusest, näiteks lapsevanemate rahvastikuregistrijärgsest elukohast, mitu last ühest perest käib lasteaias, perede majanduslikust olukorrast jne. Harvad ei ole juhtumid, kus ühes omavalitsuses kehtivad lasteasutustes erinevad tasumäärad. Paljudes kohtades tehakse soodustusi neile peredele, kus kaks või enam last kasutavad kohta koolieelses lasteasutuses. Teine laps saab käia päris mitmes omavalitsuses n-ö poole hinnaga ja kolmas puhta priilt.
Enamik omavalitsusi on lasteaia kohatasu kehtestanud kindla protsendina alampalgast. Tõsi, palju on räägitud sellest, et lasteaiatasu sidumine alampalgaga ei ole õige ega kohane. Kui tõuseb alampalk, tõuseb masinlikult ka kohatasu. Päris mitu omavalitsust arveldabki lubatu ülempiiril, eeskätt nn võõraste, oma valla sissekirjutuseta inimeste puhul. Tartus näiteks on kohatasu määr 15% eelmise aasta miinimumpalgast. Ometigi tuleb ühe lapse lasteaias käimise eest välja käia kõvasti üle 100 euro, sest kohatasu 81-le eurole lisandub ka toiduraha. Tallinnas tuleb sellel aastal maksta ühe lapse eest 71,25 eurot kuus ning 142 eurot ja 50 senti peredel, kellel käib lasteaias kaks last. Loomulikult sellele lisandub veel kohatasu.
Teine rühm omavalitsusi on kohatasuks kehtestanud konkreetse rahasumma. Vaevalt et lasteaia eest maksmisega tekib suuri raskusi Rakvere vallas, kus kohatasu on 5 eurot, või Peipsiääre ja Võru vallas, kus kohatasu on 10 eurot kuus. Eriti helded ollakse aga näiteks Kanepi vallas, kus nii lasteaiakoht kui ka toit on oma inimeste lastele prii, sissekirjutuseta inimestele on lasteaia kohatasu 10 eurot kuus, millele lisandub toiduraha.
Paraku ei toeta mitte kõik omavalitsused peresid nii helde käega. Meie väikeses riigis valitseb lasteaia kohatasudes tublisti üle 10-kordne vahe. Miskipärast kipub nõnda olema, et mida suurem on koolieelikute osakaal omavalitsuse elanikkonnas, seda suurema osa lasteaiakoha kogukulust katavad lapsevanemad. Seega lisandub perede materiaalsele kihistumisele veel tohutu paikkondlik ebavõrdsus.

Me peame oluliseks luua kõigile mudilastele üle terve Eesti ühtviisi võimalus käia lasteaias, saada kvaliteetset alusharidust õppinud pedagoogide käe all. Asjakorralduse mõte on, et ükski laps ei tohi pere majanduskitsikuse pärast ilma jääda alusharidusest. Just lapse koolieelne areng paneb aluse tema õpi- ja sotsiaalsetele oskustele. Alusharidus on kogu haridustee põhi ja lahutamatu osa. Enamikus riikides on sätestatud hariduskohustus. Kui kodanikul on kohustus, on see ka riigil. Põhikoolis õppemaksu pole. Kuigi riiklik kohustus sellega nagu lõppeks, on Eestis ka gümnaasiumiharidus ja valdav osa kutseharidusest ning eesti keeles omandatav kõrgharidus õppemaksust vaba, seda viimast vähemalt nendele, kes on usinad ja etteantud ajaga oma õpingud lõpetatud saavad. Aga alusharidus, kus laotakse vundament – võta näpust! – pole teps mitte tasuta.
Kirjade järgi käib praegu koolieelsetes lasteasutustes 89% 3–6-aastastest lastest. Ka kümmekond protsenti alusharidusest kõrvalejääjaid teeb haridusteadlasi murelikuks, seda enam, et valdavalt on tegu nende lastega, kes on sotsiaalselt pidetud. Koolielu näitab kätte, et suuresti just nemad vajavad hiljem õpiabi. Ja pole ka harvad need juhtumid, mil laps, kes pole kooliks valmis, pannakse 6-aastaselt kooli, esimesse klassi, ja seda eelkõige sellepärast, et pere kulusid kokku hoida.
Need ongi laias laastus kaks argumentide plokki, mis sundisid Sotsiaaldemokraatliku Erakonna parlamendifraktsiooni esitama Riigikogule koolieelse lasteasutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Eelnõus esitatud muudatuste sihtrühmaks on eelkõige koolieelikud ja nende vanemad. Eelnõu suurendab alushariduse kättesaadavust, rõhutab selle olulisust ja vähendab lapsevanemate majanduslikku koormust. Võrdne ligipääs alusharidusele tagab lastele võrdsema stardiplatvormi ja vähendab hariduslikku kihistumist, seetõttu on oluline, et riik võtaks lasteaia kohatasu maksmise enda kanda.
Head ametikaaslased! Sotsiaaldemokraatide algatatud seaduseelnõu näeb ette kaotada lapsevanema kohustuse tasuda lasteaia kohatasu. Tasuta haridus lasteaiast kõrgkoolini on üks Eesti edu võtmeid, mis aitab ühtlasi vähendada ühiskondlikku ebavõrdsust. Selle asemele määratakse kohaliku omavalitsuse üksustele riigieelarvest toetust, mis jaguneb vastavalt ühe või teise paiga laste arvule ja vanusele, lasteasutuste majandamiskuludele jne. Täpsemad jaotuspõhimõtted paneks paika valitsuse määrus. Ja võib-olla veel ka fakt, et sel õppeaastal omandab meil alusharidust 66 330 last. Riigieelarvest võtaks kohatasu korvamine ümmarguselt 40 miljonit eurot. Aitäh!

16:27 Esimees Henn Põlluaas
Aitäh! Lugupeetud ettekandja, teile on ka küsimusi. Tarmo Kruusimäe, palun!

16:27 Tarmo Kruusimäe
Tänan, hea esimees! Hea ettekandja! Te ütlesite, et on kaks peamist argumenti, ja üks argument on see, et lapsed suunatakse 6-aastaselt kooli, et pere kulusid kärpida. Kui suur see, ütleme, rahaline võit siis pere eelarves on? Ja küsimuse teine pool on see: kas ei ole natukene diskrimineeriv arvata, et kõik, kes 6-aastaselt on kooli pandud, on alustanud oma kooliteed justkui pere eelarve huvides? Mina näiteks arvan, et kui laps saab 7-aastaseks oktoobrikuus, siis ei pea selleks põhjuseks tingimata olema pere materiaalne olukord.

16:28 Heljo Pikhof
Aitäh küsimuse eest! Loomulikult ma ei öelnud, et 6-aastased ei võiks kooli minna, kui nad on koolikõpsed. Kui nad aga ei ole koolikõpsed ja neil ei ole piisavaid sotsiaalseid oskusi ja nad pannakse kooli, siis võib see olla üksnes sellepärast, et vanematel on võib-olla raskusi lasteaia kohatasu ja toiduraha maksmisega. Seda ma tahtsin öelda. Kui me vaatame omavalitsusi, võtame kas või Tartu, siis seal on kohatasu 81 eurot ja sinna läheb toiduraha juurde. Kui sa käid eralasteaias, siis on toiduraha suurem – ma toon konkreetselt näiteks jälle oma kodulinna –, kui käid munitsipaallasteaias, siis on toiduraha umbes 30 eurot. See on päris suur väljaminek lapsevanemale. Meil on saalis rahvasaadikuid, kes on toonud selle teema esile.

16:29 Esimees Henn Põlluaas
Signe Kivi, palun!

16:29 Signe Kivi

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Eelnõu arutamisel komisjonis oli pikk diskussioon selle üle, kuidas teha nendele praegustele kodus olevatele lastele – seletuskirjas on öeldud, et neid on 66 330 –, tasuta alusharidus kättesaadavaks. Oletame, et Riigikogu toetab seda väga positiivset algatust. Te mainisite, et *circa* 40 miljonit oleks see summa, mis tuleks kohalikele omavalitsustele kompenseerida. Aga kust näiteks järgmisel aastal teie meelest see summa võtta oleks?

16:30 Heljo Pikhof
Aitäh küsimuse eest! Aga vaatame, kui palju lähiajal on lootust Euroopa Liidultki raha saada. See ei ole nii, et me selle raha – "kulutamine" on võib-olla vale sõna –, ütleme siis, et jagame ainult ettevõtjatele jne, aga lapsed ja lastega pered jätame unarusse. Oleme ausad, paljud lapsevanemad on kaotanud töö või on seda kaotamas. Võib tunduda, et lasteaia kohatasu ei ole kuigi suur. Mõnele ja mõnes paikkonnas ei olegi – nagu ma ütlesin, Kanepi vallas ei küsitagi lastevanemate käest lapse eest kohatasu. Aga väga paljusid aitaks see meede just praegu ja kohe tuntavalt.

16:31 Esimees Henn Põlluaas
Mart Võrklaev, palun!

16:31 Mart Võrklaev
Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kui ma õigesti aru sain, siis te ütlesite, et omavalitsustes, kus on rohkem lapsi, on kohatasu justkui kõrgem. Ka nimetasite, et 40 miljonit on summa, mis riik kohalikele omavalitsustele kompenseeriks. Loomulikult on tegemist kena algatusega, kui pered peavad vähem raha välja käima, aga tihti on kõrgema kohatasu põhjus see, et õpetajatele on vaja maksta head palka. Linnades ja linnade ümber nõutakse suuremat palka. Ja seal, kus on palju lapsi, on vaja ehitada palju lasteaedu. Küsimus: mis summa te olete võtnud selle 40 miljoni sees n-ö lapse kohta arvestuslikuks maksuks, mille KOV saab riigi poolt? Ja kuidas teie arvates selline meede aitab õpetajate palgatõusule kaasa? Kuidas te lahendate selle, et on vaja lisakohti ehitada? Tahaks teada saada teie nägemust, kuidas see teie meelest võiks edaspidi käia.

16:32 Heljo Pikhof
Aitäh! Me oleme ette näinud, et Vabariigi Valitsus paneb määrusega kõik need punktid paika ja loomulikult arvestab siis laste arvu piirkonnas. Esimesel aastal võiks kindlasti kohatasu kompenseerida samas summas, mis kohalikul omavalitsusel jääb saamata. Kui ikkagi ühel aastal jäävad saamata suuremad summad, siis see võib, kuidas ma ütlen, tagurpidi mõjuda. See on Vabariigi Valitsuse määrusega vaja ära lahendada. Aga mis puudutab õpetajate palku, siis õpetajate palkade puhul on ju riik appi tulnud. Kui sa tõstad õpetajate palga teatud tasemele, siis riik paneb omalt poolt juurde.

16:33 Esimees Henn Põlluaas
Heiki Hepner, palun!

16:33 Heiki Hepner
Suur tänu, hea istungi juhataja! Austatud ettekandja! Ma tsiteerin seletuskirja. Siin on kirjas: riik kompenseerib lasteaia kohatasu suuruses, mis vastab eelmisel kalendriaastal vanemate poolt tasutud kogusummale. Kas see tähendab siis seda, et näiteks Rae vald saaks lapse pealt 116 eurot või midagi nii kompensatsiooni, aga Kanepi vald ei saaks mitte midagi, kuna nad ka praegu ei kogu seda tasu?

16:34 Heljo Pikhof
Oot, mis see küsimus oli? (Heiki Hepner täpsustab saalist.) Kõik saavad! Ei ole nii, et Kanepi vald ei saa mitte midagi. Saab ka Kanepi vald. (Heiki Hepner räägib saalist.)

16:34 Esimees Henn Põlluaas
Aitäh! Meil ei ole sellist diskussiooni kahjuks saalis ...

16:34 Heljo Pikhof
Kõike ei ole võimalik siin seletuskirjas ära kirjutada.

16:34 Esimees Henn Põlluaas
Praegu meil ei ole sellist diskussiooni kahjuks saalis. Järgmisena küsib Urve Tiidus, palun!

16:34 Urve Tiidus
Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Ajendatuna mõnest varasemast küsimusest ja sellest suurepärasest tabelist lasteaia kohatasude kohta sellel aastal üle Eesti, küsin ma niisugust asja. Praegu on see kohaliku omavalitsuse poliitiliste valikute küsimus mõnes mõttes: kui kõrgeks ta kohatasu tõstab, millised variandid on tal omalt poolt sellesse panustada jne, jne. Kui selles eelnõus toodu praktiliseks teostuseks läheb, kui riik tuleb eelarvega appi, siis kas on võimalik, et määratakse mingisugune ühene kohatasu, mis ei arvesta kohalikku eripära?

16:35 Heljo Pikhof
Meie oleme oma eelnõus ette näinud seda, et kohatasu enam lapsevanemad maksma ei pea, et alusharidus on tasuta. Ma ei saa aru, kellele see ühene kohatasu oleks. Küsi uuesti!

16:35 Esimees Henn Põlluaas
Liina Kersna, palun!

16:35 Liina Kersna
Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Ma mäletan, kui me käisime kunagi fraktsiooniga visiidil Hiiumaal ja ma käisin ühes imearmsas väikeses lasteaias, mille kohta kohalik omavalitsus oli juba teinud otsuse, et nad ei küsi lasteaiatasu. Teie olete viidanud Kanepile. Kui palju on praegu neid kohalikke omavalitsusi, kes on käsitanud lasteaia kohatasu kaotamist justkui oma konkurentsieelisena? Kui palju neid kohalikke omavalitsusi on, kes ei küsi lasteaia kohatasu?

16:36 Heljo Pikhof
Aitäh! Ma ei oska seda peast öelda. Siin tabelis on kohatasu suurused, kui palju küsitakse oma valla lapsevanematelt ja kui palju küsitakse neilt, kes ei ole valda sisse kirjutatud, kelle laps ka pole sisse kirjutatud. Ma seda peast ei oska öelda, vaadake palun tabelit!

16:36 Esimees Henn Põlluaas
Heidy Purga, palun!

16:36 Heidy Purga
Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud ettekandja! Viimane statistika ütleb, et 3–6-aastastest lastest käib lasteaias 93,7%. Kas teile on teada selle statistika tendents? Teie eesmärk on "võrdsed võimalused kõigile, et ükski laps ei jääks ilma alushariduseta". Kas see tendents on kuhugi poole kaldumas, ehk vähenemise poole? Kas teile on teada mingisugused faktid, mis viitavad, et lapsed ei saa enam lasteaias käia nii palju, kui nad siiamaani on käinud?

16:37 Heljo Pikhof
Aitäh küsimuse eest! Me oleme lasknud siin Riigikogus olukorra välja selgitada ja meie andmetel on neid lapsi, kes lasteaias ei käi, 10% ringis. Ja loomulikult kõik ei ole kodus sellepärast, et neil on mingid sotsiaalsed põhjused. Aga see tendents püsib. Ma võin öelda, et paar-kolm aastat tagasi oli see umbes 10% ja praegu on ka. Ma ei näe, et see oleks mingil moel langustrendis. Aga loomulikult on lapsevanemaid, kes kodus oma lapsi ise õpetavad. Võib-olla ema on väiksema lapsega kodus ja hoiab ka suuremat ise. Ja need lapsed saavad tulevikus koolis väga hästi hakkama.

16:38 Esimees Henn Põlluaas
Mart Võrklaev, palun!

16:38 Mart Võrklaev
Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Märgin oma eelmise küsimuse jätkuks: riik siiski kogu õpetajate palka kinni ei maksa. Oli üks meede, mis ajutiselt aitas seda natuke ülespoole

tõsta, aga pole mingit kindlust, et see pikalt jätkub. Aga minu küsimus on: kas te olete ka arvestanud eralasteaedade toetamisega? Kõik lapsed ei käi ju munitsipaallasteaias, kuidas nende kohatasuga jääb? Kas eelnõu kohaselt saavad ka nemad kohatasust vabastuse? Ja teine küsimus. Kui nüüd kohatasust vabastus ellu viia, siis kindlasti tõuseb lasteaiakohtade nõudlus, aga Tallinna ümbruse omavalitsustes, näiteks Rae vallas ja Viimsis, samuti Tartu ümber ja teisteski linnades on kohti tegelikult puudu. Milline on see meede, et neid kohti juurde luua? Kuidas te mõtlete seda lahendada, kui see kohtade nõudlus tõuseb?

16:39 Heljo Pikhof
Mis see esimene küsimus oli? Ta rääkisite nii pika jutu pärast seda. Te ütlesite, esimene küsimus ja teine. (Saalist öeldakse midagi.)

16:39 Esimees Henn Põlluaas
Aitäh! Hea vastaja, püüdke vastata!

16:39 Heljo Pikhof
Mis puutub eralasteaedadesse, siis meil siin otseselt eralasteaedade kohta klauslit ei ole. Loomulikult selle võib juurde panna, aga me teame ju väga hästi, et seadus näeb ette, et kõigile nendele lastele, kes on saanud vähemalt poolteiseaastaseks, on omavalitsus kohustatud lasteaiakoha andma. Ja kui seda ei ole, siis peab omavalitsus vahe eralasteaia tasuga kinni maksma. Aga kui lapsevanem ise valib erahoiu või eralasteaia, siis loomulikult ei ole kõikides omavalitsustes nii korraldatud, et omavalitsus tuleb kohatasu võrdsustamisega appi. Näiteks ma võin tuua jälle Tartu. Tartus on eralasteaias ja munitsipaallasteaias kohatasu ühesuurune. Selle punkti võib siia sisse panna, aga igal juhul on vaja võib-olla arvestada ka sellega, et seda võiks teha analoogselt, nagu on tehtud erakoolidega. On teatud kvaliteedinõuded, mis tuleb täita, et riigilt hüvitist taotleda. See on võimalik panna sisse ja sellest lähtuda. Alates 2018. aastast on erakoolidele kehtestatud reeglid, kuidas on neil võimalik saada riigipoolset toetust oma tegevuskulude katmiseks. Ja samamoodi võib ehk olla ka eralasteaedade ja -hoidudega.

16:41 Esimees Henn Põlluaas
Urve Tiidus, palun!

16:41 Urve Tiidus
Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kuna mu esimene küsimus jäi natuke segaseks, siis ma küsin uuesti üle. Siin on võetud aluseks teatud baaskulu. Ma saan aru, et see on eelmise aasta lasteaiakulude arvestus. Ja valitsus oma määrusega otsustab, milliseks kujuneb eelarvekulu igale omavalitsusele, igale lasteaiale. Kui pikaks see baaskulu arvestus jääb kehtima? Oletame, et teie eelnõus toodu viiakse ellu. Kas see summa arvestatakse igal aastal ümber? Ma saan aru, et see on võib-olla liiga spetsiifiline küsimus, aga paar sõna kommentaariks oleks kena.

16:41 Heljo Pikhof
Kui me vaatame eelnõu, siis me oleme ette näinud, et lasteaiakoha kulude osaliseks katmiseks määratakse riigieelarves kohaliku omavalitsuse üksustele toetus, mis jaotatakse kohaliku omavalitsuse üksuste vahel proportsionaalselt laste arvuga ja sõltuvalt laste vanusest, lasteasutuste majandamiskuludest ja muudest asjaoludest. Raha täpsema jaotamise põhimõtted kehtestataks riigieelarve seaduse alusel Vabariigi Valitsus määrusega. Me oleme jätnud selle Vabariigi Valitsuse otsustada.

16:42 Esimees Henn Põlluaas
Kalle Grünthal, palun!

16:42 Kalle Grünthal
Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Austatud ettekandja! Mul on selline praktiline küsimus, mis tegelikult sisaldus juba ka hea kolleegi Signe Kivi küsimuses, millele te minu hinnangul väga täpselt ei vastanud.

Aga ma esitan siis täpsustava küsimuse. Te olete eelnõus märkinud, et seaduse rakendamisega kaasnevad täiendavad riigieelarvelised kulud, mille suurus on umbes 40 miljonit eurot, ja seadus jõustub üldises korras ehk siis kümme päeva pärast Riigi Teatajas avaldamist. Mul on küsimus: kuna meil eelarve on praegu paigas, siis kust kohast need summad tulevad? Palun täpset vastust!

16:43 Heljo Pikhof
Täpset vastust? Me oleme kuulnud, et lisaeelarve on tulemas, ja me oleme suuresti lootnud lisaeelarve peale. Kui ei tule lisaeelarvet, siis loomulikult järgmise aasta eelarvega tuleb see ära lahendada. Aga me väga loodame, et tuleb lisaeelarve. Ja oleks hea, kui me saaksime selle probleemi lahendatud.

16:43 Esimees Henn Põlluaas
Heiki Hepner, palun!

16:43 Heiki Hepner
Suur tänu, hea istungi juhataja! Austatud ettekandja! Te ütlesite, et *circa* 10% on neid lapsi, kes lasteaias ei käi, ja nende vanemad tegelevad nende õpetamisega – no võib-olla mitte päris kogul 10%-l. Kuidas te ette kujutate, kas tegelikult peaks nendele peredele ka laienema see soodustus, kui nad ikkagi ei otsusta lasteaeda oma last panna?

16:44 Heljo Pikhof
Aitäh küsimuse eest! Ütleme, see on lapsevanema vaba valik. Nendele lastele, kes kodus on ja keda vanemad seal kas õpetavad või ei õpeta, see soodustus ei laiene.

16:44 Esimees Henn Põlluaas
Peeter Ernits, palun!

16:44 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea ettekandja! Sinu hea kolleeg Raimond Kaljulaid lubas meile kõigile kühvli ja minu pinginaabrile ka veel ämbri anda, et me toetaksime seda eelnõu. Mina ei ole seda saanud. Ma ei tea, kas Henn on saanud punase ämbri. Kuidas seda mõista ja kus need ämbrid ja kühvlid on?

16:45 Heljo Pikhof
Aitäh! Kas sa polegi veel saanud kühvlit? Ma sain aru, et sa küsid, kust saab ämbri ja kust saab kühvli. Suvi on ees, ämbri ja kühvliga on suvel üht-teist teha.

16:45 Esimees Henn Põlluaas
Kai Rimmel, palun!

16:45 Kai Rimmel
Aitäh, austatud koosoleku juhataja! Hea ettekandja! Oma eelnõu seletuskirja punktis 6 "Seaduse mõjud" te ütlete, et lasteaia kohatasu kaotamine soodustab vanemate kiiremat naasmist tööturule, mis on kasulik ka riigi majandusele. Millele tugineb see erakordselt kindel väide? Kas on tehtud analüüs, mitu protsenti vanematest naaseb tööturule ja kui suur kasu riigi SKP-l sellest oleks?

16:46 Heljo Pikhof
Aitäh küsimuse eest! Seesama küsimus kõlas meil ka kultuurikomisjonis. Loomulikult, kui lapsevanema palk oleks liiga väike, ütleme, miinimumpalga ringis, ja kohatasu on kõrge ja kaks last on vaja lasteaeda panna või kaks last käivad lasteaias, siis on tal sageli kasulikum olla kodus kui lapsed lasteaeda panna.

16:46 Esimees Henn Põlluaas
Kalle Grünthal, palun!

16:46 Heljo Pikhof
Vabandust! Mitte lapsed lasteaeda panna, vaid kodus on kasulikum olla kui tööle minna.

16:46 Kalle Grünthal
Ma olen sunnitud küsima veel kord täiendava küsimuse seoses selle seaduse rakendamisega. Teie eelmises vastuses kõlas lootus, et lisaeelarve tuleb, et siis saame seda teha. Ja kui ei tule, siis see seadus rakendub ehk järgmisel aastal. Aga tegelikult me oleme suure probleemi ees, kui seadus kümnendal päeval jõustub ja me peame hakkama seda raha maksma. Lapsevanemad toovad lapsed lasteaeda, ajavad jalad harki ja ütlevad, et meie ei maksa teile mitte pennigi. Tähendab, makske see raha välja! Kas te ei leia, et siin on nagu kehv analüüs tehtud? Aga seaduseelnõu ise on muidugi hea.

16:47 Heljo Pikhof
Aitäh! Tegelikult ma pean tunnistama, et te olete õigele asjale tähelepanu juhtinud. Seda jõustumise aega võib-olla peaks tõesti edasi lükkama.

16:47 Esimees Henn Põlluaas
Aivar Kokk, palun!

16:47 Aivar Kokk
Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Kas sa oskad saalile öelda, kui suur tegelikult ühe lasteaiakoha maksumus omavalitsusele on? Kui suur summa see on? Ja milline protsent on lapsevanemal endal kanda? Lihtsa arvutuse järgi ei ole vaja mitte 40 miljonit, vaid 92 koma midagi miljonit, mis riik peaks oma eelarvest maksma. Võtaks need suhtarvud nüüd, mis tegelikult kinni makstakse ja kui palju lapsevanem maksab. Ja veel ma küsin, kas selle 10% puhul, kes ei vii lapsi lasteaeda, võiks see summa ikkagi nende kontole minna. Nad ju hoiavad riigi kulusid kokku.

16:48 Heljo Pikhof
Aitäh! Ma peast ei oska küll öelda, kui palju ühes või teises omavalitsuses konkreetselt lasteaiakoht maksab. Aga kui rääkida kohatasust sellest vaatevinklist, et kui lapsevanem lastega kodus on – kui ma ikka sain su küsimusest õigesti aru –, siis varianti, et see raha neile n-ö kätte anda, see eelnõu ei käsitle. Ja kui veel rääkida kohatasu suurusest, siis ka proportsionaalselt on väga raske öelda, kui suure osa ühes või teises omavalitsuses tegelikust lasteaiakoha maksumusest lapsevanem maksab. Mõnes omavalitsuses maksab ta suurema protsendi, teises väiksema protsendi, mõnes ei pea midagi tasuma.

16:49 Esimees Henn Põlluaas
Kert Kingo, palun!

16:49 Kert Kingo
Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Mulle jääb asi natukene segaseks. Lasteasutused lähevad riiklikule rahastamisele üle ja justkui muutuvad haridussüsteemi üheks osaks, nagu on keskkool ja põhikool. Kas see tähendab seda, et lapse paigutamine lasteaeda muutub ka kohustuslikuks?

16:49 Heljo Pikhof
Aitäh! Seda küsimust, kas see muutub kohustuslikuks või mitte, me selle eelnõu raames ei käsitlenud. Aga tegelikult paljudes riikides on nii, et aasta või kaks või näiteks Ungaris isegi kolm aastat enne kooliteed on lapsel kohustus käia lasteaias ja saada seal alusharidus. Aga me ei tee seda kohustuslikuks.

16:50 Esimees Henn Põlluaas
Aivar Kokk, palun!

16:50 Aivar Kokk
Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Ma küsiks igaks juhuks üle. Tartu linna lasteaiakoha maksumust sa kindlasti oskad kui volikogu liige öelda ja see on ju ka sotside valdkond. Kas riik peab nüüd kõik kinni maksma, kui see riiklikuks muutub? Kas ta maksab ka lapsevanema eest praeguse väikese summa, protsendi, mis on osa sellest kulust, või ta maksab vaid omavalitsuse eelarves oleva lasteaiakohtade maksumuse kinni? Kumba pidi see on? Ei saa ju olla, et riik on ja siis on omavalitsus. Kumb peab

maksma? Kas kompensatsioon omavalitsusele tuleb selle kohatasu ulatuses, mis küsitakse lapsevanemalt, või kogu summa soovitakse riigilt saada? See on ju kordades erinev.

16:51 Heljo Pikhof
Aitäh! See ei ole nii, et kogu summa tuleb riigilt. Jääb ikka kohalikule omavalitsusele ka kohustus. Võib-olla ma siis kordan üle, mida me oma eelnõuga ette paneme. Lasteaia kohatasu osaliste kulude katmiseks määratakse riigieelarvest kohaliku omavalitsuse üksusele toetust, mis jaotatakse kohaliku omavalitsuse üksuste vahel proportsionaalselt laste arvuga ja sõltuvalt laste vanusest, lasteasutuste majandamiskuludest ja muudest asjaoludest. Rahaliste vahendite täpsema jaotamise põhimõtted kehtestab riigieelarve seaduse alusel Vabariigi Valitsus määrusega. See on see põhimõte, millest meie lähtume. Me usaldame Vabariigi Valitsust, et ta leiab õiglase lahenduse.

16:52 Esimees Henn Põlluaas
Andrus Seeme, palun!

16:52 Andrus Seeme
Aitäh, hea juhataja! Hea kolleeg! Mul on hea meel, et siin mõned kolleegid tundsid muret, et te rääkisite, et esimene aasta antakse kohalikele omavalitsustele raha lähtudes praegusest kohatasust. Kas see on siis niimoodi ja edaspidi tuleb proportsionaalselt see 40 miljoni ulatuses kompenseerimine?

16:52 Heljo Pikhof
Ma olen mitu korda ühte ja sama paragrahvi ette lugenud. Rahaliste vahendite täpsema jaotamise põhimõtted kehtestab riigieelarve seaduse alusel Vabariigi Valitsus oma määrusega. See on see põhimõte.

16:52 Esimees Henn Põlluaas
Peeter Ernits, palun!

16:52 Peeter Ernits
Hea kolleeg! Võib-olla on mul kõrvust mööda läinud, aga kui palju see tasuta lõuna kokku maksma läheks?

16:52 Heljo Pikhof
Aitäh! See on ka eelnõu seletuskirjas olemas. Sotsiaaldemokraadid palusid Rahandusministeeriumilt oma eelnõuga seotud arvestusi. See summa oleks 40 miljonit, koos toidurahaga 65 miljonit eurot.

16:53 Esimees Henn Põlluaas
Aitäh, hea ettekandja! Rohkem teile küsimusi ei ole. Järgmisena palun ettekandjaks kultuurikomisjoni liikme Mihhail Stalnuhhini.

16:53 Mihhail Stalnuhhin
Austatud härra esimees! Lugupeetud kolleegid! Seda seaduseelnõu arutas kultuurikomisjon 2. juulil. Kohal olid kõik kultuurikomisjoni liikmed ja kolm ametnikku eesotsas asekantsler Kristi Vinter-Nemvaltsiga. Arutelu kestis umbes tund ja veerand.
Algatajate nimel esines proua Pikhof. Umbes sama jutu, mis ta täna ettekannet tehes rääkis, rääkis ta ka komisjonis. Teie lahkel loal ei hakka ma seda kordama. Komisjoni esimees avas küsimuste ringi, kus me saime algatajate esindajalt üht-teist uut teada. Kristina Šmigun-Vähi küsis, kui palju lapsi jääb praegu kohatasu tõttu lasteaiast eemale. Vastus oli sama, mis tänagi siin: 89% käib lasteaias, 11% ei käi. Hiljem ma küll täpsustasin ja siis oli nii, et 96% käib ja 4% ei käi, aga küsimus on lihtsalt erinevas vanuses. Proua Signe Kivi küsis, kui suure osa moodustab Tartu lasteaedade kohatasu linna eelarvest. Vastus oli, et kindlasti üle kahe miljoni euro. Sama küsija küsis, kas seaduse muudatus võiks kaasa tuua suurema riigipoolse huvi ja kontrolli alushariduse üle? Proua Pikhof avaldas lootust, et toob. Heidi Purga küsis eelnõust lähtudes, milline on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna terviklik nägemus haridussüsteemist. Proua Pikhof vastas, et ettepaneku seadustamisel saab alusharidus kõigile kättesaadavamaks, mis tuleb

kindlasti kasuks kogu haridussüsteemile. Lisaks tuleks edasi liikuda ka tasuta lasteaiatoidu suunas. Proua Ladõnskaja-Kubits küsis, kui suur on keskmine kohatasu ning kui suured on kohatasude puhul käärid. Vastuseks viidati sellele tabelile, mis on eelnõule lisatud, ja seal on näha, et tasu ulatub 5 eurost 81 euroni. Mõned kohalikud omavalitsused küsivad kohatasu ka maksimummäära ulatuses. See on 20% miinimumpalgast, mis on praegu 584 eurot.
Kolleeg Marko Šorin juhtis tähelepanu, et toiduraha suurust ei määra mitte omavalitsus, vaid hoolekogu. Kui lapsevanemad ei jõua maksta lasteaia kohatasu, siis selleks on olemas sotsiaaltoetused, mis on Eesti riigis heal tasemel. Šorin küsis, mille arvel vajaminev 40 miljonit eurot tuleks. Heljo Pikhof vastas, et riigieelarvest tuleb leida lastega peredele vaja minev summa. Marko Šorinil oli küsimus ka tasuta alusharidust andvate Euroopa Liidu riikide kohta. Proua Pikhof ütles, et on viis riiki, kus see on tasuta. Marko ütles, et ta näeb suurt vastuolu lasteasutuste tegelike majanduskulude ja riigi võimaliku toetuse osas. Proua Pikhof märkis, et sellekohase uuringu andmed rahastamist ei täpsusta. Ja selles voorus viimase küsimuse esitas proua Helme, kes viitas eelnõu seletuskirjale ning küsis, kuidas lasteaia kohatasu kaotamine soodustab vanemate kiiremat naasmist tööturule. Heljo Pikhof vastas, et silmas on peetud pikemat perspektiivi, et mõnel inimesel on soodsam hoida last kodus ja mitte maksta lasteaia kohatasu.
Nagu te näete, liikus komisjonis jutt samu radu mööda nagu meil siin saalis, aga äkki see kõik muutus, sest oma arvamuse esitas haridusministeeriumi esindajate grupp. Peale seda, kui tehti teatavaks, et Vabariigi Valitsuse otsus on eelnõu mitte toetada, tekkis väike intriig, kuna haridusministeeriumis on praegu väljatöötamisel alusharidust puudutav seadus. Ja sellest lähtuvalt järgnenud diskussioon oli selline, et mina pidin esitama protesti, sest me ei arutanud enam mitte seda eelnõu, millega algatajate esindaja meil kultuurikomisjonis oli, vaid tekkis huvi selle projekti vastu, millega HTM tegeleb, kusjuures mitte keegi meist pole seda näinud ega tea sellest mitte midagi.
Komisjoni esimees võttis selle protesti vastu, aga selgitas asja ja andis võimaluse sellel teemal rääkida, kuna oluline on teada ka ministeeriumis ettevalmistatava seaduse põhisuundi. Proua Pikhof tuletas meelde, et viis aastat tagasi ministeerium tegeles täpselt sama asjaga, ja küsis, kui kaua seda veel oodata tuleb. Vastus oli, et varsti läheb eelnõu kooskõlastusringile ja detsembris või järgmise aasta jaanuaris peaks see juba meil siin saalis olema.
Pärast seda veel mõnda aega räägiti eelnõust 183. Heidy Purga tegi algatajatele ettepaneku kaaluda riigikeelse ühtse hariduse klausli lisamist eelnõusse. Marko Šorin juhtis tähelepanu, et lastehoiuteema on aktuaalne omavalitsustes, kus ei jätku lasteaiakohti, ja küsis, millele tugineb kõlanud väide, et haridusasutuste kvaliteedi vahe on tohutu suur. Kas see vastab tõele? Proua Ladõnskaja-Kubits sõnas, et tasuta asjade puhul on medalil alati ka teine külg. Ta küsis, kui palju on neid perekondi, kes tõepoolest vajavad kohatasu maksmiseks abi. Võib-olla oleks parem lahendus aidata vaid abi vajavaid inimesi, mitte suunata toetus kogu süsteemile. Selle peale tuli ühe haridusministeeriumi esindaja vastus, mis mulle väga asjalik tundus ja andis parema pildi olukorrast ja seaduseelnõust. Ingar Dubolazov selgitas, et eelnõu esitajad on seletuskirjas välja toonud, et Rahandusministeeriumi analüüsi kohaselt toetab umbes 3/4 omavalitsusi paljulapselisi peresid kohatasu soodustuste või vabastuste määramisega. Omalt poolt ta lisas, et umbes 2/3 omavalitsusi arvestab laste arvu peres ning pere majanduslikku olukorda. Näiteks kui peres on kolm last, siis kolmas käib lasteaias juba tasuta. Selline näide oli.
Jutt läks ka kvaliteedile: kas muudatus võiks tõsta lasteaiateenuse kvaliteeti õpetamise seisukohalt. Nõunik proua Angelika Berg tutvustas või õigemini tuletas meile meelde arvamusi eelnõu kohta – me kõik lugesime neid enne oma postkastidest. Eelnõu toetuseks on umbes kaks ja pool lehekülge allkirju. Oma arvamuse on saatnud ka Eesti Kristlike Erakoolide Liit, kes palub eelnõu menetlemise käigus pöörata tähelepanu ka eralasteaedadele. Praegu käsitleb eelnõu kohatasust vabastamist kohaliku omavalitsuse peetavates lasteaedades. Aadu Must ütles, et Keskerakonna fraktsioon usaldab Haridus- ja Teadusministeeriumi seisukohta ja loodab kiiremas korras näha alushariduse süsteemseid muudatusi.
Istung lõppes sellega, et Signe Kivi juhtis tähelepanu, et poliitilise sisuga eelnõusid peaks komisjonile kindlasti minister tutvustama või konkreetsel juhul siis oponeerima – siin on vist veidi valesti kirjas. Aadu Must pani hääletamisele kaks ettepanekut: ettepaneku võtta eelnõu täiskogu päevakorda 8. juuniks ning ettepaneku eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Esimest toetas kogu komisjon konsensusega ja teise poolt oli 6, vastu 4, erapooletuid ei olnud. Aitäh!

17:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Lugupeetud ettekandja, teile on ka küsimusi. Jevgeni Ossinovski, palun!

17:04 Jevgeni Ossinovski
Aitäh! Austatud ettekandja! Eelmise kõneleja puhul oli küsimuste voorus näha, et kuna Riigikogus on palju kohaliku omavalitsuse taustaga inimesi, siis mõistetavalt tõstatati küsimusi, kuidas muudatus kohalikele omavalitsustele täpselt kompenseeritakse, kuidas õiglus on tagatud jne. Kas komisjonis oli juttu ka laste õiglasest kohtlemisest? Meil on ühtne haridussüsteem, mis toimib ühtluskooli põhimõttel, ja me tegelikult väga hindame ühiskonnana seda, et meie haridussüsteem tagab kõigile võrdsed võimalused: õppemaksuta on põhikool, gümnaasium ja isegi ülikool. Selles olukorras on suhteliselt groteskne, et meil on alusharidus, mis on osa haridussüsteemist, tasu eest ja seejuures veel väga erineva tasuga. Mõnes kohas peab lapse alushariduse eest maksma 10 eurot, teises kohas rohkem kui 100 eurot. Kas see ei pane lapsi ebavõrdsesse olukorda? Kas komisjonis seda arutati?

17:05 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh! No midagi säärast ikka oli. Aga ma toonitan, et nii ei kohelda mitte lapsi, vaid nende vanemaid. Ja noh, kõigepealt on vaja lasteaias käimine kohustuslikuks teha, nagu te suurepäraselt ka ise aru saate. Siis me saame teie teesi edasi arutada. Teeme selle lühikese lapsepõlve õnneliku aja veel kolm või neli aastat lühemaks. Komisjonis seda siiski pingsalt ei arutatud. Kui küsiti, millised on kohatasud eri omavalitsustes, ja vastus oli sama nagu täna siin saalis, et see kõik on tabelis kirjas ja vaadake tabelist, siis komisjoni liikmete huvi selle vastu kadus.

17:06 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Liina Kersna, palun!

17:06 Liina Kersna
Suur tänu, hea juhataja! Austatud ettekandja! Kui ma kuulasin teie tutvustust, mis puudutas valitsuse seisukohta, siis see tundus väga tuttav. Minu algatatud eelnõu puhul oli sarnane seisukoht, Jüri Jaansoni eelnõu puhul oli sarnane seisukoht: et mõte on ju päris hea, aga me juba töötame nende asjade kallal ja tuleme kunagi tulevikus omade ettepanekutega välja. Teie olete pikka aega olnud kultuurikomisjoni liige. Kas ainult mulle tundub see nagu *copy-paste* süsteemina valitsuse seisukohana või tundub teile ka, et valitsuse seisukohad on erinevate opositsiooni eelnõude puhul võrdlemisi sarnased?

17:07 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh küsimuse eest! Arusaadavatel põhjustel ma veidi lühendasin seda protokolli, eks ju. Tegelikult sedasama küsis Signe Kivi, õigemini mitte ei küsinud, vaid avaldas arvamust. Nüüd ma loen protokolli: "Tegemist on poliitilise seisukohaga ning komisjon on saanud valitsuselt samasugust tagasisidet erinevaid teemasid puudutavate eelnõude puhul." Edasi läheb jutt teisele teemale. Tähendab, sellest räägiti ka. Ma olen kultuurikomisjonis olnud kõigest veidi üle aasta ja viimane kord, kui ma seal olin, oli mingi 20 aastat tagasi. Nii et mul oleks ebakorrektne võrrelda, kui ma hakkaks sellel teemal rääkima. Kogemus aga on selline, et tuleb väga palju dokumente lugeda, ka Vabariigi Valitsuse arvamusi, mis ta annab suvalistele seaduseelnõudele, mitte ainult kultuurikomisjoni omadele. Mina tavaliselt loen seda, mis lõpus tavaliselt rasvases šriftis on. Kui see pakub huvi, vaat siis läheme kõrgemale seda asja lugema. Aga tegelikult võib küll olla niiviisi, et kirjast kirja need asjad korduvad.

17:08 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Kalvi Kõva, palun!

17:09 Kalvi Kõva
Aitäh, hea istungi juhataja! Hea Mihhail! Julgen väita, et nendest lasteraamatutest, mis sa kirjutanud oled, on peaaegu kõik mul kodus olemas. Ma saan aru, et sa oled inimene, kes arvab, et lapsepõlv on tähtis asi ja lapsepõlv võiks olla piisavalt pikk, nii nagu sa ütlesid kolleeg Jevgeni Ossinovskile vastates, et ärme laste lapsepõlve lühendame. Aga kas sulle ei tundu või kas teil komisjonis ei ole juttu olnud, et praegune süsteem ju lühendab lapsepõlve? Mulle vähemalt tundub. Ma olen ka ise hea mitu last

lasteaiast kooli saatnud ja kui ma vaatan nende klassikaaslasi, siis näen, et paarkümmend protsenti lastevanematest või 10% kindlasti saadab lapse varem kooli, kui õige aeg oleks. Ja see põhjus, kui hakkad analüüsima, võib olla ka see, et koolis on ju odavam. Äkki me peaksime seda eelnõu toetama? Siis võib-olla nii mõnelgi lapsel lapsepõlv pikeneks.

17:09 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh muidugi, et sul need raamatud on, veel parem oleks, kui sa need läbi loeksid! Siis sa teaksid, et ma üsna tihti teen nalja, aga mitte alati ei saada aru, millal nali on kõlanud ja millal täitsa tõsine jutt. Näiteks täna ma tegin nalja ja Jevgeni istus, ei naeratanud, aga tõsise lause peale pahvatas naerma. Nii et sellega on probleeme. Igaüks saab aru nii, nagu ta ise soovib. Aga ausalt öeldes ma jätaks selle siiski vanemate otsustada. Ma ise läksin kooli viieaastasena, ma sain kuueseks koolis, kui ma juba õppisin seal. Ja ma astusin ülikooli, kui ma olin 16. Teatud mõttes mul on nendest lastest veidi kahju, aga teistel põhjustel. Siia tulles ma mõtlesin, et ma ei luba ennast tõmmata komisjoni istungil räägitust eemale, nüüd aga see asi tuli mulle meelde. Küsige!

17:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Henn Põlluaas, palun!

17:11 Henn Põlluaas
Aitäh! Ma küsin uuesti Heiki Hepneri küsimuse, millele eelnõu esitleja ei osanud vastata. Nimelt, punkt 5 ütleb siin, et kohalikele omavalitsustele antav toetus ei tohi olla väiksem, kui see omavalitsus on eelmisel aastal lastevanematelt omaosalust küsinud. Tartus on see 180 eurot kuus ja Kanepis või kus see oli, me kuulsime, ei ole üldse mitte midagi vaja maksta. Kas see oli komisjonis jutuks, et sellisel juhul ju omavalitsusi koheldakse ebavõrdselt: ühed saavad palju, need aga, kes tasuta on lasteaeda võimaldanud, ei saa mitte midagi. Kas see teema oli ka arutusel?

17:12 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh küsimuse eest! See teema komisjonis arutusel ei olnud, aga minu arvates on selge, et see ebavõrdsus kohtlemises on ka praegu olemas. Kõik need tasandusfondid ja kõik muud asjad – kõik otseselt ju sõltub sellest, mitu inimest on ühes või teises omavalitsuses. Kui see eelnõu seadusena vastu võetaks ja valitsus teeks omad otsused ära, siis see summa hakkaks sõltuma lasteaiavanuses laste arvust. Nii et jah, Tartu saab rohkem. Aga oleks naljakas, kui Tartu saaks vähem kui näiteks Lihula.

17:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Raimond Kaljulaid, palun!

17:13 Raimond Kaljulaid
Suur tänu istungi juhatajale! Hea ettekandja! Seesama idee või see põhimõte on olnud arutlusel ka Tallinnas, Tallinna Linnavolikogus. Ma võin öelda, et elanikud, eriti lapsevanemad seda põhimõtet pigem toetavad ja on selles suhtes pooldaval seisukohal. Viimane kord, kui seda arutati Tallinna Linnavolikogus, tegelikult ka linnavalitsus viitas sellelesamale eelnõule, mis meil täna siin Riigikogus käsil on. Mina tõlgendan seda selliselt, et juhul kui tõepoolest riik paneks õla alla selle saamata jääva tulu kompenseerimisel – Tallinnas on see summa arvestatav, see on 20 miljonit eurot aastas –, siis linn oleks võib-olla soodsamini meelestatud. Te olete ise pikka aega olnud omavalitsuse juhtimisega seotud. Kuidas on seal ida pool? Kas näiteks Narva inimesed hindaksid seda, kui lasteaia kohatasu vanemad ei peaks maksma?

17:14 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh küsimuse eest! See on seda tüüpi küsimus, mida nimetatakse retooriliseks. On mõttetu küsida, kuidas inimesed reageerivad selle peale, et nad peavad vähem maksma. Nad reageerivad sellele muidugi rõõmuga. Teine küsimus on see, millest rääkis kolleeg Ladõnskaja komisjonis: kas hüvitada kõigile ühesuguselt ja võrdselt. Asi on selles, et praegu käib 2/3 lapsi lasteaias nende soodustustega, mida võimaldavad omavalitsused. Siin tasuks laiemalt mõelda, kuidas välja selgitada need kõige vaesemad, kes kõige rohkem abi vajavad. Mitte niiviisi, et kõigile ühe labidaga, aga just nimelt see

konkreetne grupp. Mulle tundub, et see arutelu oleks veidi asjalikum, konkreetsem. Nagu ka komisjonis kõlas, see eelnõu on poliitiline. Minu arusaama kohaselt on tegu poliitikaga, kui avaldatakse mingi soov, mingi suundumus ja öeldakse, et lahendagu Vabariigi Valitsus. Eelnõus seda retsepti sees igal juhul ei ole. Ma arvan, et komisjonis oleks seda mõttekäiku, millest ka mina rääkisin, huvitavam arutada. Nii et kui te järgmine kord sellega välja tulete, võib-olla mõtlete hoopis sellele, et Riigikogu liikme lapselapsi ei ole võib-olla vaja kohatasu maksmisega Tallinna lasteaias nii palju aidata kui lapsi perekonnas, kus mõlemad vanemad on näiteks töötud.

17:16 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Heljo Pikhof, palun!

17:16 Heljo Pikhof
Aitäh! Me ju teame, et põhikoolis õppemaksu pole ja kuigi riiklik kohustus sellega justkui lõppeks, on ka gümnaasiumiharidus ja valdav osa kutseharidusest Eestis tasuta. Samamoodi on õppemaksust vaba kõrgharidus. Kutseharidus, kõrgharidus ja gümnaasiumiharidus ei ole kohustuslik. Sa ütlesid, et kui meie eelnõu heaks kiita, siis peaks alusharidus kohustuslik olema. Nii palju kommentaariks. Aga ma tahan küsida seda. Kui ma vaatan teie erakonna valimisprogrammi, siis seal te soovite lasteaia kohatasu kaotada ja ei soovi ka toiduraha vanemate käest küsida. Teie erakonna liige, komisjoni esimees, ütles, et eelnõu on poliitiline. Mis mõttes poliitiline, kui te olete ise samasuguse asja ette näinud?

17:17 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh küsimuse eest! Aga sellele, mis asi on poliitiline, mis ei ole poliitiline, ma eelmise küsimuse puhul just vastasin. Mis ma teha saan, et meie debatt jääks siiski 183 SE raamidesse?! Aga et te teatud rahuldust tunneksite, ma uurin peale seda, kui siit lahti saan, kes kirjutas selle asja meie programmi sisse, ja palun, et ta võtaks teiega ühendust. Mul on kahtlus, et see oli äkki Aadu Must. Siis te saaksite omavahel arutada teemat, mis praegu päevakorras oleva eelnõu sisu arvestades mitte kuidagi ei kuulu debati alla.

17:18 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Jevgeni Ossinovski, palun!

17:18 Jevgeni Ossinovski
Aitäh! Vastuses minu esimesele küsimusele te kuidagi viitasite, justkui selle eelnõuga muudetakse alusharidus kohustuslikuks. Seda siin eelnõus tegelikult ei ole. Küsimus on võrdsete võimaluste tagamises selle kaudu, et alusharidus oleks tasuta sarnaselt põhi- ja gümnaasiumiharidusega. Ma ei tea, kust te selle kohustuslikkuse siit välja lugesite. Teine kriitika, mis te välja tõite, oli, et see eelnõu on poliitiline, las valitsus lahendab. Siia on tõepoolest sisse kirjutatud üldprintsiip, et alusharidus võiks olla tasuta. Ja loomulikult valitsus, kes peab kohalike omavalitsustega igal aastal läbirääkimisi, kuidas neid erinevate komponentide puhul rahastatakse, peab kokku leppima, kuidas kohalike omavalitsustega see rahastus tagada. See on täiesti normaalne seadusandja tasandi otsus ja täitevvõim teeb täitevvõimu tööd.
Aga teie loogikast kuidagi järeldub – või ei järeldu, see ongi küsimus –, et vahest gümnaasiumihariduse puhul võiks ka olla nii, et näiteks Riigikogu liikme lapselapsed võiksid gümnaasiumi eest maksta ja kui vanemad on töötud, siis nende lapsed võiksid õppida tasuta. Printsiip peaks ju olema üks alusharidusest kuni gümnaasiumihariduseni välja. Kas te arvate siis, et peaks tegelikult ka muude haridusastmete puhul kaaluma vajaduspõhiselt õppemaksu kehtestamist?

17:19 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh! Ma pean nüüd natuke selgitama, et praegu Jevgeni, selline paadunud poliitik, eks ju, paneb mulle suhu sõnu ja lauseid, mida mina öelnud ei ole. Kindlasti loe üle, mida ma täna selle kohta rääkisin, kaks korda olen seda juba teinud. Tegelikult, kunagi oli minu juuresolekul vist sinu esimene teledebatt. See oli Narvas, kus me koos istusime, ja oli täitsa tore. Aga seniajani sa ei ole saanud aru, et kui ma juba ütlen midagi, siis ma nii ka teen. Tähendab, me ei ole tulnud siia selleks, et arutada Keskerakonna vaateid selles küsimuses. Me ei tulnud siia selleks, et saaks arendada oma fantaasiat, kuidas oleks veel

parem teha. Me arutame seda seaduseelnõu, mis meil on laua peal – ainult seda –, mitte neid põhimõtteid, mis võib-olla kuskil aluseks on või võiksid olla, kui keegi tahaks neid seal näha. Jah, teil on täielik vabadus küsida ükstaspuha mida – mis värvi oli esimeses seerias hiireke Jerry näiteks, hakkame teineteiselt selliseid asju küsima. Mina palun jääda selle eelnõu, selle päevakorrapunkti juurde!

17:21 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Signe Kivi, palun!

17:21 Signe Kivi
Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Meile edastatud Vabariigi Valitsuse seisukoht oli ilmselgelt mittetoetav ja komisjoni liikmed tõid välja, mina nende seas, et me oleme mõningaid põhjendusi, mis on väga paljude opositsiooni esitatud eelnõude kohta esitatud, juba varem näinud. Aga seekord oli üks, mis tekitas diskussiooni, ja ehk oleks Riigikogu liikmetel huvitav teada, et – ma tsiteerin – "muudatuste tulemusena võib halveneda lasteasutuste või muude kohalike teenuste kvaliteet, näiteks lasteaiaõpetajate professionaalsus ja motiveeritus". Me küsisime selle kohta, meil oli päris huvitav diskussioon. Kas on võimalik, et sa natukene avaksid seda punkti?

17:22 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh, hea küsimus! Ma võin ju sellest rääkida, aga sellest ei saa mitte keegi targemaks, sest vastust ju ei olnud. Tegelikult see väide oli ja see väide on olemas ka sellel paberil, mis minulgi ees on, aga kuidas siduda ühte asja ja teist asja, seda mitte keegi ei suutnud ära siduda. Niiviisi oli komisjonis.

17:23 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Andrus Seeme, palun!

17:23 Andrus Seeme
Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja, mul on lihtne küsimus. Mis komisjonis juhtus või mis see põhiline argument oli, et nii hea ja õilis eelnõu menetlusest välja hääletati? Noh, kaks-kolm olulist argumenti, miks komisjon leidis, et see hea eelnõu ei sobi?

17:23 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh! Ma loodan, et kahest piisab. Minu jaoks kui pikka aega riigieelarvega tegelenud inimese jaoks oli väga mõjuv kuulda seda ja näha ka oma silmaga, et selles seaduseelnõus ei ole tegelikult need kulud, mis kaasnevad, lahti kirjutatud. Kui komisjonis küsiti, kust kohast need 40 miljonit tulevad, siis oli vastus, et me ju saame sellel aastal Euroopa Liidu raha, las natikese saavad ka lapsed. Hea küll, sellel aastal tõesti, aga kust me järgmisel 20 aastal hakkame seda võtma? Mille arvel see hakkab tulema. Minu jaoks see oli väga-väga tähtis, nii nagu iga kord, kui tegemist on täiendava summa eraldamisega.
Ja teiseks, tegelikult see ei olnud täitsa mõttetu debatt, kui me hakkasime ministeeriumiga rääkima nende alusharidust reguleerivast seaduseelnõust. Ma loodan, et nad tulevad sellega välja ja meil tekib võimalus mitte anda valitsusele ülesannet välja mõelda ja paika panna see mehhanism, kuidas selles eelnõus väljapakutu hakkaks töötama, või kuidas see kätte saada juba puhtal kujul – "puhtal" muidugi ülekantud tähenduses. See on selline probleem, mida me oleme arutanud juba aastaid, aastaid ja aastaid. Lootus siiski on, et me saame midagi haridusministeeriumist. Nii et kaks põhjust.

17:26 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Jaak Juske, palun!

17:26 Jaak Juske
Austatud eesistuja! Hea ettekandja! Me kuulsime, et valitsus üritab selle eelnõu puhul palli eemale lüüa, ajades täielikku umbluud, väites, et haridusministeerium koostab mingisugust kontseptsiooni, aga ei täpsustata, kas see saab valmis aasta, viie või viiekümne aasta pärast. Täna ootavad tuhanded Eesti pered, et Riigikogu seda väga vajalikku eelnõu toetaks. Praegusel raskel ajal see selgelt nende perede olukorda parandaks. Öelge palun selge häälega Riigikogu puldist Eesti rahvale: miks valitsusliit seda eelnõu nüüd ja praegu ei toeta?

17:26 Mihhail Stalnuhhin
Ma nüüd ei saa aru, kas teil on küsimused eelnevalt valmis kirjutatud ja te peate need küsima nii või teisiti, ükskõik, kas ma olen sellest juba rääkinud või ei ole. Ma kohe sissejuhatuses rääkisin, et see teema oli arutlusel, et sellest räägiti oma pool tundi komisjonis ja seal minu arvates teie kolleeg ütleski – jah, Heljo ütleski –, et tema mäletab, et viis aastat tagasi kultuurikomisjonis arutati täpselt sama teemat ja lubati sedasama eelnõu. Ta küsis, millal see tuleb, kas nelja aasta pärast või millal. Ja ta sai vastuse, et eelnõu peab praegu minema kooskõlastusringile, mis võtab tavaliselt kolm või neli kuud, ja kuskil järgmise aasta jaanuaris – juttu oli jaanuarist – see tuleb. Ja mis puutub sellesse, millega HTM tegeleb, siis juba mõne nädala pärast te näete, kas nad rääkisid tõtt või mitte, kas see on saadetud kooskõlastusringile või mitte. Nii et jah, inimesed ootavad. Inimesed ootavad paljusid asju, mõned ootavad oma 20–30 aastat muudatusi, mis muudaksid nende elu veidi paremaks, ja jäävad ootama veel kümneteks aastateks. Elu on selline kahjuks, kõike korraga ei saa.

17:28 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Tarmo Kruusimäe, palun!

17:28 Tarmo Kruusimäe
Tänan, hea aseesimees! Hea ettekandja! Ma küsin lähtuvalt eelmise puldis olnud kõneleja jutust, et riik peaks kompenseerima samas ulatuses, kui eelmisel aastal lasteaedadesse on raha panustatud. Kas see ei või tekitada sellist pidu katku ajal ehk lasteaia kohatasu rallit: kui praegu mõned kohalikud omavalitsused ei ole lasteaia kohatasu võtnud, siis nüüd on neil ehk mõistlikum see kehtestada maksimummääras? Ja kas see ei sea lapsevanemaid erineva kohtlemise alla? Lapsevanem, kelle laps lõpetab lasteaia, seda kompensatsiooni ei saa. Ja kohalik omavalitsus, kes ei kehtesta kohatasu, seda raha ka ei saa. Ja mis saab järgmisel aastal, kui meil eelarve kahaneb ja keskmine palk langeb? Kas see oli arutusel?

17:29 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh! Sinu küsimuse mõte on täiesti arusaadav, aga komisjonis me seda ei arutanud, kuna komisjoni liikmed olid seaduseelnõuga tutvunud. Ma kardan, et mõjus see, millest kolleeg Pikhof siin mitu korda rääkis: et kompenseerimise mehhanismi – ta tuletas meelde, et see on eelnõus kirjas – sätestab Vabariigi Valitsus. Mis mõtet on seda arutada, kui nagunii hakkab sellega tegelema Vabariigi Valitsus? Minu jaoks oli niiviisi. Võib-olla teised komisjoni liikmed ei küsinud sellel teemal ka just sellepärast või võis neil olla mõni teine põhjus, miks nad seda ei teinud, aga mina konkreetselt ei küsinud sellel põhjusel. Komisjonis seda lihtsalt ei arutatud.

17:30 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Raimond Kaljulaid, palun!

17:30 Raimond Kaljulaid
Aitäh! Ma tänan ka vastuse eest oma eelmisele küsimusele! Siin muidugi väike erinevus on. Loomulikult inimesed üldjuhul on selle poolt, et vähendada nende kulutusi või üldse kodumajapidamiste kulutusi. Aga Tallinnas lihtsalt tekkis vastupidine olukord: seal võeti lasteaia kohatasu maha ja nüüd pandi tagasi, just nüüd, kui kõige raskem kriis algab. Teiseks, mis puudutab teie väidet, et tuleks püüda kindlaks teha need pered, kes tõesti abi vajavad, ja neid siis toetada, siis ma arvan, et kui me räägime jälle pealinnast, kus kahe lapse korral läheb lasteaed maksma umbes 1700 eurot aastas, siis väga raske on leida peresid, kellel see 1700 eurot aastas üle jääb ja kelle elus ei mängiks see summa mitte mingit rolli. Aga see eelnõu ju tegelikult ei keela seda kohatasu maksmast. Isegi kui lasteaia kohatasu kaotatakse, siis jõukamad perekonnad – võib-olla mõne Riigikogu liikme perekond, nagu te näiteks tõite, rääkides Riigikogu liikme lastelastest – võivad ju lasteaeda omalt poolt toetada ja vabatahtlikult seda raha edasi maksta, kui soovitakse panustada lasteaia arengusse ja kulutuste katmisesse.

17:31 Mihhail Stalnuhhin
Tead, Raimond, ma sellist käiku debattides ei suutnud isegi ette kujutada, aga ma jätan selle meelde. Mõte on siis, et ma isiklikult maksan suvalise siin vastu võetud otsuse, mis mulle eriti ei meeldi, kinni

oma taskust või maksad sina või maksab meie suvaline kolleeg. See on huvitav igatahes, selle üle peab mõtlema.

17:32 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh, lugupeetud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonidel on soov avada läbirääkimised? Indrek Saar Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel, palun!

17:32 Indrek Saar
Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Komisjoni ettekandja Mihhail Stalnuhhin küll ütles, et mõnda asja tulebki oodata teinekord 20–30 aastat, aga selle konkreetse eelnõu kontekstis ei saa kuidagi üle ega ümber sellest kriisist, millega me oleme kolm kuud silmitsi seisnud. Eesti Panga analüütikud andsid hiljuti ülevaate sellest, millised on olnud kriisi mõjud tööturule ja mis ootab meid ees. Kokkuvõtvalt: kui eelmises kriisis olid peamised kannatajad mehed, siis nüüd on noored naised. Kõige valusamalt on see kriis löönud neid naisi, kes töötavad teenindussektoris, kust esimene tõsine koondamislaine on üle käinud. Veel toodi välja, et eriti suure koorma alla on sattunud üksikvanemad, kellest enamik on naised. See oli keskpanga kurb tõdemus. Ja pole kahtlustki, et majanduskriisi haripunkt on paraku alles tulekul. Meil seisab ees võib-olla üsna karm sügis. Kahjuks tähendab see seda, et nende inimeste arv, kes kaotavad töö, kasvab veelgi. Paljudel neist on aga lasteaiaealised lapsed.
Kui me ei astu nüüd ja kohe otsustavat sammu tasuta alushariduse suunas, siis tähendab see seda, et Eestis on järjest rohkem neid lapsi, kes ei käi lasteaias, ja seda mitte vanemate vabal tahtel. Tööta jäänud üksikemadel ja peredes, kus üks või mõlemad vanemad kaotavad töö, kuivavad sissetulekud kokku ja lapsed võetakse lasteaiast ära. Kuskilt peab ju kokku hoidma. Ja siit hakkab lumepall veerema. Kui laps jääb ilma alushariduseta või tulevad selles sisse suured lüngad, siis on tal keerulisem hiljem koolis hakkama saada. Ja kui õpingud kulgevad konarlikult, koolitee jääb pooleli või haridus lihtsalt viletsamaks, siis on oluliselt tagasihoidlikumad ka noore inimese edasised väljavaated. Teisisõnu on alusharidus vundament, mis toetab lapse arengut – vundament, mis aitab noorel inimesel leida oma koht elus, teha meelepärast tööd, korralikult teenida ja ka muidu toime tulla. Seega tuleb selleks, et koroonapandeemiast alguse saanud majanduskriis ei tooks Eesti ühiskonda uut ebavõrdsust ja ebaõiglust, vabastada lapsevanemad lasteaia kohatasu maksmisest.
Samas ei ole meie algatatud koolieelse lasteasutuse seaduse muudatuse puhul tegu üksnes kriisieelnõuga. Seda seadust on hädasti nii ühiskonnale kui Eesti inimestele vaja ka ilma kriisita. Nagu eelnõu kaitsnud Heljo Pikhof juba välja tõi, lasteaeda ei jõua headel aegadel umbes kümnendik väikestest lastest. Ja paljudel juhtudel on põhjuseks see, et vanemad säästavad sel moel raha. Kaasnevad ju paraku lapse lasteaias käimisega perekonnale arvestatavad väljaminekud.
Eesti laste ja seeläbi kogu ühiskonna arengus on olulisel kohal tasuta haridus, seega on meie kohus tagada ka tasuta alusharidus ehk lasteaed. Nagu siin juba jutuks oli, sotsiaaldemokraatide eelnõul on ka selge regionaalpoliitiline mõõde. Aastaid laiutavad omavalitsuste kehtestatud lasteaia osalustasu suurustes mitmekordsed vahed, mis tähendab laste ja nende perede ebavõrdset või ebaõiglast kohtlemist. Kriis kuivatab kokku ka omavalitsuste tulusid, sest süveneva tööpuuduse tingimustes maksulaekumised paraku kahanevad. Ja kardetavasti jääb nii mõnigi vald või linn hätta seniste soodustuste pakkumisega, mis on ette nähtud lasterikastele või majandusraskustes peredele, ja ka lasteaiatasu madalamal tasemel hoidmisega. Seega on ainuõige kaotada lasteaia kohatasu ära ja panna riigile kohustus katta need kulud riigieelarvest. Majanduskriisis ei tohi kannatada lapsed. Hääletagem siis nii, et ühtegi mudilast ei võetaks kriisi mõjul lasteaiast ära! Lasteaed ei tohi nende laste jaoks, kelle vanemad kaotavad töö, luksuseks muutuda.
Austatud Riigikogu! Sotsiaaldemokraatide algatatud eelnõu toetab Eesti laste heaolu ja arengut ning siledamat haridusteed. Vabastame vanemad lasteaia kohatasu maksmisest, et meie lastel oleksid võrdsemad võimalused ja et hariduslik kihistumine ei algaks juba maast madalast! Tänan teid tähelepanu eest!

17:37 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Aadu Must, kas sõnavõtt kohapealt? Kaks minutit.

17:37 Aadu Must

Võiks olla küll. Pean vajalikuks kommenteerida seda, et ma tõepoolest ütlesin, et tegemist on tõsise poliitilise küsimusega. Ja ma teatasin ka seda komisjoni istungil lisaks teiste öeldule, et üldprintsiibid on sümpaatsed. Põhiline, millele ma tähelepanu juhtisin komisjoni istungil, oli see, et Riigikogu ei tegele ühe või teise seaduse kirjutamisega, vaid seadusloomega. Milles vahe on? Seadusloome on harmooniline protsess, see ei ole mingi kaootiline heade ideede kogum.
Ja veel üks huvitav repliik: ma tahan lisada seda, et siin oli mitmeid küsimusi sellest, kui õiglane ja vajalik see on. Minu lähedaste kolleegide hulgas on olnud aastaid – Hele Everaus võib seda kinnitada – Andrus Ansip, kes on mulle õpetanud ühte: Reformierakond ja üldse targad poliitikud ei toeta kunagi seadust, mis tegeleb raha lennuki pealt laialiloopimisega, vaid nõuab, et kõik toetused oleks adresseeritud konkreetsetele abivajajatele. Tark riik seda suudab ja teised ei suuda. Tõepoolest, meil oli küsimuseks veel ka see – hea kolleeg Stalnuhhin juhtis sellele oma ülevaates tähelepanu ja protestis selle vastu –, et koosoleku juhataja laskis ohjad liiga lõdvale ja hakati arutama võimalikku Haridus- ja Teadusministeeriumi eelnõu. Aga ta konstateeris, et pärast me kõik leidsime, et see oli vajalik, et teada saada, millised on alternatiivid. Ja tõepoolest kõigest sellest lähtudes on meie seisukoht, et tuleb teha seadus, mis harmoneerub Eesti seadusandlusega. Kui mõnes konglomeraadis on häid mõtteid, siis see ei tähenda, et see tuleks seadusena vastu võtta. Aitäh!

17:39 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem läbirääkimise soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 183 esimesel lugemisel tagasi lükata. Me läheme selle ettepaneku hääletamise juurde.
Austatud Riigikogu, panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud koolieelse lasteasutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 183. Palun võtta seisukoht ja hääletada! Vabandust, vabandust! Vabandust, minu viga! Austatud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 183 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Ettepaneku poolt hääletas 52 Riigikogu liiget, vastu 22, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust, seega eelnõu on tagasi lükatud ja langeb menetlusest välja.

---

3. 17:42 Vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmise ning sellega seonduvalt maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (203 SE) esimene lugemine

17:43 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi. Tänane kolmas päevakorrapunkt: Vabariigi Valitsuse algatatud vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmise ning sellega seonduvalt maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu 203 esimene lugemine. Ma palun ettekandjaks rahandusminister Martin Helme!

17:43 Rahandusminister Martin Helme

Lugupeetud Riigikogu istungi juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Astun teie ette vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõuga.
Teile esitatud eelnõu peamine eesmärk on aidata Eesti Põlevkivi kaevandajaid ja tagada, et Eestis oleks oma mäetööstus ka tulevikus. Viimastel kuudel toimunu on oluliselt mõjutanud nafta ja teiste energiatoodete tootmist ja tarbimist. Nafta hind on kukkunud viimaste aastakümnete madalaimale tasemele ning kaasnevalt on kukkunud ka põlevkivist toodetava laevakütuse hind. Viimane on Eesti jaoks oluline ekspordiartikkel. Ka põlevkivist elektri tootmine on raskustes. Tekkinud olukorras on hädavajalik, et Eesti riik tuleks oma ettevõtjatele appi ning kasutaks seal, kus mõistlik ja võimalik, ajutisi meetmeid, et raske aeg üle elada.
Põlevkivi kaevandavaid ettevõtteid on Eestis kokku kolm. Need on Enefit Kaevandused AS ehk siis Eesti Energia, VKG Kaevandused OÜ ja Kiviõli Keemiatööstuse OÜ. Nimetatud ettevõtjatel võimaldatakse ajutiselt kahe aasta pikkuse perioodi jooksul alates k.a 1. juulist kasutada eriotstarbelist diislikütust. Tegemist on diislikütusega, millele tootja on lisanud markeraineid ning mis maksustatakse märkimisväärselt soodsamalt. Kui tavalise diislikütuse aktsiisimäär on meil praegu 372 eurot 1000 liitri kohta, siis eridiisli aktsiisimäär on vaid 100 eurot 1000 liitri kohta. Seega, eridiisli kasutaja võidab

aktsiisiga igalt 1000 liitrilt 272 eurot. Selle kütuse lubatud kasutusvaldkonnad, müügierisused ja muu on reguleeritud vedelkütuse erimärgistamise seaduses. Nimetatud seadust muutes lubame ettevõtjal eridiislit kasutada oma mäeraldisel ja mäeraldise teenindusmaal, tööstusterritooriumil ning tuha ladestamise alal põlevkivi kaevandamiseks mõeldud sõidukites ja seadmetes. Samuti lubame eridiislit kasutada põlevkivi, põlevkivituha ja aheraine transpordiks, kasutamata sealjuures raudteed või avalikult kasutatavat teed. Eridiisli kasutamine põlevkivi kaevandamiseks on käsitatav riigiabina ning abi andmine on võimalik komisjoni grupierandi määruse alusel alates seaduse jõustumisest. Riigiabi andmise eest vastutav institutsioon on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Riigiabi saajateks on põlevkivi kaevandamise luba omavad ettevõtjad, kellele antakse õigus soetada eridiislit kütusemüüjatelt. Seonduvalt on vajalik muuta ka maksukorralduse seadust. Maksukorralduse seaduse § 29 sätestab loetelu, millistel juhtudel võib maksuhaldur avaldada maksusaladust puudutavat teavet kolmandatele isikutele. Nii vedelkütuse erimärgistamise seaduse alusel põlevkivi kaevandavatele ettevõtetele antavata riigiabi kui ka alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse alusel elektrit ja gaasi intensiivselt tarbivatele ettevõtjatele antava riigiabi puhul on riigiabi andjaks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Seejuures on riigiabi andjal talle pandud kohustuste efektiivseks täitmiseks vaja teatud olukordades neid kohustusi meelde tuletada, näiteks juhul, kui riigiabi saaja jätab andmed saadud riigiabi kohta õigeaegselt esitamata. Kohustusi pole aga võimalik täita juhul, kui riigiabi andjal puudub ülevaade, kes on riigiabi saavad isikud. See informatsioon on olemas Maksu- ja Tolliametil, kellele antakse õigus vastava informatsiooni edastamiseks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile.
Põlevkivi kaevandavatele ettevõtetele maksusoodustuse andmise tõttu jääb kahe aasta jooksul riigieelarvesse laekumata kokku 8,5 miljonit eurot aktsiisitulu, mis on arvutatud peamiselt ettevõtjatelt saadud prognoosandmete põhjal. Teisisõnu, sellise summa ulatuses me aitame põlevkivisektorit. Maksuhaldur kavandab eridiisli sihtotstarbelise kasutamise kontrollimiseks kasutada olemasolevat ressurssi, täiendavat ressurssi selleks eraldada ei ole tarvis. Kuna kõnealune maksusoodustus on piiritletud põlevkivi kaevandamise ja -tööstusaladega, siis on järelevalve fookus suunatud maanteedele ja kaevandustega piirnevatele aladele, kus võib esineda eridiisli väärkasutust. Sihtotstarbelise eridiisli kasutamise kontroll on vajalik aktsiisisoodustuse kitsaks kohaldamiseks ja konkurentsimoonutuste minimeerimiseks.
Kindlasti küsimuste käigus te küsite ka täpsemaid numbreid, mida ma saan teile välja tuua, aga siin sissejuhatavas sõnavõtus ma iga üksiku ettevõtja numbreid välja ei too. Tänan teid tähelepanu eest ja palun eelnõu toetada!

17:48 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh, lugupeetud minister! Teile on ka küsimusi. Ivari Padar, palun!

17:48 Ivari Padar
Aitäh! Lugupeetud härra minister! EKRE valimisprogrammis on kirjutatud, et värvitud kütus on kurjast ja tuleb ära kaotada ja et selline mudel, kus värvitud kütus põllumajanduses on kasutusel, on vale. Ja nüüd te siin hoopis laiendate selle kasutusvaldkonda. Millised on teie plaanid selle värvitud kütusega?

17:49 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Ikka on hea meel, kui kõik loevad meie programmi, aga kurat sööb näljaga kärbseid ka. Ma ütleks selle kohta, et meie programmis, mis puudutas erimärgistusega diisli plaani, oli olemas alternatiiv. Seda ma viisakusest ei hakka siin kõigile rääkima, mismoodi meil oli plaanis kogu see süsteem ümber teha. Süsteemi põhjalikku reformi koalitsioonilepingus kokku ei lepitud ja konkreetne meede on spetsiifiliselt kriisiaegne Ida-Virumaa ja põlevkivisektori toetusmeede. Nii et ma arvan, et me põllumajanduses eridiisli kasutamise temaatikat ei ava. No me võime seda siin ka arutada, aga põhimõtteliselt on need kaks eraldi teemat mõnes mõttes.

17:50 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aivar Sõerd, palun!

17:50 Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud minister! Valitsus intensiivselt edendab põlevkivitööstust ja panustab sinna ikka päris metsikult: õlitehas, maksumeetmed ja keskkonnatasude langetamine. See on maksumaksja raha panek üsna riskantsesse valdkonda, mis sõltub kliimapoliitikast ja nafta hinna turbulentsidest. Üldiselt on need ikkagi ilmselgelt langustrendis. Ma küsin seda. Euroopa Komisjon lausa topib teile taskutesse raha, mis on seotud kliimapoliitikaga. 125 miljonit on õiglase ülemineku fondi raha ja homme te lähete Ecofini kaitsma seda 750-miljardilist paketti, mis viis korda suurendab seda õiglase ülemineku fondi raha. Kus aga on koalitsiooni need eelnõud ja need meetmed, mis edendavad nende töökohtade loomist, mis ei ole seotud põlevkivitööstusega Ida-Virumaal ja mis toetavad investeeringuid mittepõlevkivitööstuse sektorisse?

17:51 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! Esiteks, nafta hind ei ole langustrendis. Nafta hind on, vastupidi, pärast põhjas ärakäimist siiski selgelt olnud tõusutrendis. Põlevkivisektor on Eestit hästi teeninud aastaid ja aastaid, toonud riigile tulu nii riigiettevõtete kaudu kui ka maksutulu kaudu. Ainuüksi 2019. aastal laekus riigile põlevkivisektorist tööjõumakse 60 miljonit eurot ja muid makse, lõivusid ja tasusid, sealhulgas keskkonnatasusid, 50 miljonit eurot. Ainuüksi eelmisel aastal teenisime sealt üle 100 miljoni euro. Kogu sektori müügitulu 2018. aastal, millest väga suur osa on ekspordi tulu, oli 120 miljonit eurot. Teisisõnu, põlevkivisektor on Eesti eelarvet mitmel erineval moel pikki aastaid kopsakalt täitnud ja on väga perspektiivikas praegugi, hoolimata rohehullusest.
Edasi: otseselt saab selles sektoris ühes maakonnas, Ida-Viru maakonnas, tööd 5600 inimest, ahela kaudu või kaudsemalt aga veel 2000 inimest. Seega üle 7500 inimese saab tööd põlevkivisektoris. Ja need on korraliku palgaga töökohad, päris töökohad, mitte äpimajandus või midagi taolist. Ma ei näe mingit põhjust, miks me peaksime käsitama rohelist keskkonnapoliitikat põlevkivitööstusega vastuolus olevana. Neid on võimalik omavahel ühendada. Selle jaoks Euroopa Liit meile seda raha topibki, et me teeksime oma põlevkivitööstuse keskkonnasäästlikumaks. Selles ei ole midagi imelikku. Ja keskkonnasäästlikumaks on see viimastel aastatel oluliselt muutunudki. Euroopas ja mujal maailmas on olemas tehnika, mis võimaldab püüda kinni kogu CO_2 heitme – kui keegi peab seda millegipärast kahjulikuks. Seda kõike on võimalik teha paralleelselt. Ma ei näe siin mingit probleemi. Ma ütlen lihtsalt välja, et ma ei näe ka seda varianti, et me selle pärast, et Euroopa Liit pakub meile mingisuguseid fonde, sulgeme Eesti ühe olulisima ja väga tulusa tööstussektori. Need asjad nii ei saa käia, et me sulgeme Eestis regionaalselt väga olulise sektori ja energiajulgeoleku seisukohalt samuti väga olulise sektori. Roheagenda peab olema edendatav niimoodi, et meie põlevkivi kaevandamine ja põlevkivikeemia jätkub.

17:55 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jevgeni Ossinovski, palun!

17:55 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Austatud minister! Rõõm on teid kuulda! Võiks muidugi küsida – ma ei küsi, aga võiks küsida –, kas teie töökoht pigem on korraliku palgaga päris töökoht või rohkem sinna äpimajanduse alla kuuluv. Aga seda ma ei küsi. Küsin hoopis seda. Ma loen siit eelnõust sellise teema kohta nagu riigiabi – ääretult oluline küsimus. Te soovite võimaldada seda konkreetset aktsiisilangetust ühele konkreetsele sektorile grupierandi alla kuuluvana. Kui ma püüan lugeda siit neid konkreetsemaid viiteid, siis ei saa täpselt aru, millisel viisil need nõuded ikkagi täidetud on – ma pean silmas läbipaistvust ja objektiivsust. Grupierandi määruses on kirjas sotsiaalsed põhjused, mille alusel võiks näiteks Ida-Viru töötajaid toetada, on regionaalsed põhjused olemas. Aga millisel alusel tehti just nende kaevanduste puhul erimärgistatud diislikütuse lubamise otsus? Palun sellele vastust!

17:56 Rahandusminister Martin Helme

Jah, eks ta ole õige tähelepanu juhtimine. Meil on ju kaevandusi Eestis rohkem, põhimõtteliselt iga liivakarjäär on kaevandus. Põlevkivisektoris eksisteerib meil kolm konkreetset ettevõtet, kes sellega tegelevad, aga põlevkivikaevandusi meil mujal ei ole kui selles piirkonnas. Ja just nimelt põlevkivi kaevandamisega seotud tööstused on need, mis on praegu keerulises olukorras. Ütleme niimoodi, et mina ei ole tark riigiabispetsialist. Aga riigiabiküsimuse spetsialistid uurisid eelnõu läbi, kontrollisid üle

ja leidsid, et sellisel kujul on see teostatav. Nii et ma ei oska muud vastata, kui et mina usaldan seda vastust, mis nad andsid meile selle kohta.

17:57 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Yoko Alender, palun!

17:57 Yoko Alender
Aitäh, hea istungi juhataja! Hea minister! Võib-olla see, millega on tegemist, on hoopis *happy*-majandus. Justkui tekitatakse selline ootus, et maksusoodustused toovad õnne õuele. Kui kaua teie arvates õnnestub põlevkivisektorit sedasi maksusoodustuste abil ja saastetasude vähendamisega vee peal hoida? Investeeringud, mida planeeritakse, on selles sektoris hiigelsuured, nii nagu kolleeg Aivar Sõerd mainis, küll aga on täiesti puudu plaan, kuidas üle minna säästlikule majandamisele ja teha investeeringuid teadus- ja arendustegevusse. Millal need plaanid on tulemas, et tagada Ida-Virumaa areng ka tulevikus?

17:58 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Ma viibisin Ida-Virumaal viimati vist eelmise aasta lõpus, aga ma olen seal üldiselt päris tihedalt käinud. Ja kui tahta seda väljendit kasutada, siis on sealsed inimesed praeguse valitsuse poliitika üle *happy*'d küll, jah. Ei kõla siit Tallinnast selliseid, ütleme, eluvõõraid kontoritargutusi, et meil ei ole seda vaja ja las surevad välja. Vastupidi, on täiesti selge arusaamine, et see on Eesti jaoks strateegiliselt tähtis valdkond ja tulus valdkond. Ma ikka rõhutan, et see on tulus valdkond, pikalt tulus olnud valdkond. Ja kui see elab need turbulentsed ajad üle, siis küllap on see edaspidigi tulus valdkond. Ma ei arva, et me hoiame teda vee peal. Ma arvan seda, et vahepealsetel aegadel on mindud selgelt liiale erinevate keskkonnalõivude ja muu keskkonnaregulatsiooni kehtestamisega, millega on küll üritatud teda vee alla suruda. Meil ei ole vaja kuidagi doteerida või subsideerida põlevkivitööstust, meil on vaja lasta tal hakkama saada.
Ja mis puudutab küsimuse teist poolt, moderniseerimist, siis see töö käib kogu aeg. Ma ei oska vastata VKG eest, aga Eesti Energial on mitmeid teadusprojekte, mida nad rahastavad ja teevad koostööd nii Tartu Ülikooli kui ka Tallinna Tehnikaülikooliga. Need on väga innovaatilised. Nii et ma ei tea, millel põhineb see väide, et siin puudub innovaatika.

18:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aivar Kokk, palun!

18:00 Aivar Kokk
Hea juhataja! Hea minister! Ma igaks juhuks küsin ja täpsustan üle. Kas seda erimärgistatud kütust võib kasutada ka vedurites, mis kaevandustest elektrijaama kivisütt veavad?

18:00 Rahandusminister Martin Helme
Ei või, see ei ole raudteel kasutatav.

18:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Andres Sutt, palun!

18:00 Andres Sutt
Aitäh! Hea minister! See viimane vastus tekitab minus küll küsimuse. Kui kaevandamisel masinatega võib seda kütust kasutada, aga sellesama põlevkivi vedamisel tehasesse rongiga ei või, siis ma seda majandusloogikat hästi ei suuda tabada. Aga minu küsimus on selline: kui nüüd selline langetus peaks tehtama, mis siis selle tulemusel juhtub nende ettevõtetega? Kas nad muutuvad kasumlikuks või on kahjum väiksem? Ja mis hinna juures nad võiksid kasumlikuks muutuda?

18:01 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh, see on hea küsimus! No kui nad oleksid kasumlikud, siis nad ilmselt ei tuleks üldse meilt abi küsimagi. Ma pean ütlema, et need ettepanekud – nii see kui ka järgmine eelnõu – on sektorilt tulnud

ettepanekud. Neil oli veel terve rida muid ettepanekuid, näiteks tööjõumaksude osas ja mõningaid teisi, mida valitsus ei pidanud võimalikuks arvestada, aga seda me pidasime võimalikuks. Aus vastus on see, et kui me selle paketi, diislikütust ja tuha ladestamise tasu puudutava paketi seadusena jõustame, siis me väldime massilisi koondamisi ja väldime ohtu, et mõni neist ettevõtetest sulgeks tootmise. Ma ei või öelda, et see tähendaks ettevõtete likvideerumist, aga see võib tähendada tootmise sulgemist. Ja seda me tahame vältida. Ehk siis me hoiame halba ära.

18:02 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Urve Tiidus, palun!

18:02 Urve Tiidus
Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Te juba küll vastasite riigiabi kohta, aga mul on siiski küsimus. Ma täiesti nõustun sellega, et see on keeruline asjatundjate teema ja me ei peagi detaile teadma, aga eriotstarbelise diislikütuse kasutamist põlevkivi kaevandamiseks võib ehk käsitada riigiabina. Ma nüüd küsin seda. Kuigi asjatundjad ütlesid, et probleemi ei teki, kas nad möönsid, et mingisugune väike risk on, et mingil hetkel keegi äkki arvab, et see on siiski riigiabina käsitatav?

18:02 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Minu elukogemus näitab, et peaaegu kõiki asju võib käsitada mitmeti. Alati on väike risk, et seal on mingi riigiabi jutt võimalik. Peaaegu ei ole majandusteemalist arutelu, kus esimene küsimus ei ole, et ega siin riigiabiga tegemist ei ole. Riigiabi reeglid on muidugi hästi põhjalikud ja keerulised ja tuleb tunnistada, et mu meelest aeg-ajalt kergelt arbitraarsed, aga noh, see on võib-olla teise debati teema. Aga riigiabi poolega tegeleb eelkõige Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja nende kinnitus on, et ei teki probleemi riigiabiga. Ega ma muud targemat ei oska vastata.

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Erki Savisaar, palun!

18:03 Erki Savisaar
Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud minister! Strateegiliste ettevõtete toetamine kriisi ajal on igati mõistlik. Ja ma usun, et keegi ei vaidle vastu, et põlevkivisektor on Eesti jaoks praegu strateegiline. Kuid toetamiseks on mitmeid võimalusi. Miks on põlevkivisektoris mindud selliste ajutiste seadusmuudatuste teed – meil on siin üsna mitu eelnõu menetluses –, mitte ei suurendata osakapitali, ei pakuta KredExi käendust, laenu või mingit muud meedet, mida on pakutud paljudele teistele sektoritele?

18:04 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Vastab tõele, et see ei ole ainus eelnõu, millega on tegeletud. No nendest kolmest ettevõttest ainult Enefit Kaevandused ehk siis laiemalt Eesti Energia korporatsioon on riigi oma. On ka räägitud Kiviõli Keemiatööstusega ehk siis tema omanikfirma Alexelaga võimalikust kapitalisüstist ja vahetusvõlakirjadest. Ja on ka räägitud, et nad saavad laenu KredExi kaudu. Ma pean ausalt tunnistama, et ma tänase päeva seisuga ei tea, mis nendest laenuläbirääkimistest on saanud. Aga jah, kahtlemata see ei ole ainus asi, mida need ettevõtted ise teevad või mida valitsus on teinud.
Üks asi, mida tuleks märkida, on see, et kuna kaevandustes on n-ö katkematu tootmistsükkel, siis neil ei olnud võimalik saada kasu sellest ajutisest tööturumeetmest, mida töötukassa rakendas. Nende käibed langevad pikema viitega, sest neil on päris palju n-ö *forward*-tehinguid. Nende töötajaid ei ole veel koondatud ja nende töötajatel, kes on veel palgal, ei ole ka koormust vähendatud. Seega nad ei vastanud selle tööturumeetme tingimustele ja nii tegid need kaevandused riigile ettepaneku neid toetada eraldi tööturumeetmega, mis oleks otse neile suunatud. Aga see oli ka väga kallis ettepanek, mille nad tegid – kallim kui need, mis siin praegu laual on. Eks tuleb, ütleme, võimaluste ja terve mõistuse piiridesse jääda. Ja kui küsida, mida see ja järgmine eelnõu kokku annavad – võib-olla annab see vastuse Andres Suti küsimusele –, siis annab selle, et kogu sektor ei satu täielikku kriisi. Ega ta rohkem ei anna. Kui me oleks tahtnud, et nad *happy*'d on, siis me oleks pidanud oluliselt rohkem tegema.

18:06 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Urmas Kruuse, palun!

18:06 Urmas Kruuse
Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Auväärt minister! Kui te oma vastustes üritate jätta muljet, et teie olete ainuke, kes selle sektori eest ja nende töökohtade eest seisab ja et siin saalis küsijad tahaksid homne päev kõik kinni panna, siis kindlasti see nii ei ole. Meid teeb murelikuks küsimus, kus põlevkivist toodetud elektri tulevane turg saab olema. Kui me vaatame üldiselt maailmas toimuvat, siis me märkame, et investorid on muutunud väga ettevaatlikuks ja kitsiks selliste ettevõtmiste toetamisel. Võib juhtuda, et Eesti riik on ainukene, kes nendele ettevõtmistele püüab tuge anda. Kuhu me selle elektri või selle toodangu kavatseme pikas perspektiivis maha müüa, kui maailma trendid jooksevad teises suunas? Selle tõttu on eriti oluline Aivar Sõerdi küsitu, mis on need võimalikud investeeringud, mis pehmendaksid üleminekuid lähtuvalt sellest, mis on maailmaturul toimumas.

18:07 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Ma tõesti ei ürita jätta muljet, et keegi teine ei hooli. Vastupidi, mul on väga hea meel, kui meil on võimalikult lai ühisosa selles, et Ida-Virumaa või ütleme siis, Ida-Virumaa põlevkivitööstus on midagi, mis on meile strateegilise tähtsusega ja seda tuleb igal juhul elus hoida ja edendada. Ma olen põhimõtteliselt nõus, et põlevkivielekter on hääbuv nähtus. Elektri tootmine põlevkivist, vähemalt senikaua, kui meil on CO_2 hind niisugune, nagu ta on, ei ole turul väga konkurentsivõimeline. On võib-olla mingisuguseid perioode, kus Põhjamaade hüdroenergiat toodetakse väiksemas mahus ja on väga külm ja kõik muud sellised asjaolud on koos. Sellisel juhul on see turul konkurentsivõimeline. Aga fakt on see, et põlevkivist elektri tootmise mahud vähenevad aasta-aastalt.
Samal ajal põlevkiviõli, ma arvan, on väga perspektiivikas. Mahud suurenevad, eksporditurg on globaalne, isegi praeguse väga madala hinna juures ei ole tootmine enam miinuses, vaid jõudnud enam-vähem nulli. Kui hind peaks natukenegi tõusma, siis jõutakse juba plusspoolele. Ja väga oluline on ka see, et põlevkivikeemia arendamine on lõputute võimalustega. On väga palju väärt produkte, mida sealt on võimalik kätte saada, kui seda arendada. Ma ei näe mingit varianti, et Eesti riik võiks põlevkivi kui loodusressursi lihtsalt maha kanda ja lõpetada selle kasutamise.

18:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Jevgeni Ossinovski, palun!

18:09 Jevgeni Ossinovski
Aitäh! Teil on mingi eriline armastus põlevkivi kui maavara vastu. Mina küll muretseks rohkem nende inimeste pärast, kes tõepoolest põlevkivitööstusega väga otseselt sotsiaalses mõttes on seotud. Ja loomulikult inimesi peab aitama. Te praegu just rääkisite, et eesmärk on kaitsta töökohti, ja loomulikult see on hädavajalik. Ida-Viru töökohti on vaja kaitsta ja inimeste toimetulek on vaja tagada. Minu küsimus: miks on valitud maksumeede selleks, et seda teha, ja veel maksumeede kaevanduste toetuseks? Tegelikult on põlevkivi kaevandamise mahud langenud kaks aastat järjest. Ei saa öelda, et diislikütuse hind on kuidagi hüppeliselt tõusnud viimase kriisi ajal, pigem vastupidi. Miks on valitud just see meede, mitte näiteks töökohtade toetamise meede, mida grupierandi alusel oleks täiesti võimalik rakendada ja mida me 2016. aastal analoogses kriisiolukorras ka tegime? Te võiksite natukene avada neid arutelusid. Mis need argumendid olid, miks lükati tagasi inimeste aitamine ja otsustati aidata kütust?

18:10 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Ei otsustatud aidata kütust. Ikka inimesi – kütuse hinna ehk sisendi hinna alandamise abil. Ma ei tea, kas mulle põlevkivi eriliselt meeldib. Ma ütleks niimoodi, et mulle meeldib see, kui me mõistlikult kasutame oma loodusressurssi, milleks on erinevad maavarad. See on ikkagi üks osa targast majandamisest. Ja maksumeede – no ma tulen tagasi selle juurde, et need on ettepanekud, mis sektor meile tegi. Sektor tegi ettepanekuid, nii maksuettepanekuid, mis puudutasid sisendite hindasid, kui ka tööjõumakse puudutanud ettepanekuid, samuti keskkonnatasusid puudutanud ettepanekuid. Pluss veel ettepanek rakendada konkreetset tööturumeedet, mis tähendas sisuliselt subsideerimist. Need on

ettepanekud, mis me neilt saime. Rääkisime läbi, arvutasime läbi ja nende osas jõudsime kokkuleppele. Põhimõtteliselt lõppkokkuvõttes taandus küsimus sellele, millise summa me suudame tekitada – mõtlen summat, mis nendele ettevõtetele kas kätte jääb või kulusid vähendab. Ma olen üsna kindel, et see järgmine meede, nn tuhameede meeldib sama vähe kui diislikütuse meede, ega siin lõppkokkuvõttes vahet ei ole. Summa on see, mis tegelikult meile oluline on – missuguse meetme abil me saame kokku selle summa, mille kohta sektor ütleb, et see on summa, millest alates meil on juba abi.

18:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aivar Sõerd, palun!

18:12 Aivar Sõerd
Aitäh! Austatud minister! Ma tulen ikkagi tagasi sellise fundamentaalse küsimuse juurde, mida ma ka enne küsisin. Te siin vastasite, et paralleelselt saab arendada nii põlevkivitööstust kui ka seda uut majandust Ida-Virumaal – no rohemajandust ja uusi töökohti. See esimene pool on jah selge: siin on teil meetmed olemas. Aga ma küsin just selle teise poole kohta, selle nn uue majanduse kohta. See seondub ka nende uute Euroopa rahadega. Ega seda õiglase ülemineku fondi raha ei saa ju kasutada põlevkivitööstuses, isegi kui põlevkivitööstus muutub ressursitõhusamaks. Nüüd ühise võlaga õiglase ülemineku fondi summa viiekordistatakse. Selle kasutamiseks on vaja tegevuskava, selleks on vaja nägemust, millised need uued töökohad siis on. Ma küsingi, kas teil on arusaamine, millised need uued energia rohemajandusega seotud töökohad on. Ja kas on ka eelnõusid tulemas, mis toetavad selliste töökohtade loomist?

18:13 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! No siin oli nüüd küsimusi nii haridusministrile, majandusministrile kui ka regionaalministrile. Eks need ole nende valdkonnas olevad teemad. Aga teistpidi võttes, kui kellelgi oleks hea vastus, mis siis on need uued ja toredad töökohad, mida me tekitame eurorahaga, äkki see oleks juba välja mõeldud ja välja hõigatud. Üks põhjus, miks me ei sülita vanasse kaevu, enne kui uus valmis on, on see, et ei ole veel uut kaevu.

18:14 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Yoko Alender, palun!

18:14 Yoko Alender
Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Millegipärast te ütlesite nende firmade kohta või siis Eesti Energia kohta, et me hoiame teda vee peal ja ta jõuab ehk nullini. Minu meelest on eluvõõras arvata, et Ida-Virumaa elanike jaoks see on piisav. See oli remark. Ma paluksin täpsustust. Te ütlesite, et vahepealse aja jooksul on keskkonna valdkonnas kehtestatud mingisugused regulatsioonid, mis on üleliigsed. Milline on see vahepealne aeg? Milliseid regulatsioone te silmas pidasite ja kas valitsus on otsustanud neid muuta? Oleks hea teada.

18:15 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Ma pidasin eelkõige silmas keskkonnatasusid, mida ju ongi muudetud. Ajaraami osas ma pean pisut mõtlema, ma ei suuda kohe täpset aega öelda. Aga see oli aeg, kus kehtisid kõrged ja paindumatud tasud, mis asendati keskkonnatasudega, mis sõltuvad turuhinnast ja mis aitavad selgelt sektoris tegutseda paremas kooskõlas sellega, mis toimub maailmaturul. Seesama tuhatasu, millest me siin järgmisena hakkame rääkima, oli langetamata, kuigi tuhk ise kategoriseeriti ümber, selle keskkonnakahjulikkuse kategooriat muudeti. Seda ma pidasin silmas.

18:16 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Maris Lauri, palun!

18:16 Maris Lauri
Aitäh! Hea ettekandja! Ma päris hästi ei usu, et need kolm ettevõtet ei suuda ennast kohendada kohe mitte ühegi eksisteeriva meetme jaoks sobivaks. Nii palju kui mina seda tootmisprotsessi tunnen, päris

paljudes osades on see ikkagi võimalik. Nende ettevõtete suurust arvestades peaks see ikkagi võimalik olema. Ja ma osutan ka sellele, et koondamiste arvu järgi, millest me kogu aeg kuuleme, on minul küll tunne, et meil peaks nendes ettevõtetes, vähemalt mõnes neist, olema juba negatiivne arv töötajaid – kogu aeg ainult koondatakse. Aga mul on selline küsimus: kas te natuke mõtlesite seal valitsuses, et järsku need ettevõtted lähtuvad eelkõige enda huvidest ehk omanike huvidest ja vähem riigi, kohalike inimeste huvidest? Et oleks mõne teise lahenduse leidnud?

18:17 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! No üks neist ongi riigi omandis ehk omaniku huvi on põhimõtteliselt riigi huvi. Selles mõttes see päris nii ei ole, et ettevõtte huvi ja riigi huvi on kuidagi omavahel vastuolus või sektori huvi ja riigi huvi on omavahel vastuolus. Ja ma ise loodan, et me valitsuses kogu aeg mõtleme. Päris nii ei ole, et me ilma mõtlemata tegutseme. Aga töötuse statistika on selles mõttes ikkagi üsna krõbe, et Ida-Virumaal on tööpuuduse kasv olnud sel aastal ja ka kriisi ajal seal kõige suurem ja töötute arv on samuti kõige suurem. Nii et päris nii ei ole, et on ainult ähvardused ja mingisugune bluff. Päriselt jäävad inimesed seal töötuks ja jäävad töötuks just nimelt selles sektoris. Loomulikult me tahaksime, et seal üldse mingeid koondamisi ei oleks, aga kui me selle seaksime omale sihiks, siis me peaksime teist sama palju meetmeid juurde mõtlema. Aga Maris Lauril on muidugi alati võimalik minna ettevõtete juhtkondade juurde ja öelda, et te ei osanud korralikult taotleda töötukassast toetust ja vaat nii tuleb teha. Äkki nad saavad raha kätte.

18:19 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Sutt, palun!

18:19 Andres Sutt

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Ma oma teise küsimuse küsin ettevaatava nurga alt. Loomulikult ei ole võimalik põlevkivisektorit ühe päevaga reorganiseerida ja loomulikult need inimesed, kes seal töötavad, teevad head tööd.
Aga vaatamata teie vastustele on mul jäänud küsimus, kui palju te ikkagi olete rääkinud ümberõppest ja täienduskoolitusest. Seal on ju insenerikompetentsi, seal on tootmiskompetentsi. Ehk saaks sinna piirkonda meelitada uusi investeeringuid nii Eestist kui ka väljastpoolt, ka investeeringuid taastuvenergiasse. Ruumi on ju palju päikseparkide ja kõige muu jaoks. Mulle tunduvad need asjad sama kaalukad, neid võiks arutada samal ajal, kui juhitakse üleminekut fossiilselt energeetikalt kliimaneutraalsele.

18:20 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! No Tanel Kiik oli siin mitu tundi puldis, pool teie küsimust on talle. Aga tegelikult me oleme päris palju sellest rääkinud – oleme rääkinud nii sotsiaalministri, haridusministri kui ka ettevõtete endiga ümberõppest ja täiendusõppest. Oleme rääkinud sellest, et neid inimesi, kes seal töö kaotavad, saaks suunata mujale Eesti piirkondadesse. See on kogu aeg toimuv tegevus. Lisaks sellele on just nimelt sellesama õiglase ülemineku fondi puhul väga suur rõhk just sellel tegevusel, ütleme, erinevate tööturumeetmete rahastamisel pluss siis erinevate mittefossiilsete energiaallikate arendamisel. Kõik need asjad toimuvad. Kas nad toimuvad nii tõhusalt ja nii kiiresti, kui vaja oleks? No ilmselt võiks toimuda tõhusamalt ja suuremas ulatuses ja kiiremini. Aga päris nii ei ole, et keegi nende asjade peale mõelnud ei ole.

18:21 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Maris Lauri, palun!

18:21 Maris Lauri

Aitäh! Ma tulen nüüd siis rahandusministri teemade juurde. Tuletan meelde, et te olete valitsuse esindaja ja seega peate suutma vastata ka sotsiaalministri või haridusministri valdkonda puudutavatele küsimustele. Kõigepealt, selle meetmega kaasneb kindlasti ka kulu eelarvele. Mis on selle kulu katteallikas? Kas sellest tuleb lisaeelarve parandus? Mille arvel seda tehakse? Ja kas edaspidi hakkab riburada pidi tulema erandeid muudele kaevandustele?

18:22 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Juhin tähelepanu, et kahe aasta peale kokku on see kulu 8,5 miljonit. Käesoleval aastal on see 2,2 miljonit, järgmisel, 2021. aastal, kui see meede töötab, terve aasta peale 4,3 miljonit, 2022. aastal on 1,4 miljonit. Ja selle aasta kate on valitsuse reserv, järgmistel aastatel loomulikult see juba planeeritakse riigieelarvesse sisse.

18:22 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh, lugupeetud minister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Ma palun kaasettekandjaks rahanduskomisjoni esimehe Aivar Koka!

18:23 Aivar Kokk
Hea juhataja ja head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmise ning sellega seonduvalt maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu esimesele lugemisele saatmiseks k.a 2. juunil. Eelnõu tutvustas algataja esindajana rahandusminister Martin Helme. Eelnõu näeb ette vähendada põlevkivi kaevandavate ettevõtjate kulusid, võimaldades neil ajutiselt kasutada eriotstarbelist diislikütust. Eelnõuga lubatakse eriotstarbelise diislikütuse kasutamist põlevkivikaevanduste ja karjääride territooriumidel, karjääritehnikas ja -seadmetes, sealhulgas kaevandusmasinates ning põlevkivi ja tuhka transportivates masinates. Avalikel teedel erimärgistusega kütust kasutades sõita ei tohi. Erimärgistusega diislikütust saab kasutada perioodil 1. juuli k.a kuni 30. juuni 2022. Komisjoni aruteludes arutati, kas 30. juuni 2022 on õigustatud lõpptähtaeg või peaks olema nii, nagu meil on elektriaktsiisi seaduses, et kütusemäärade kehtvus lõpeb 30. aprillil 2022. Eelnõu algataja nõustus komisjoni arvamusega, et selle võiks parandusettepanekuna sisse viia.
Komisjon langetas järgmised konsensuslikud otsused: võtta eelnõu Riigikogu päevakorda esmaspäevaks, 8. juuniks, esimene lugemine lõpetada, määrata muudatusettepanekute tähtajaks 10. juuni kell 17.15 ja komisjoni ettekandjaks teie ees kõneleja. Aitäh!

18:25 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Lugupeetud ettekandja, teile küsimusi ei ole. Kas fraktsioonidel on soov avada läbirääkimised? Maris Lauri Reformierakonna fraktsiooni nimel, palun!

18:25 Maris Lauri
Head kolleegid! Lugupeetud istungi juhataja! Minister tutvustas meile siin ühte osa nn põlevkivi päästmise paketist. Ta tegi seda siin sama ebaveenvalt nagu komisjonis. Ei teki suurt pilti ega arusaama, mis on selle sammu eesmärk, kuidas see sobitub sektori olukorraga ja tulevikuväljavaadetega.
Siin tulid erinevate küsimustega seoses välja mitmed nõrkused. Me ei saa aru, miks tehti just nimelt sellised valikud. Sektor tuli ja ütles! Kas tõesti ongi nüüd nii, et tuleb ettevõte ja ütleb, et ma tahan seda saada, ja siis valitsus otsustab, et vaat selle ma võtan, selle ma jätan, aga ise ei mõtle, et järsku mingi teine lahendus oleks parem ja kasulikum. Jah, nendest ettepanekutest võib midagi asjalikku välja tulla, aga ei pruugi. Tasub sealt edasi mõelda. Seda ei ole tehtud.
Kasutatakse maksumeedet. Maksumeetmed on põhimõtteliselt äärmiselt riskantne meede sellisel viisil, nagu tehakse, erandina. Kolleeg tõi siin välja küsimuse riigiabist. Mina lugesin need materjalid läbi, tunnistan: ei tundunud veenev. Nii et risk riigiabireeglite rikkumiseks on minu arvates siin täiesti olemas. Kas põlevkivitööstus peab vastu ja kaua ta peab vastu? Põlevkivist toodetav elekter on üpriski konkurentsivõimetu, tal on üksikud hetked, kus ta võib hakkama saada, kuigi jah, on üks oluline aspekt: selle võimsuse olemasolu on kindlasti vajalik lihtsalt energiavarustuse turvalisuse mõttes, nii et mõttekas on hoida.
Erinevalt ministrist mina küll kahtlen selles, et põlevkiviõli on konkurentsivõimeline pikas perspektiivis, isegi keskpikas perspektiivis ja tundub, et tegelikult ka lühikeses perspektiivis. Me peame vaatama CO_2 hinda, me peame vaatama nafta hinda. Hind on madal, isegi kui see on tõusnud. Ja kuhu see õli siis läheb? Õli läheb laevadele. Laevanduses keskkonnareeglid järjest karmistuvad. Tähendab, see potentsiaalne turg tegelikult aheneb. Minevikule tuginedes järelduste tegemine selle kohta, mis juhtub tulevikus, on põhimõtteliselt väär. Seda võib arvestada, aga see on ülimalt riskantne, eriti see, mismoodi praegu tehakse. Reaalselt ju meetmeid ei tule.
Minister jättis vastamata küsimusele, milline on see hinnatase, mille puhul sektor toime tuleks. Ilmselt

selle tõttu, et see hinnatase on oluliselt kõrgem ka peale seda, kui see või järgmine meede rakendatakse. Minister jättis eitamata selle võimaluse, et ka edaspidi tulevad mingid erandid, mille korral siis raha jagatakse tõenäoliselt nendele, kes taotluse esitavad ja ütlevad, et teate, meile meeldiks üks erand, olge head ja tehke see.
See pakett on ebaveenev, see eelnõu on ebaveenev. See on sihitu lahmimine sildikese pärast, et me oleme justkui teinud. See ei ole tegelikult tehtud Ida-Virumaa huvides, sest see ei vaata tulevikku. Tööstuse elus hoidmine üleminekuperioodil on mõttekas, aga seejuures peaks olema teada, milline on tulevik. Nendest eelnõudest ja ministri seisukohast seda ei paista, mistõttu Reformierakond teeb ettepaneku see eelnõu tagasi lükata. Aitäh!

18:30 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Jevgeni Ossinovski Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel, palun!

18:30 Jevgeni Ossinovski
Kuna minu fraktsiooni juhtkonnast kedagi kohal ei ole, siis märgin, et need on minu enda mõtted. Härra minister näeb muidugi seda võitlust keskkonnapoliitika vastu, mis Euroopas ja ka Eestis on kokku lepitud, teatud ideoloogilise võitlusena, nagu tema mõttekaaslased Ameerika Ühendriikides seda teevad. Ma saan sellest poliitiliselt aru. Mõnikord see ei ole väga veenev ja mõnikord on natukene veenvam, aga sisuliselt arutades tuleb loomulikult meelde tuletada kahte asja.
Esiteks seda, et aasta oli 2016, kui viimati oli põlevkivisektoris suur kriis. Ja nüüd minister räägib sellest, kuidas viimase aasta jooksul on palju kohal käidud ja selgeks saadud ja et nüüd siin tehakse palju, nii ja naa. Tegelikult see kõik on *déjà-vu*, selles mõttes, et see kõik on juba olnud. 2016. aastal öeldi, et näed, jätame need keskkonnatasud ära, siis me elame kriisi üle, ja vaat siis, kui me saame õli ja elektri hinnast sõltuva põlevkivi ressursitasu, siis on kõik, siis me rohkem midagi ei taha. Mäletan neid sõnu täpselt, olin tollal valitsuse liige. Me tegime need asjad ära, mida siin tunnustavalt sai mainitud, aga näed, ikka on jama.
Sellesse kriisi sisenedes on põlevkivisektor erinevalt paljudest teistest sektoritest riigiabi juba saanud, ja seda selle kaudu, et meil kehtib hinnast sõltuv põlevkiviressursi maksustamine, mis tähendab seda, et nende sisenditega seotud kulud juba langesid automaatselt. Teistes sektorites, näiteks lubajakivi kaevandamisel ei ole sellist asja juhtunud, et näed, äri läks kehvemaks ja automaatselt ei pea lubja eest enam ressursitasu maksma. Ei ole sellist asja! Põlevkivis juba on, aga ei piisa.
Ma ei kahtlusta konkreetseid ettevõtteid ahnuses. Loomulikult ei piisa, see ongi väga keeruline äri, mida tuleb pidada, minnes tugevalt vastuvoolu kogu globaalse, sh Euroopa Liidu ja Eesti keskkonnapoliitikaga. Aga nad peavad püüdma seda teha – loomulikult, selles pole mingit kahtlust. Küsimus on selles, kuidas riik sellele reageerib. Kas me iga kord, kui taotlus tuleb, lihtsalt vähendame nende kulusid, teeme neile soodustusi ja anname neile eeliseid või meil on mingi strateegiline vaade, millisel viisil vajalik üleminek peaks toimuma.
Minister ütles, et näed, peaaegu iga asi, mis sa majanduses teed, on riigiabiga seotud. Muidugi on ja peabki olema, sest turumajanduses on üks kõige põhilisemaid küsimusi, kas riik sekkub õiglaselt, kas tegelikult on võrdne kohtlemine tagatud. See on nii Eesti põhiseaduse printsiip kui ka loomulikult Euroopa reeglite printsiip ja sellest tulenevalt on see ääretult oluline.
Mul on väga hea meel, et austatud valitsuse liige nii tunnustavalt ja nii suure usaldusega suhtub Eesti Vabariigi ametnikkonda. Ta ei ole seda mitte alati teinud. Aga võib-olla selles küsimuses tasub asi siiski endale selgeks teha. Me oleme varem kuulnud ministeeriumi väiteid näiteks Estonian Airi puhul, et kõik on kontrolli all, meil on kõik riigiabi küsimused lahendatud, siin on kõik konkreetsed sätted-paragrahvid. Keegi aga väga ei süvenenud ja asi lõppes firma pankrotiga, sest riigiabi peab loomulikult hakkama tagasi maksma. Aga mitte Vabariigi Valitsus Euroopa Liidule, vaid tegelikult ettevõtted riigile, mis loomulikult nende majanduslikku olukorda halvendab.
Nüüd konstruktiivsed ettepanekud. Minu hinnangul on see meede lihtsalt valesti valitud, ja ma ei ütle seda absoluutselt mitte kiusu pärast. Kui me räägime sotsiaalsetest probleemidest, räägime tööhõive tagamisest, siis see on väga oluline, seda kindlasti tuleb teha. Ida-Virumaalt pärit inimesena, olles sealt ka kaks korda valitud, ma loomulikult tean neid probleeme ja muret. Neid tuleb lahendada. 2016. aastal me lisaks maksu- või majanduspoliitilistele meetmetele tegelikult rakendasime eriprogrammi, sotsiaalse

eriprogrammi Ida-Virumaal töökohtade loomiseks. Tegelikult oleks seda võinud tollest kogemusest õppides nüüd veelgi paremini sihitatuna uuesti teha.
Palun lisaaega!

18:34 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Palun, kolm minutit lisaaega!

18:34 Jevgeni Ossinovski
See oleks selle grupierandi määruse alla sobinud väga kenasti, sest grupierandi määrus tõepoolest lubab kehvemas sotsiaal-majanduslikus olukorras töötajaid ja kehvemas olukorras piirkondasid eritingimustel toetada. Ja ei oleks mitte mingisugust probleemi, vaid, vastupidi, oleks väga tark olnud läbi mõelda, et kui meil on üldiselt tööturumeetmed kogu riigile, siis ehk on arukas teatud konkreetsele piirkonnale või selles piirkonnas väga olulist majanduslikku mõju omavale sektorile kehtestada eraldi tingimustel täiendavad tööturumeetmed, mis tõepoolest hoiaksid tööhõivet selles piirkonnas.
Sest vaadake, mis praegu juhtub. Me võime rääkida, et andke meile kümme miljonit siit ja kümme miljonit sealt järgmisest eelnõust, ja selle tulemusena jäävad inimesed koondamata. No kui me võrdleme neid summasid nende ettevõtete tööjõukuludega, siis need on ju tegelikult köki-möki, olgem ausad. Aga niimoodi väga utreerides võivad need ettevõtted erimärgistatud diislikütuse aktsiisi langetuse mõnusasti vastu võtta ja maksta selle eest koondamishüvitisi kõikidele töötajatele, kes lastakse lahti nendelt väga tasuvatelt ja headelt töökohtadelt, nagu minister ütles. Sest kui nafta hind püsib madal, elektri hind püsib madal, CO_2 hind püsib sellel tasemel, kus see praegu on olnud, siis tegelikult nende n-ö äri tuum lähima poole aasta, ühe aasta, kahe aasta perspektiivis jätkusuutlik ei ole. Ja siis võetakse mõnusasti see aktsiisilangetusega kokku hoitud raha ja makstakse sellega koondamishüvitisi.
Alternatiiv oleks tööturumeede, mis oleks spetsiifiliselt suunatud põlevkivitööstuses tööhõive hoidmisele, koondamiste edasilükkamisele ja ärahoidmisele. Siis me tegelikult täidaksime sotsiaalset eesmärki, et inimesed, kes selles sektoris töötavad, säilitaksid töö selles majandustsükli langusfaasis. Ja siis, kui majandus taastub, ei oleks selle järele enam vajadust. See oleks täpselt, õigesti ja õigustatult sihitatud meede selleks, et tõepoolest aidata piirkonda, aidata inimesi. See, mis praegu tehakse, paraku suures pildis loomulikult neid ettevõtteid ei aita. See on väike tilk head tahet valitsuse poolt nende kolme ettevõtte meepotti. Aga millisel viisil see tegelikult mõjub tööhõivele, sotsiaalsele toimetulekule – see mõju saab olema kaunis tagasihoidlik.
Nii et tegelikult oleks võinud lahendada seda probleemi päris otse ja minu arvates see võiks olla siin saalis ühine eesmärk. Nimelt see, et Ida-Viru inimesed selles kriisis saaksid tööl käia ja neid ei koondataks, et tegelikult oleks võimalik selle piirkonna tööhõivet hoida. Aga paraku on leitud, ma arvan, et suurel määral suhtelisest laiskusest, et kõige lihtsam on rakendada seda tüüpi meedet. Tõepoolest, sihitatud tööturumeetme väljamõtlemine ja läbiarutamine eeldab teatud intellektuaalset tööd ja võimekust ning arutamissoovi. See eelnõu on lihtsalt mugav viis näidata, et me midagi teeme, aga see midagi on paraku väga vähe ja mitte kõige õigem. Aitäh!

18:38 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Aivar Kokk Isamaa fraktsiooni nimel, palun!

18:38 Aivar Kokk
Hea juhataja! Head kolleegid! Kuulates viimast kahte kõnet, mul tekkis soov korra siia tulla ja panna teile kõigile südamele, et alati on kaks poolt: üks on ettevõtlus ja teine on sotsiaalne pool. Rääkida siin, et põlevkivitööstust Eestis enam vaja ei ole ... Ma tahan meelde tuletada, et Eesti on heas mõttes eriline riik, kes on siiamaani suutnud elektrivajaduse tänu põlevkivile ise katta. Erinevate tingimuste tõttu on see osa langenud ja me oleme panustanud väga palju taastuvenergiasse, nii tuuleparkidesse kui päikesepaneelidesse, aga samas meil on olemas maavara, millega on võimalik katta elektrivajadus veel pikkadeks aastakümneteks.
Loomulikult need riigid, kellel sellist vara ei ole, soovivad ühte. Vaadakem mitmesuguseid väljakauplemisi eri riikide poolt, kes kivisöe kaevandamisel on saanud erinevaid soodustusi ja eritingimusi! Kuidas nemad võivad järgmisel kümnel aastal kuidagi teistmoodi kaevandada ja oma

ahjudesse kivisid ajada? Eesti põlevkivitööstus võib-olla pole kõike nii hästi ajanud.
Aga me peame alati mõtlema selle peale, et põlevkivitööstuses on praegu tööl 5600 inimest, pluss need, kes töötavad alltöövõtu korras ja abi poole peal. See suurusjärk on veel 2000 inimest. Ma olen nõus Jevgeniga, et eraldatav summa on ääretult väike võrreldes kogu kuluga, mis põlevkivisektor kulutab oma töötajatele palkadena ja maksudena. Aga me saame sealt juba tööjõumaksudena tagasi igal aastal 50 miljonit, koos kõikide muude maksudega veel 60 miljonit. Ja teistpidi vaadates, kui me selle meetmega suudame seda sektorit järgmised kaks aastat ehk siis kriisiajal toetada, siis ehk väljub see sektor sealt ellujäänuna ja tervena. Nii et ma arvan, et see summa, mis selle eelnõu ja järgmise eelnõu kohaselt sellele sektorile toetusena antakse, on suhteliselt väike võrreldes kasuga, kui palju sealt maksudena riik tagasi saab, pluss see, et hoitakse töökohad alles. Aitäh!

18:41 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Riho Breivel Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna nimel, palun!

18:41 Riho Breivel
Hea juhataja! Head kolleegid! Erinevalt paljudest teistest olen mina põlevkivi peal üles kasvanud ja tänu sellele ma olen selline, nagu ma olen. Peab ütlema, et loomulikult on energia pumpamine põlevkivist teatud mõttes kallis ja loodust reostav. Aga nagu ka eelkõneleja ütles, me ei pääse põlevkivielektrist veel nii peagi. Mis puudutab õli, siis jah, võib öelda, et seda kasutatakse laevades ja veel siin ja seal, kust ikkagi tekib reostus. Või tegelikult, kui me vaatame tehnoloogiaid, mida nüüd arendatakse, siis need ei ole juba praegu enam tehnoloogiad, mis olid 20, 30 või 50 aastat tagasi. See õli saadakse tulevikus teistmoodi ja selle puhastamine toimub ka teistmoodi. Sellega tegeles meie põlevkiviinstituut juba ammu-ammu ja otsis neid lahendusi. Vahepeal on see soiku jäänud, kuid nüüd on see uuesti üles tõstetud ja tulevad nii vesiniktehnoloogiad kui ka muud.
Ja vaatame ikkagi nende inimeste arvu, kes Ida-Virumaal praegu tänu põlevkivisektorile tööd ja leiba saavad. Üks pool on tõesti põlevkivi enda tootmisega tegelev inimeste hulk, aga teine pool on ju veel see, kes tegeleb nende teenindamisega. Kogu meie kant teenib suures osas põlevkivi pealt.
Ma tahaksin küll seda, et need inimesed, kes põlevkivi pole käeski hoidnud, ei tuleks minule ütlema, et nad tahavad, et mul parem elu oleks. Ma oskan ise ja teised meie kandi inimesed oskavad selle järele vaadata. Loomulikult Jevgenil on õigus, et see raha ei ole suur, mis valitsuselt tuleb, ja loomulikult võib-olla põlevkivi kasutus ei ole tulevikus see, mida me praegu mõtleme ja soovime. Aga kui me ei lähene niimoodi, ei lähene selle piskugagi, siis me ei saa ka suurt. Nii et mõtleme Ida-Virumaa peale natukene idavirulase seisukohalt! Aitäh!

18:44 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Jevgeni Ossinovski, repliigiks sõna, palun!

18:44 Jevgeni Ossinovski
Ma tänan! Härra Breivel vahest mind ei süüdista selles, et ma ei ole põlevkivi käes hoidnud. Ma olen seda korduvalt teinud nagu temagi kindlasti. Härra Kokale vastuseks: tõepoolest, küsimus ei ole mitte selles, et Ida-Virumaa põlevkivitööstus praegusel kriisihetkel ei vajaks riigi poolt toetust, et säilitada töökohti, et ära hoida sotsiaalset katastroofi juhul, kui põlevkivi madalatest hindadest tingitud turu madalseis kestab pikemat aega. Ja see võib juhtuda.
Küsimus on selles, et need meetmed, mis on praegu välja pakutud, on sellised kõige madalamal rippuvad puuviljad, mis on ka sellised suhteliselt roiskunud. Pikka aega nad on seal rippunud, siiamaani neid väga noppinud keegi ei ole. Ja põhjus on väga lihtne: tegelikult see annab ühelt poolt vale stiimuli. Me anname seda toetust keskkonnanõuete leevendamise hinnaga, mis sisuliselt ei ole õigustatud. Ja teiseks, see ei ole ka rahaliselt piisavalt suur toetus, et päris efekt anda.
Selle asemel, nagu ma oma sõnavõtus ütlesin, võiks palju suuremas mahus toetada otseselt Ida-Virumaa tööturgu ja põlevkivisektori töötajaid täiendava eraldi disainitud tööturumeetmega. Siis saaks ehk tõepoolest tagada, et Ida-Virumaa tööhõive madalatest nafta hindadest tulenevate põlevkivisektori raskuste tõttu ei kannataks. See on see, mida tegelikult oleks võinud valitsus teha. Ja see on see, mida minu meelest võiks parlament kahe lugemise vahel, juhul kui esimene lugemine lõpetatakse, sisuliselt kaaluda. Selle meetme saaks teha sotsiaalselt sihitatumaks ning sellisena ka efektiivsemaks. Ma tänan!

18:47 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Fraktsioonidel rohkem läbirääkimise soovi ei ole, aga minister on palunud läbirääkimisteks sõna. Palun, minister Martin Helme!

18:47 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Mõned seisukohavõtud jäid kõrva, mis minu meelest on vaja ära õiendada. Küsimus sellest, kas põlevkivisektoril, põlevkivi kaevandamisel, põlevkiviõlil on tulevikku või ei ole tulevikku, on põhimõtteliselt usu küsimus. Ega me siin üksteist ümber ei veena. Tõepoolest, ma arvan, et praegune valitsus usub, et see sektor on perspektiivikas. See on olnud ja on ka tulevikus kasumlik, ka riigile kuuluv ettevõte on kasumlik. Ma näen selgelt, kuidas siin püsib ajukramp, et kõikvõimalikud maksuerandid on halvad asjad, sellepärast et nad on lihtsalt halvad asjad. Aga ma tuletan meelde, et erikütuse kasutamine põlevkivikaevandustes on kunagi juba olnud. Nii et ta ei ole madalal rippuv mädanema läinud vili, vaid ta on midagi, mida on juba kasutatud, ja edukalt.
Ja mina ei saa küll aru sellest jutust, mis ümberkujundamisest räägitakse. On ju selge, et kui räägitakse põlevkivi kaevandamise, põlevkivitööstuse ümberkujundamisest, siis see on puhas eufemism sulgemisele, sest sellele ei järgne mingit selgitust, mida siis põlevkiviga edaspidi teha võiks. Kui siin kuulata seda kriitikat, siis ei ole arusaadav, mis on visioon või kus on visioon. Räägitakse mingitest muudest valdkondadest, mille jaoks need inimesed peaksid ümber saama koolitatud, aga mis siis põlevkivist saab või mis meie maavarade väärindamisest saab, seda visiooni ei pakuta.
Ma olen ainult ühe asjaga nõus: jah, tööturumeede oleks võinud ka kõne alla tulla. See oligi üks valikutest. See oleks olnud, muide, suurema kuluga riigieelarvele. Tõenäoliselt oleks see selles mõttes sektorile sama hästi meeldinud, aga valitsuses kõiki neid võimalikke variante kaaludes leiti, et on ka võimalik kütuseaktsiisi kaudu toetada, pluss keskkonnatasude kaudu. Ja keegi ei tee nägu, et sektor saab nüüd oma probleemidest üle või et see majanduslik n-ö hea olukord taastub mõne kuuga. Sellepärast me teemegi oma meetme vähemalt kahe aasta pikkuse. Me räägime minimaalselt mõnest aastast. Aitäh!

18:49 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Sellega on läbirääkimised lõppenud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 203 esimene lugemine lõpetada, aga kuna Eesti Reformierakonna fraktsioon on teinud ettepaneku vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmise ning sellega seonduvalt maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata, siis me läheme selle ettepaneku hääletamise juurde. Austatud Riigikogu, panen hääletusele Eesti Reformierakonna fraktsiooni ettepaneku vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmise ning sellega seonduvalt maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu 203 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Ettepaneku poolt hääletas 26 Riigikogu liiget, vastu oli 48, erapooletuid 2. Ettepanek ei leidnud toetust. Seega jääb eelnõu menetlusse. Esimene lugemine on lõppenud. Määran muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 10. juuni kell 17.15.

---

4. 18:53 Keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu (204 SE) esimene lugemine

18:53 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Läheme edasi, tänane 4. päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu 204 esimene lugemine. Ma palun ettekandjaks rahandusminister Martin Helme!

18:53 Rahandusminister Martin Helme
Lugupeetud asespiiker! Head Riigikogu liikmed! Toon teie ette valitsuses 28. mai istungil algatatud keskkonnatasude muutmise eelnõu. Eelnõu eesmärk on muuta põlevkivi lend- ja koldetuha ladestamise saastetasu määra tagasiulatuvalt alates 2020. aasta 1. jaanuarist. See langetataks tasemelt 2,98 eurot tasemele 1,31 eurot tonni tuha eest. Koroonakriisi meetmed on oluliselt mõjutanud ka Eesti põlevkivisektorit. Eesti põlevkiviõli referentstoode, milleks on 1%-lise väävlisisaldusega kütteõli, on aasta

alguse tasemelt, mis oli 500 USA dollarit tonni kohta, odavnenud tasemele 130 USA dollarit tonni kohta. See oli nii aprilli lõpu seisuga. Kuna põlevkivitööstus annab otseselt tööd 5600 inimesele, siis on eriti oluline aidata kulutuste vähendamisega kaasa sektori kui olulise tööandja toimimisele.
Sellest tulenevalt on põlevkivitööstuse ettevõtetele kriisi tagajärgede leevendamiseks välja pakutud kriisimeetmed. Üks meede on vähendada ajutiselt põlevkivitööstuse kulusid, langetades jäätmete ladestamise saastetasusid. Ettepaneku alusel alandatakse põlevkivi lend- ja koldetuha ladestamise saastetasu määra 2,98 eurolt 1,31 euroni tonni eest. Muudatuse õiguslik alus tuleneb sellest, et põlevkivi lend- ja koldetuhk on alates selle aasta 1. jaanuarist klassifitseeritud kui mitteohtlik jääde. Keskkonnatasude seaduse järgi on üks saastetasu sätestamise alus nimelt aine ohtlikkus. Saastetasu rakendamise alus on seega võrreldes varasemaga muutunud.
Keskkonnatasude seaduse alusel rakendub juba praegu põlevkivitööstuses tekkivatele mitteohtlikele jäätmetele ehk aherainele tasumäär 1,31 eurot tonni kohta. Meie ettepaneku alusel alandatakse ka lend- ja koldetuha määra samale tasemele. Muudatuse tulemusel on põlevkivitööstuse ettevõtete 2020. aasta kulud lend- ja koldetuha ladestamisele ligikaudu 10,4 miljonit eurot väiksemad.
Lisaks analüüsitakse eelnõu kohaselt kõiki põlevkivi kaevandamisel ja töötlemisel tekkivate jäätmete kõrvaldamise saastetasu määrasid tervikuna ja esitatakse Vabariigi Valitsusele ettepanekud selle aasta 15. oktoobriks. Analüüs hõlmab põlevkivi lend- ja koldetuhka, põlevkivi poolkoksi ning aherainet.
Jäätmete saastetasu põhieesmärk on motiveerida ettevõtteid oma tegevust vastavalt jäätmehierarhiale ümber kujundama. Kuna jäätmete ladestamine on jäätmekäitluse kõige madalam tase, mis tuleb viia miinimumini, siis peab analüüs näitama, kuidas saavutada võimalikult tõhusalt kõrgem põlevkivitööstuse jäätmete taaskasutamise näitaja. Analüüsi tulemusel kujunenud ettepaneku rakendamise näeb eelnõukohane seadus ette 2021. aastast. Konkreetne rakendamise tähtaeg annab selge indikatsiooni, et tasumäärad vaadatakse üle, ning muutus on kavandatud toimuma võimalikult kiiresti. Analüüsi viib ellu Keskkonnaministeerium koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja Rahandusministeeriumiga.
Lisaksin lõppu sellegi, et nagu ka eelmise eelnõu käsitlemisel öeldud, on see eelnõu komplektis diislikütuse soodusmäära kohaldamisega põlevkivisektorile. Aitäh! Vastan hea meelega teie küsimustele ja loomulikult kutsun üles seaduseelnõu toetama!

18:57 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh, austatud minister! Teile on tõesti ka küsimusi. Jevgeni Ossinovski, palun!

18:57 Jevgeni Ossinovski
Ma tänan! Esiteks, lihtsalt remargina. Nagu minister oma ettekandes välja tõi, on õli hind langenud 500-lt dollarilt tonni eest 130-ni. Ma vaatasin kiirelt järele, et see tähendab seda, et kui 500 dollari puhul oli kaevandamistasu 4,5 eurot tonni eest, siis nüüd on 0,275 eurot tonnist. Nii et umbes 4,5-eurone riigiabi kaevandatud tonni kohta on juba antud. Ja veel, me räägime jällegi ainult 1,5 eurost selle tuha ladestamise puhul: 1,31 *versus* 2,98 – nii et vähe ambitsiooni jälle sisuliselt. Aga minu küsimus puudutab riigiabi. Siin on olukord natukene teistsugune, grupierandit ei ole ja natuke hämatakse: ei tea, kas siin ikka on riigiabi asjad päriselt vajalikud. Riigiabi taotlust vist ei plaanita sisse anda. Kas võiksite selle eelnõu vaates avada riigiabi küsimust?

18:58 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! No alati saab eelnõu menetlemise käigus teha ettepaneku seda määra alandada, et olla ambitsioonikam. 0,28 – palun väga, mina tervitan kahe käega. Kõik lõivude ja maksude alandamised – te leiate minus kaasamõtleja. Riigiabi kohta ma kohe vaatan, kas mul on siin midagi tarka kirjutatud märkmetesse. Märkmetesse on kirjutatud niimoodi, et keskkonnatasude seaduse § 3 lõike 6 kohaselt on üks saastetasu sätestamise alus aine ohtlikkus. Põlevkivi lend- ja koldetuhk on 2020. aastast nii Euroopa Liidus kui ka Eestis klassifitseeritud kui mitteohtlikud jäätmed ja saastetasu rakendamise alus on võrreldes varasemaga muutunud. Põlevkivi lend- ja koldetuha ladestamise tasu määra vähendamine kohaldub kõigile seda liiki jäätmeid tekitavatele ja nende ladestamise alusel saastetasu maksvatele ettevõtetele ühetaoliselt. Seega ei ole nimetatud ladestustasu vähendamine valikuline. Eelnevat arvesse võttes kohaldatakse kõiki samas faktilises ja õiguslikus olukorras olevaid ettevõtteid võrdselt, mistõttu ei

ole muudatusettepaneku kohaselt täidetud Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 107 lõike 1 tingimust ehk valikulisust. Seetõttu oleme me jõudnud järeldusele, et ettepaneku näol ei ole tegemist riigiabiga. Aitäh!

19:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Katri Raik, palun!

19:00 Katri Raik
Loen: keskkonnatasud, ja ootan pulti head ministrit Rene Kokka, aga avastan, et ettekandjaks on rahandusminister Martin Helme. Kuidas te seletate, et keskkonnatasude teemal ei räägi keskkonnaminister?

19:00 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Oluline on ära selgitada. Nii nagu ma olen mitu korda öelnud: selle tuhatasu alandamine on osa põlevkivisektori aitamise paketist. Selle paketi lähtefaasis oli laual väga palju erinevaid ideid, alates tööjõumaksudest, aktsiisidest, erinevatest lõivudest. Ja laias laastus oli võimalik, et seda eelnõu tuleb kaitsma kas majandusminister, keskkonnaminister või rahandusminister sõltuvalt sellest, mis sellesse paketti lõpuks järele jääb. Kuna järele jäi maksumeede ja see meede on tegelikult eelarveline meede, siis ma ei ütle teile, kumba pidi oli, kas toimus trügimine, kes saab pulti, või toimus trügimine, kes siia ei tule, aga jäi nii, et mina tulen.

19:01 Aseesimees Siim Kallas
Yoko Alender, palun!

19:01 Yoko Alender
Austatud aseesimees! Hea minister! Eelmise küsimuse juurde infoks võin veel lisada, et keskkonnakomisjonile on nüüd jäetud 48 tundi selle eelnõu suhtes arvamus kujundada. Püüame seda kindlasti teha. Küsimus on nende keskkonnatasude summade kohta, mis jäävad laekumata. Kas on mingeid keskkonnaprojekte, mis jäävad selle tõttu nüüd tegemata?

19:01 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Tuhaga seotud keskkonnatasu laekub otse riigieelarvesse. See ei ole n-ö sildiga raha. Meil oli jutuks näiteks ka vee erikasutuse tasu vähendamine, aga kuna sellest rahastatakse keskkonnainvesteeringuid, siis me tegudeni ei jõudnud. Ütleme niimoodi, et selle puhul oleks olnud keegi, kellelt raha ära võetakse, aga kõnealune raha laekub eelarvesse ja selle eelarve laekumise vähenemise me katame käesoleval aastal valitsuse reservist. Kui me nüüd teeme ära nende tasude muudatuse – ja seda teeb juba Keskkonnaministeerium, lähtudes oma pikaaegsetest plaanidest ja analüüsidest –, siis see kajastub juba järgmise aasta riigieelarves. Aga praegu ei võeta kelleltki midagi ära, välja arvatud valitsuse reserv.

19:02 Aseesimees Siim Kallas
Maris Lauri, palun!

19:02 Maris Lauri
Aitäh! Härra minister! Eelnõu seletuskirjas ei ole kirjas, kui suur on selle meetme kulu, ja pole põhjendatud, miks asja tehakse tagasiulatuvalt. Tuletan meelde, et COVID-i kriis ei hakanud meil siin Eestis pihta 1. jaanuaril.

19:03 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Aga seda ma ütlesin siin oma kõnes, miks nii on. Esiteks sellepärast, et seesama tuha keskkonnaohtlikkus hinnati ümber alates aasta algusest. Ja kulu on hinnanguliselt 10,4 miljonit eurot 2020. aastal.

19:03 Aseesimees Siim Kallas

Heiki Kranich, palun!

19:03 Heiki Kranich
Aitäh! Härra minister! Selles eelnõus on üks kummaline lisaparagrahv, kus pannakse Keskkonnaministeeriumile kohustus viia läbi analüüs. See ei ole just tavapärane. Tavapäraselt sellise analüüsi otsuse teeb Vabariigi Valitsus ja selleks ei ole seadusesse mingisuguseid risustavaid punkte kirja vaja panna. Miks te sedapuhku olete otsustanud sellise analüüsi just nimelt seadusesse kirjutada?

19:04 Rahandusminister Martin Helme
Et anda parlamendile kindlustunne, et eelnõu juurde käiv jutt, et järgmisel aastal vaadatakse kõik tasud üle ja seda võetakse järgmisel aastal arvesse, oleks teie enda poolt hääletusel kinnituse saanud.

19:04 Aseesimees Siim Kallas
Andres Sutt, palun!

19:04 Andres Sutt
Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Seletuskirjas on märgitud, et põlevkiviõli referentshind langes aprilli lõpuks tasemelt 500 dollarit tonn tasemele 130 dollarit tonn. Ma huvi pärast vaatsin, mida praegu futuurid näitavad. Need on tõusnud 326 dollarini ja ülespoolegi. Kas sellises olukorras on sellises mahus toetus jätkuvalt vajalik?

19:05 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Vaat kui kena! Mõni aeg tagasi kõik ütlesid, et lootusetu – niikuinii surevad ära, ärge aidake, sest niikuinii surevad ära. Nüüd öeldakse, et ärge aidake, sest neil läheb liiga hästi. Mis me siis nüüd tegema peame? Fakt on see, et need kaks või kolm kuud, mis Eestis on olnud, ütleme siis, mitte niivõrd eriolukord, kuivõrd erakorraline olukord kõige laiemas mõistes, on ju kogu majanduses eri sektorites aset leidnud väga suur laastamistöö. See on tekitanud ettevõtetele väga tõsiseid likviidsusprobleeme. Meie hinnangul on see abi neile endiselt vajalik.

19:05 Aseesimees Siim Kallas
Heiki Kranich, palun!

19:05 Heiki Kranich
Aitäh! Härra minister! Teie vastusest jäi mulje, et see on nagu valitsuse uus hoiak, et edaspidi kavatsetakse kõiki valitsuse kavatsusi ja unistusi hakata kirjutama seadusesse ja valitsuse otsused ja määrused muutuvad sellisteks mõnevõrra ebaolulisemateks paberiteks. Kas te ei leia, et selline suundumus risustab Eesti õigusruumi? Kas te ei võiks valitsuses kaaluda ettepanekut see õigusruumi ilmselgelt risustav punkt seaduseelnõust välja visata?

19:06 Rahandusminister Martin Helme
Mina ei vaidle selle vastu. Kui parlament tahab selle sealt välja visata, siis sellest ei muutu midagi.

19:06 Aseesimees Siim Kallas
Jevgeni Ossinovski, palun!

19:06 Jevgeni Ossinovski
Aitäh! Riigiabi kontekstis sisuline argumentatsioon tugineb sellele, nagu te sealt oma õiendist lugesite, et abi andmine ei ole valikuline. Põhjuseks on konkreetse saasteaine ümberkvalifitseerimine ja sellest tulenevalt saastetasu langetamine. Selles argumentatsioonis on oma sisemine loogika. Kui kogu riigiabi juhtum on üles ehitatud sellele loogikale, et me lihtsalt ühtlustame tasumäärad teiste saasteainete omadega, siis tekib paratamatult küsimus, et kui neid aineid sisuliselt peaks kohtlema võrdselt, nagu seletuskirjast välja paistab, siis miks lend- ja koldetuhale on see teistega võrdne tasumäär sätestatud ainult üheks aastaks. Kui parlament uut otsust ei tee, siis 1. jaanuarist 2021 on vanad määrad klõpsti jälle tagasi. Kas see samm ikka ei ole natukene riigiabimaiguline?

19:07 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Vaat siin me nüüd oleme. Just teie kolleeg nõudis, et me ei paneks endale järgmiseks aastaks kohustust uut tasumäärade hierarhiat tekitada. Mis ma muud vastata oskan, kui et valitsusel on selge poliitiline tahe järgmisel aastal kogu see hinnakiri üle vaadata, ažuuri ajada. Selle märkimiseks pandi seadusesse vastav paragrahv sisse. Ma pean poliitiliselt suhteliselt võimatuks, et me laseme sellel määral järgmisel aastal klõpsti tagasi tõusta sellele tasemele, kus ta praegu on, aga maailmas juhtub imelikumaidki asju vahel. Kindlasti on meil selge soov ja see sai ka eelnõu väljatöötamisel kokku lepitud, et need tasud vaadatakse üle ja pannakse omavahel loogiliselt klappima järgmisel aastal.

19:08 Aseesimees Siim Kallas
Maris Lauri, palun!

19:08 Maris Lauri
Aitäh! Härra minister! Mul on kaks küsimust, ma palun nendele mõlemale vastata. Esimesele te jätsite vastamata. Mispärast tagasiulatuvalt? Palun selget vastust. Ja teiseks tulen kolleegi eelmisele küsimusele antud vastuse juurde. Kas tuleb aru saada nii, et ülevaatamine tähendab seda, et tasusid alandatakse ja keskkonna säästmist või kahjustamist hakatakse vähem maksustama?

19:09 Rahandusminister Martin Helme
Me võime selle uuesti üle käia. Muudatuse õiguslik alus tuleneb sellest, et põlevkivi lend- ja koldetuhk on alates 1. jaanuarist 2020 kvalifitseeritud kui mitteohtlik jääde. Keskkonnatasude seaduse järgi on üks saastetasude sätestamise alus nimelt aine ohtlikkus. Aasta algusest see tuhk ei ole enam ohtlik jääde, aga küsitud on ikka ohtliku jäätme tasu. Ja kuna me seda tasu sel alusel muudame, siis on loogiline, et me muudame seda tagasiulatuvalt. Ma ei saa aru, mis siin selgusetuks jääb. Mis puutub ülevaatamisse, siis mina ei saa täna öelda, mida Keskkonnaministeeriumi analüüs meile ütleb. Aga me oleme sisendina andnud põhimõtte, et tasud oleksid loogiliselt esiteks omavaheliselt seotud ja teiseks seotud sellega, kui ohtlikud need ained on, ja kolmandaks ei tohi need olla ettevõtlusele liiga koormavad. Nii et kui te küsite, kas see tähendab, et tasud alanevad, siis võib ju loota, eks.

19:10 Aseesimees Siim Kallas
Auväärt minister, teile rohkem küsimusi ei ole. Aitäh! Nüüd palun ettekandeks komisjoni nimel kõnetooli komisjoni esimehe Aivar Koka.

19:11 Aivar Kokk
Hea juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu 204 esimeseks lugemiseks ettevalmistamist 2. juunil. Eelnõu tutvustas algatajate esindajana rahandusminister Martin Helme. Eelnõu näeb ette vähendada põlevkivi kaevandavate ettevõtete kulusid, võimaldades neil ajutiselt tasuda põlevkivi lend- ja koldetuha ladestamisel madalamat saastetasu. Komisjon langetas järgmised konsensuslikud otsused: võtta eelnõu Riigikogu täiskogu päevakorda 8. juuniks käesoleval aastal ja teha ettepanek esimene lugemine lõpetada, muudatusettepanekute tähtajaks määrata 10. juuni kell 17.15 ja komisjoni ettekandjaks määrata teie ees kõneleja. Aitäh!

19:11 Aseesimees Siim Kallas
Suur tänu, lugupeetud ettekandja! Teile küsimusi ei ole. Fraktsioonide esindajatel on nüüd võimalus pidada kõnesid. Maris Lauri Reformierakonna fraktsiooni nimel, palun!

19:12 Maris Lauri
Palun kohe kolm minutit juurde!

19:12 Aseesimees Siim Kallas
Kolm minutit lisa. Ehk siis 5 + 3 on kokku 8.

19:12 Maris Lauri

Head kolleegid! Lugupeetud istungi juhataja! Meil on nüüd siis ees see justkui põlevkivitööstust aitav pakett, selle teine seaduseelnõu. Ma olen kolleeg Jevgeni Ossinovskiga nõus, et nende puhul ei ole eriti vaeva nähtud mõtlemisega. Tema ütles selle otsesemalt välja, ma üritasin eelmises kõnes olla viisakam. Jah, kui ei ole aru saada, miks ja mida tehakse ja kuhu tahetakse jõuda, siis tulebki väga veider asi kokku. Aga on tunne, et midagi peaks ju tegema. Noh, öelda seda, et mingisugune reegel võimaldab asju muuta ja siis me teeme selle asja tagasiulatuvalt – see ei ole tegelikult sisuline argument. Me võime selle asja kehtestada ükskõik millisest kuupäevast alates, eks.
See, et kirjutatakse seadusesse sisse analüüside tegemist – see on, jah, üks sihuke jabur asi, mis hakkas pihta eelmise valitsuse ajal. Sellega justkui tahetakse anda kindlust, et ikkagi asjaga tegeletakse. Praktika on aga kahjuks selline, et ükskõik mis analüüsid seadusse sisse kirjutatakse, nendest kinnipidamine on nii, kuidas juhtub. Sellepärast et karistust ju ei järgne, eks ju. Võib ju edasi minna ja öelda, et ei ole hädа midagi.
Siin on kõlanud, et mingisuguseid ideid ei ole ja kuidas ikkagi põlevkivisektoriga edasi minna saab. Väga paljudes riikides, ka Eestis, on maapõues olemas maavarad. See, et need seal on, ei tähenda, et neid peab ilmtingimata kasutama. Neid võib kasutada, aga mitte keegi kuskil ei käsi, et te peate neid kasutama. Neid tuleks kasutada siis, kui neid on hädasti vaja ja kui muid alternatiive ei ole.
Põlevkivi oli kunagi Eesti jaoks ainuke võimalus. Selle ajalugu läheb enam kui sajand tagasi, ka sõjaaega. Siis oli selle järele vajadus ja me oleme seda ka hiljem kasutanud. Kõik märgid näitavad, et see vajadus tulevikus väheneb, ja väheneb sellepärast, et selle kaevandamine on keskkonda saastav. Ja see ei ole mitte üksnes keskkonda saastav, vaid see on tegelikult ka inimeste tervist väga tõsiselt kahjustav tegevus, nagu üldiselt kipuvad kõik kaevandamised ja keemiatööstused olema. See, mida on põlevkivitööstus teinud kohalike inimeste tervisele, on väga selgelt nähtav, see on ammu teada. Nõukogude ajal ei tahetud sellest väga rääkida, aga reaalsus on see, et inimeste tervisele mõjub see nii, et te võite saja meetri pealt näha, kuidas ühest tööstusest edasi minnes see mõjub, ja mõjub halvasti. Seal on väga palju aspekte, sh tuhk. Ja nüüd öelda, et tuhaga ei ole hädа ... Kohtla-Järve inimesed on juba mõnda aega hädas haisuga, no ma ei tea, kas nüüd siis antakse neile võimalus oma elu rikastada ka tuha ja tahmaga. Ma loodan, et mitte.
Mida tegelikult on vaja? Siin eelnevalt kolleeg – ma jälle viitan Jevgeni Ossinovskile – rääkis tööturumeetmest, mida oleks võimalik rakendada. Seda meedet tuleb natuke kohendada tõesti, aga see oleks asjalik lahendus. Kui vaadata pikemalt ette, siis tõesti ei ole nii, et ilmtingimata peab põlevkivitööstuse kinni panema. Põlevkivist saab väga palju erinevaid asju teha ja neid väga erineval viisil kasutada. Aga praegune valitsus lükkas ühe esimese asjana kõrvale teadus- ja arendustegevuse suurema rahastamise plaanid ja kokkulepped. See aga oleks hädavajalik: uuriks, vaataks, mida annab teha. Seal on tegelikult päris palju leiutatud, seal on päris palju ideid, aga rakendamiseni on vaja veel jõuda.
Tööturumeetmetega, n-ö ümberõppega on enam-vähem hästi, aga alati saab paremini.
Siis on olemas veel ärikeskkond, mis Ida-Virumaal on väga palju seotud tööstusparkidega, ja ka nendes on oma edusuunad. Aga asjad võiksid muidugi olla paremini ja pikemas perspektiivis võiks ka sellele vaadata. Ja on veel üks võimalus, mis tegelikult ei võta sentigi, see ei nõua isegi mitte seaduse vastuvõtmist. Praegune valitsus võiks selle asja tõesti ette võtta – see sõltub just nimelt valitsusest. Nimelt, nagu me teame ja nagu on ajakirjanduses eelmisel nädalal kirjutanud näiteks Erik Gamzejev, nii mitmeski omavalitsuses on juhtimisstiil väga kummaline – seda leebelt väljendudes. See tähendab seda, et äri ajamiseks peavad sul olema head suhted teatud inimestega, teatud kohalike ettevõtjatega. Ma ei räägi isegi hangetest, kus võitjateks kipuvad olema ainult n-ö õiged seltskonnad. Järsku teeks selle asja korda. Ettevõtjad ei taha tulla sellisesse piirkonda, kus asjad kipuvad minema korruptiivseks. Ettevõtjad tahavad stabiilset keskkonda. See oleks valitsusel üks väga lihtne samm teha: kutsuda kohalikud omavalitsused korrale. Ühel valitsuserakonnal oleks seda veel eriti lihtne teha, sest see on tema kodune piirkond. Nii et lisaks n-ö asjalikele meetmetele ka selline ettepanek minu poolt.
Kokku võttes: see pakett on läbi mõtlemata, vastuoluline ja tegelikult ei lahenda probleeme sisuliselt. See on, nagu me kuulsime, üks paras puder selles mõttes, et me ei tea, miks nii- või naamoodi tehakse. Seepärast Reformierakond teeb ettepaneku eelnõu tagasi lükata. Aitäh!

19:20 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Rohkem kõnepidamise soove ei ole. Meil on juhtivkomisjoni ettepanek eelnõu 204 esimene lugemine lõpetada ja meil on Reformierakonna fraktsiooni ettepanek see eelnõu esimesel lugemisel

tagasi lükata, mida tuleb meil hääletada.
Austatud kolleegid, panen hääletusele Reformierakonna fraktsiooni ettepaneku lükata seaduseelnõu 204 esimesel lugemisel tagasi. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Selle ettepaneku poolt oli 16 ja vastu 44 Riigikogu liiget. Eelnõu jääb menetlusse. Esimene lugemine on lõppenud. Muudatusettepanekute tähtaeg on 10. juuni kell 17.15.

---

5. 19:23 Arupärimine mikro- ja väikeettevõtetele suunatud eelarve- ja maksupoliitiliste meetmete kohta (nr 33)

19:23 Aseesimees Siim Kallas
Alustame viienda päevakorrapunkti arutelu. Selleks on Riigikogu liikmete Jaak Juske, Heljo Pikhofi, Lauri Läänemetsa, Ivari Padari, Helmen Küti, Indrek Saare, Jevgeni Ossinovski, Katri Raigi ja Raimond Kaljulaidi 22. aprillil esitatud arupärimine mikro- ja väikeettevõtetele suunatud eelarve- ja maksupoliitiliste meetmete kohta – arupärimine nr 33. Palun kõnepulti arupärijate esindaja Lauri Läänemetsa!

19:24 Lauri Läänemets
Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Tervisekriis jättis tööta väga paljud Eesti inimesed. Osa jaoks on see olnud ajutine, paljude jaoks aga pikaajaline. Valitsus tõi kevade lõpus parlamendi ette ligi kahe miljardi euro suuruse selle aasta lisaeelarve, mille eesmärk oli toetada hätta sattunuid. Poolteist kuud tagasi, kui arupärimise esitasime, ei olnud kellelgi täit ülevaadet, millised toetused ja kellele saavad olema. Nüüd võime öelda, et meie mure treenerite, taksojuhtide, muusikute, iluteenindajate ja teiste pärast, kes töötasid võlaõiguslepingu alusel, oli põhjendatud. Nemad jäid üksi. Tänaseks me teame ka seda, et sarnast tööd tegevatele, aga FIE-na töötavatele inimestele loodi abimeetmetena väikeettevõtete toetus, mida said küsida need, kes olid 2019. aastal saavutanud käivet vähemalt 20 000 eurot. Kui vaadata statistikat, siis näeme: 17 000 FIE-st tähendas see ligi 3000 kõige paremini teenivat, kes teenisid vähemalt üle keskmise palga. Neile, kes teenisid kuus keskmiselt alla keskmise palga, seda toetust ei antud. Sisuliselt on suurem osa FIE-dest oma olemuselt rohkem tavatöötajad kui ettevõtjad: treenerid, taksojuhid, iluteenindajad, raviteenuste osutajad ja teised. Kui neil eriolukorra tõttu töö otsa lõppes, ei aidanud neid ükski laen ega laenugarantii. Võid ju osta uue flööni ja autosse jalamatid, aga kui tööd teha ei saa, siis on sissetulek jätkuvalt null. Sotsiaaldemokraadid olid ja on jätkuvalt mures, et suurte ettevõtete jaoks valitsusel aega ja raha leidub, kuid inimene, kes töö lõpuks ära teeb, jääb taas märkamata. Sellest lähtuvalt esitasime rahandusminister Martin Helmele järgmised küsimused. Milliseid füüsilisest isikust ettevõtjatele suunatud konkreetseid meetmeid rahastatakse 2020. aasta esimesest lisaeelarvest? Milliseid toetusmeetmeid füüsilisest isikust ettevõtjatele on plaanis valitsusel kaaluda seoses võimaliku teise 2020. aasta lisaeelarvega? Kas peate vajalikuks töötuskindlustusmakse kehtestamist kõigile töötasu saajatele, sh füüsilisest isikust ettevõtjatele, et võimalike järgmiste majanduskriiside ajal vältida survet riigieelarvele? Ootame huviga küsimustele vastamist. Aitäh!

19:27 Aseesimees Siim Kallas
Suur tänu! Vastamiseks palun siia rahandusminister Martin Helme!

19:27 Rahandusminister Martin Helme
Austatud asespiiker! Head Riigikogu liikmed! Vastan arupärimisele nr 33 ja ütlen sissejuhatuseks, et saan käe valgeks: esimest korda vastan arupärimisele.
Esimene küsimus on, milliseid füüsilisest isikust ettevõtjatele suunatud konkreetseid meetmeid rahastatakse lisaeelarvest. Spetsiaalselt FIE-dele suunatud tagastamatu rahaline toetus oli esimese kvartali sotsiaalmaksu avansilise makse tasumine riigi poolt. Toetuse maksimaalne suurus oli 534,5 eurot. Esimese lisaeelarvega ette nähtud vahenditest kandis Maksu- ja Tolliamet 7426 FIE ettemaksukontole kokku 3,26 miljonit eurot. Seda raha saavad ettevõtjad vabalt kasutada. Kui neil oli avansiline makse juba tasutud, siis saavad nad seda raha kasutada tulevaste maksekohustuste katmiseks või kanda selle oma isiklikule pangakontole. Samuti vabastati FIE-d ettevõtte tegevuses

osaleva abikaasa puhul sotsiaalmaksu tasumisest kolmeks kuuks ehk siis ajavahemikus märts–mai. Sotsiaalmaksust vabastamise perioodil säilis abikaasal ravikindlustus.
Lisaks leevendati FIE-de metsatulu maksustamise reegleid. FIE võib talle kuuluvalt kinnisasjalt raiutud metsamaterjali ja seal kasvava metsa raieõiguse võõrandamisest saadud tulust ning Natura 2000 erametsamaa toetusest maksustamisperioodil täiendavalt maha arvata kuni 5000 eurot. Meede annab inimestele soodsama võimaluse tegeleda metsamaa müümise asemel metsa majandamisega ning aitab majanduslanguse mõjusid leevendada. Täiendavat maksuvabastust rakendatakse 2020. aasta tuludeklaratsioonis, mis esitatakse 30. aprilliks 2021. aastal.
Lisaks võisid füüsilisest isikust ettevõtjad taotleda abimeetmeid, mis on kättesaadavad kõigile ettevõtjatele EAS-i kaudu. Näiteks FIE-d, kellel on vähemalt ühele täistööajale taandatud töökoht, said taotleda toetust ettevõtjate kahjude hüvitamise meetmest. EAS tegi kokku 1486 toetuse määramise otsust ja nende hulgas oli 52 FIE-t, kellele makstud toetus on olnud summas 174 000 eurot.
Edasi, turismiettevõtja kahjude hüvitamise meede, kus oli toetuse saajatena defineeritud viis sihtgruppi, kelleks olid siis majutusettevõtted, toitlustusettevõtted, reisiettevõtted, turismiatraktsioonid ja turismiteenust pakkuvad ettevõtted. Kahes viimases sihtgrupis võis taotlejaks olla ka FIE. Turismiteenuse pakkujate sihtgrupis on EAS teinud kokku 40 positiivset otsust, kellest üks oli FIE, kes sai toetust 3000 eurot. Samuti on FIE-del võimalik taotleda KredExi käenduseid ja laenutooteid.
Eeltoodule lisanduvad veel tegevusspetsiifilised toetused. Näiteks on Kultuuriministeerium oma valdkonnas tegutsevatele ettevõtetele kavandanud toetusi, muu hulgas loovisikutele, kes võivad samuti tegutseda FIE vormis. Erinevate toetusmeetmete eesmärk on olnud tagada ettevõtluse taaskäivitamine ja tegevuse jätkumine eriolukorra lõppemise järel.
Teine küsimus: millised toetusmeetmeid FIE-dele on plaanis valitsusel kaaluda seoses võimaliku teise 2020. aasta lisaeelarvega? Ma peab teid küll kurvastama ja ütlema, et valitsus ei ole arutanud teise lisaeelarve algatamist käesoleval aastal.
Kolmandaks: kas peate vajalikuks töötukindlustusmakse kehtestamist kõigile töötasu saajatele, sh FIE-dele, et võimalikke järgmiste majanduskriiside ajal vältida survet riigieelarvele? Valitsuskabinetis arutati 21. mail ettepanekuid laiendada töötuskindlustusega kaetud isikute ringi. Arutati ideed kindlustada nii FIE-d kui ka juriidiliste isikute juhatuste ja nõukogude liikmeid. Jõuti otsusele, et seda võiks teha vabatahtlikkuse alusel. Täpsemad tingimused on väljatöötamisel, valitsus tuleb teema juurde tagasi käesoleva kuu lõpus.
Kogu eelneva taustal tahan märkida, et FIE-d on väga lai sihtgrupp ja nendele toetuste väljatöötamisel tuleb küsida, kas me tahame neid võrrelda töötajatega või ettevõtjatega. Kas me tahame toetada ettevõtluse jätkamist või me tahame suunata inimest palgatööle või ettevõtlusele mõnes teises valdkonnas? Sellest sõltuvad ka meetmed.
Lisaks sellele ma märgin, et ka tööturumeetmetel on tegelikult mõju riigieelarvele. Mis siis, et töötukassa on eraldi sotsiaalkindlustusfond. Kui rääkida konkreetselt töötuskindlustusest, siis vajadus töötukassa teenuste järele tekib FIE-l siis, kui ta on oma senise ettevõtluse täielikult lõpetanud. Need meetmed, mida mina nimetasin, on olnud suunatud tegevuse jätkamisele või ümberkujundamisele. Toon siia juurde ka statistikat. Kui 2020. aasta märtsist kuni maini on äriregistris oma tegevuse lõpetamise või peatamise kohta teinud kande kokku 1875 FIE-t, siis on see tegelikult väga väike osa FIE-de koguarvust. Seetõttu ma julgen arvata, et töötukindlustuse laiendamine neile ei ole tegelikult aktuaalne probleem.
Sellega on mul vastused vastatud, aga vastan ka täiendavatele küsimustele hea meelega. Aitäh!

19:33 Aseesimees Siim Kallas

Suur tänu, lugupeetud minister! Riigikogu liikmetel on küsimusi. Ivari Padar, palun!

19:33 Ivari Padar

Aitäh! Lugupeetud härra minister! 5000 eurot tulumaksuvabastuse piiriks metsanduses on üks kena asi. Varem oli see kuskil 2800 euro juures. Selline tulumaksuvabastuse ajalugu ulatub krooniaega, kus tulumaksuvabastuse piiriks oli 40 000 krooni. Nüüd, metsanduses tõsteti see summa 5000-ni ja see on kena, aga miks jäi see lävend FIE-dest põllumeestel samaks: 2870 eurot? Miks FIE-dest põllumeestel ei ole seda tõstetud nagu metsameestel 5000 euro peale?

19:34 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! Pean ausalt vastama, et ma ei oska sellele vastata. Võib-olla on jäänud kahe silma vahele, võib-olla on olnud mingi sisuline vastuargument mõnest valdkonnast. Aga ma lasen seda uurida.

19:34 Aseesimees Siim Kallas
Helmen Kütt, palun!

19:34 Helmen Kütt
Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud minister, aitäh teile ülevaate eest, mida kõike on FIE-de osas tehtud! Ja abikaasadelegi on midagi tehtud. Minu küsimus puudutab konkreetselt võimalust teatud meetmest osa saada. Te ise ka tõite välja, et selleks peaks olema täisajaga töötav inimene. Minu poole pöördus üks FIE, kellel on selline probleem. On neli osaajaga töötajat, kellest kolm on omastehooldajad, neil puudub võimalus töötada täisajaga. Ja nemad selle meetme alla ei kvalifitseeru – sellele FIE-le tuli vastus, et teil ei ole täisajaga töötavat inimest. Samas me teame, et omastehooldaja toetus on mõnes omavalitsuses 40 eurot, kuigi – see pole küll selle küsimuse teema – teie lubasite valitsusse saades tõsta selle vähemalt alampalgani. Miks selle meetme korral ei arvestatud sellega, et kui on teatud hulk inimesi osaajaga tööl, siis pakkuda ikkagi tööd ka näiteks noortele emadele või omastehooldajatele? Nemad seda toetust ei saa.

19:35 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Ma pean tunnistama, et ma ei ole kindel, et nad ei oleks pidanud saama. Juttu on olnud sellest, et peaks olema täistööajale taandatud töökoht. Aga FIE-d, nagu öeldud, ongi keeruline ettevõtlusvorm. Tegelikult on meil FIE-sid ju kümneid tuhandeid ja nendest ainult väike osa saab oma põhitulu FIE-na tegutsedes. Enamasti nad teenivad FIE-na mingit kõrvaltulu ja suurem osa neist – vähemalt meie statistika järgi või, ütleme siis, statistilise vaatluse põhjal me oleme selle järelduse teinud – on tegelikult tööturumeetme kaudu kasu saanud. Ja me väga selgelt otsustasime, et me ei tee mingeid reegleid, mis ütlevad, et sa saad ainult ühest kohast võimalikust meetmest kasu saada. Kui on võimalik saada mitmest kohast, siis inimesed võivad seda taotleda. Kuna FIE ettevõtlusvorm on selline väga isevärki ja hästi eriilmeline, siis oligi keeruline teha neile meedet, mis oleks kuidagi universaalselt toimiv ja kõiki puudutav. Selles mõttes on sääraseid juhtumeid, nagu sa siin välja tõid, muidugi rohkem, inimesed lihtsalt on n-ö kuhugi mitme tooli vahele kukkunud.

19:37 Aseesimees Siim Kallas
Lauri Läänemets, palun!

19:37 Lauri Läänemets
Aitäh! Lugupeetud minister! Te lugesite ette need toetused, mis puudutavad sellist suurema ettevõtlusega tegelemist. Aga näiteks taksojuhid ja küünetehnikud, iluteenindajad – väikeettevõtlus. Neil mingit muud toetust ei olnud, aga väikeettevõtluse toetust oleks saanud küsida. Aga selle tingimus oli see, et nende eelmise aasta käive oleks pidanud olema vahemikus 20 000 – 100 000 eurot. Kui nüüd mõelda näiteks küünetehniku peale, siis ma arvan, et mitte keegi ei ole võimeline järjest nii palju kunstiküüsi panema, et saada kätte vähemalt see miinimumsumma, mis peaks kuus keskmine palk olema. Kõik FIE-d, kes teenisid alla keskmise palga, sisuliselt seda toetust küsida ei saanud. Minu küsimus teile on: mis põhjusel just neile n-ö jõukamatele FIE-dele seda toetust võimaldati ja need inimesed, kes miinimumpalgast kuni keskmise palgani teenisid, seda küsida ei saanud?

19:38 Rahandusminister Martin Helme
Põhimõtteliselt vastus ongi, et me eeldasime, et neil, kes on FIE-na teeninud kõrvaltulu, on olnud mingi muu tulu ka ja nad mahuvad kusagile muu meetme alla. Kui me oleksime seda vahemikku alustanud nullist ja viinud selle, ma ei tea, sinna keskmise või väikeettevõtte käibeni, siis oleks see raha kulunud ära oluliselt kiiremini ja kasusaajaid oleks olnud võib-olla küll rohkem, aga osa neist oleks olnud sellised, kes said toetust mitmest allikast, ja need, kes oleks võinud saada ainult sellest allikast, oleks ilma jäänud. Selline kalkulatsioon meil oli. Kas me sihtisime päris täpselt, õigesti ja ausalt? No tõenäoliselt leidub inimesi, kes jäid ikkagi nii ühest, teisest kui ka kolmandast võimalikust toetusest ilma, aga see oli loogika, millest me lähtusime.

19:39 Aseesimees Siim Kallas
Kaja Kallas, palun!

19:39 Kaja Kallas
Aitäh! Hea minister! Minu küsimus puudutab KredExit. Lisaeelarvega me eraldasime 1,7 miljardit ja praeguseks on teada, et sellest on kasutatud väga väike osa. Ettevõtjad räägivad, et KredEx saadab neid panka – see ongi ju esialgne mõte, et pangast saadakse laenu ja KredExist garantii –, aga pank saadab nad omakorda KredExisse, sest pank ei taha endale võtta riski, mis nende tingimustega kaasneb. Kas te olete plaaninud neid tingimusi muuta nii, et ettevõtjaid sellele rahale tegelikult ligi saaksid, et see aitaks ettevõtjaid nii, nagu mõeldud on?

19:40 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Oleme küll. See on teema, mis on üleval olnud sellest ajast saadik, kui me neid meetmeid hakkasime planeerima. Selle üle oli põhjalik arutelu, kuidas teha niimoodi, et see raha võimalikult kiiresti liikvele läheks, kuidas teha nii, et see raha läheks liikvele ilma, et meil oleks massiliste pettuste või virtuaalse raha liigutamise oht. Mida me selgelt soovisime saavutada, on see, et KredEx-isse pandud lisaraha ei kuluks ära pankade vanade olemasolevate portfellide n-ö lisakindlustamiseks, vaid et see motiveeriks just nimelt lisaraha tulemist turule pankade kaudu. Siin on ilmnenud selged kitsaskohad, mida see n-ö ringiratast käimine on tekitanud.
Miks käendused ei tööta? On väga lihtne põhjus: sest käendust saab anda juba tehtud laenule ja laenu on raske praegu saada. Ja laenu on raske saada sellepärast, et pangale mingil põhjusel see KredExi käendus ei sobi või ei meeldi. Me tegeleme nende tingimuste muutmisega. Me võtame tagasisidet turult, nii ettevõtjatelt kui ka pankadelt, ja üritame lahendust leida. Kindlasti neid tingimusi tuleb kohendada.

19:41 Aseesimees Siim Kallas
Katri Raik, palun!

19:41 Katri Raik
Hea eesistuja! Hea minister! Minu küsimus on natuke üldisem. Arupärimine on tehtud 22. aprillil, täna on 8. juuni. Möödas on seitse nädalat. Kas teile ei tundu, et sellised vastamised võiksid toimuda – see ei ole kriitika mitte teie pihta, aga põhimõtteliselt – hoopis kiiremas tempos? Peale selle, et opositsioon esitab siin teile õhtusel ajal opositsiooni huvitavaid küsimusi, on usutavasti see diskussioon ka teile huvitav: tekitab uusi mõtteid. Ja teiseks, kindlasti on meil vaatajaid. Ma mõtlen neid väikeettevõtjaid, kes tegelikult tahaksid oma küsimustele vastuseid saada. Ja see on üks viis ministri suust vastuseid saada. Mida te üldiselt arvate: kas ei oleks mõistlik, et sellised vastamised toimuksid paari nädala jooksul näiteks?

19:42 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Eelmises koosseisus ma kogu aeg nurisesin selle üle, et selleks ajaks, kui arupärimisele vastama hakati, oli maailm jõudnud teise külje pöörata. Olen nõus. Selle arupärimise kohta ma pean küll ütlema seda, et mulle eelmisel nädalal helistati ja öeldi, et, ups, me unustasime selle arupärimise ministeeriumisse saata, nüüd on tähtaeg täis, kas sa oled valmis kohe vastama. Ma ütlesin, et muidugi ma olen kohe valmis vastama. Lõppkokkuvõttes aga on nii, et meil on kirjalikule küsimusele vastamise tähtaeg umbes kümme tööpäeva ja selle aja jooksul me suudame kõik ära vastata ja tihtilugu isegi palju detailsemal tasemel. Ma muud ei oska öelda, kui et Riigikogu kodukord on küll Riigikogu saali enda küsimus. Minu taha asi ei jää.

19:42 Aseesimees Siim Kallas
Jevgeni Ossinovski, palun!

19:42 Jevgeni Ossinovski
Aitäh! Austatud minister! Vabandust, kui mul paar sekundit peaks üle minema, aga mu küsimus nõuab natuke sissejuhatust. Nimelt, nende toetusmeetmete üldmäärus ütleb, et on vajalik tagada

mittediskrimineeriv ja läbipaistev lähenemine nii iga meetme sees kui ka meetmete omavahelises kooskõlas. Siis selle alla on tekitatud arusaadavatel põhjustel sadu erinevaid meetmeid – no ma natuke utreerin – erinevates kohtades. Ja nende kooskõla ei ole alati, ütleme, päris perfektne. Kriisiolukorras – see ei ole kriitika – ei ole mitte alati kõik lõpuni läbi mõeldud. Minu poole on pöördunud üks loomemajanduse valdkonna ettevõte, kes põhimõtteliselt võiks saada toetust nii Kultuuriministeeriumi kriisirahastust kui ka turismiatraktsiooni meetme raames EAS-ist. Kultuuriministeerium seda lubab, aga EAS-i määrus ütleb, et kui Kultuuriministeeriumist on saadud, siis enam ei saa. Aga kui sa ei ole Kultuuriministeeriumi haldusalas, vaid kuskil mujal, siis see oleks võimalik. Minu küsimus on: kes selliseid asju jälgib? On see mingi konkreetne osakond või on see ametiisik, kelle poole võiks seda tüüpi murega pöörduda, et saada selgitusi ja võib-olla leida olukorrale lahendus?

19:44 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Nagu ma enne juba ütlesin, meil oli põhimõtteline arutelu, kas ühest kohast raha saamise puhul peaks olema välistatud see, et kuskilt mujalt ka saadakse. Me jõudsime üsna üksmeelselt valitsuses seisukohale, et sellist välistust teha ei tohiks. Me panime küll sellessesamasse määrusesse tingimuse, et kui sa oled kusagilt mujalt juba taotlenud, siis sa peaksid selle ära märkima. Siis on raha eraldamise puhul võimalik hinnata, kas sul on seda vaja rohkem kui mõnel teisel taotlejal, kes võib-olla ei saa mujalt. Kõik määrused tegelikult on – see on isegi lisaeelarvesse sisse kirjutatud – valitsuse tasandil kinnitatud. Ja see on nii selleks, et otsad jookseksid kõik ühele lauale kokku. Kas konkreetsel juhul on tegemist apsakaga või on tegemist EAS-i liiga agara tõlgendusega rakendustasandil, ma ei oska kohe vastata, aga ma küsin EAS-ist järele.

19:45 Aseesimees Siim Kallas
Urve Tiidus, palun!

19:45 Urve Tiidus
Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Kolleegid tõid siin mitmeid näiteid, kus FIE-d, kellel seda toetust vaja oli, jäid sellest ilma, kuna nad ei vastanud teatud parameetritele. Teie selgitasite kannatlikult, et teie eeldasite, et FIE-d saavad tulu teisest allikast, et palju oli selliseid inimesi. Te tahtsite toetada just neid, kelle töötasu tuleb ühest allikast ja jääb teatud piiridesse. Ma küsin nüüd niiviisi. Kuna me ei tea, milline objektiivne olukord meid sügisel ees ootab – loodame kõige paremat, aga kunagi ei tea –, siis kas on mõeldav, et te vaatate need tingimused mingil kujul üle, arvestades ka seda, et Euroopa Liidust tuleb huvitavaid toetusi juurde või vähemasti neid planeeritakse?

19:46 Rahandusminister Martin Helme
Jaa, kindlasti on see mõeldav. Ja kindlasti on mõeldav, et kui me näeme, et mingitesse meetmetesse pandud raha ei kulu ära, siis me tõstame selle ümber sinna, kus on suurem nõudlus. Nii et me püüame olla paindlikud ja püüame vastu tulla ja eraldatud raha rakendada niimoodi, et oleks kõige otstarbekam, tooks kõige rohkem kasu või, ütleme, leevendust kõige suuremas hädas olevatele inimestele. Nende meetmete määruste timmimine on tegelikult korra juba valitsuses käinud. Ettepanekud, kuidas neid muuta, on juba jõudnud valitsusse. See ei ole kindlasti kuidagi kivistunud situatsioon.

19:47 Aseesimees Siim Kallas
Suur tänu, härra minister! Rohkem küsimusi ei ole. On võimalik pidada kõnesid. Kõigepealt, kas arupärijad või arupärijate esindaja soovib kõnet pidada? Kõnepidamise soovi ei ole ja nii ei ole ka põhjust küsida, kas minister soovib veel midagi öelda. Me oleme selle arupärimise läbi arutanud, see päevakorrapunkt on ammendatud.

---

6. 19:47 Vaba mikrofon

19:48 Aseesimees Siim Kallas
Nüüd on meil kõigil võimalik valmistuda vabas mikrofonis sõnavõtuks pärast haamrilööki. Palun registreeruda sõnavõtuks, kui selleks soovi on! Sõnavõtusoovi ei ole. Istung on lõppenud. Suur tänu!

Istungi lõpp kell 19.48.